

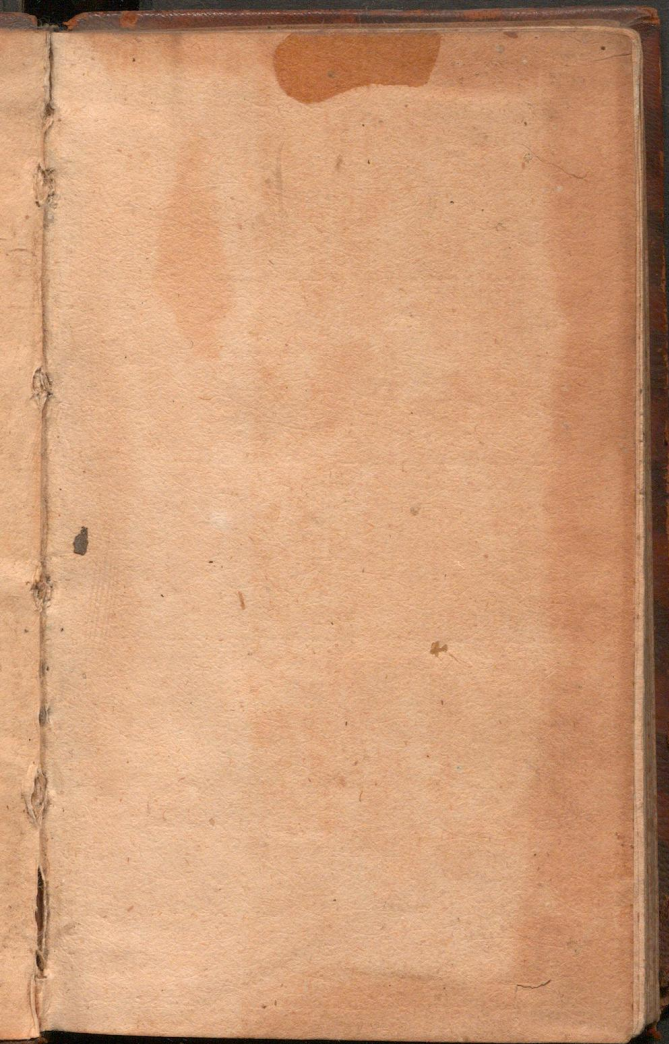
Wiener Stadt-Bibliothek.

T
8111

A

4622

A III $\frac{2}{4}$

4

VIRGO REFUGÏ,
*quam colunt DD. Sodales
Academici Vienna.*

MANUDUCTIO
AD COELUM,
Medullam continens San-
ctorum Patrum & veterum
Philosophorum.

AUTHORE

D. JOANNE BONA

S. R. E. Tit. S. Bernardi ad

Thermas Presbytero Cardinali,

Ordinis Cisterciensis,

Juxta Exemplar Romæ excusum.

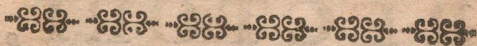
IN XENIUM OBLATA

DD. Sodalibus Academicis è qua-
tuor inelytis facultatibus sub titulo

B. V. MARIÆ

In cœlos assumptæ, in Cæsareo &
Academico Societatis JESU Collegio Vien-
næ Austriæ Congregatis,

Anno reparatæ salutis M. DCC. XXXII.

VIENNÆ AUSTRIÆ,

Typis Mariæ Theresiæ Voigtin, Viduæ.

*Reverendissimo, Perillustri,
ac Magnifico*

DOMINO DOMINO

**P E T R O
S A V O Y,**

Philosophiæ & SS. Theologiæ

DOCTORI,

*Metropolitane Ecclesiæ ad S. Ste-
phanum*

Canonico Capitulari,

*Celeberrimæ & Antiquissimæ Uni-
versitatis Viennensis, nec non majoris Aca-*

*demice è quatuor inclytis facultatibus
congregatæ Sodalitatis,*

sub titulo

B. MARIÆ VIRGINIS

Gloriosè in cælos assumptæ,

RECTORI,

Patrono suo gratiosissimo.

REVERENDISSIME,
PERILLUSTRIS,
AC
MAGNIFICE
DOMINE, DOMINE
SODALITATIS
RECTOR.

Quod Matri Virgini, Augustissima Pa-
trona ac Domina nostræ, in caelos
assumptæ unice in votis est, ut Ma-
rianos Sodalies suos, omnes ac singulos in
caelum evectos, gloriæ suæ consortes aspi-
ciat, id ipsum libellus hic noster doctrina
caelesti ac spiritu plenus re ipsa efficere, ad
caelum manuducere, viamque regiam ab
exilio in Patriam quasi digitò monstrare
conatur. Sed nimirum longa via per præ-
cepta,

cepta, brevis per exempla, ardua illa, hæc
facilis & expedita. Dux igitur & comes
tanti itineris opus est huic manuductioni,
qui non minus efficaciter suaviterque ad
cælum manuducat exemplis, quàm libellus
ipse præceptis. Tuis igitur REVEREN-
DISSIME, ac MAGNIFICE DOMINE
RECTOR MARIANE, manibus confi-
gnari, Tuis meritis dedicari, Tuis, quæ
in omnium oculis sunt, illustrari virtutum
exemplis desiderat, ut facta verbis mutuam
præstent operam, & Mariani cœtus Sodal-
es, tanquam charissimos magnæ Matris
filios & hæredes ad regni Materni capes-
sendam hæreditatem feliciter deducant.

Profectò si integerrimos mores, vitam-
que Tuam omnem inspicimus, pro recta in-
cælum semita deservit, & quasi lux splen-
dens crescit usque ad perfectum diem: ut
opus non sit primam ætatis Tuæ auroram,
illustris adeò fulgoris prodromam, nec tam
annis quàm litteris & pietate crescentem
admirari, quando jam ipsum consummatæ
virtutis, eumque plenum meridiem ante
oculos tenemus. Glorietur tanto quondam
disci-

discipulo Celeberrima Universitas nostra, quæ
severioribus excultum disciplinis Te in Phi-
losophum, in Canonistam, & Theologum
multiplici laurea dignissimum efformavit.
Gloriatur inclytus D. Barbaræ Convictus,
in quo Kleselianos inter Alumnos ad eam
doctrinæ & virtutis præstantiam educatus
es, ut jure optimo Te annumeret viris illis
eximiis, quos magno numero, in utriusque
reipublicæ sacræ & politicæ emolumentum
natos factos gratulatur sibi, in publicum,
prodiisse. Gloriatur celeberrima ad D. Ste-
phanum Ecclesia Metropolitana, cui per
continuos quadraginta jam annos fidelissi-
mè deservis: quæ vixdum absoluto Theolo-
giæ cursu, inter suos Te Curiones, quasi
maternò gremiò filium longè charissimum,
& in spes maximas prognatum excepit;
idque ex gravissimo judicio, & sinceri ani-
mi sensu Reverendissimi, ac Celsissimi S. R. I.
Principis & Episcopi Viennensis ex Comi-
tibus de Trautson, qui pulchro sædere so-
ciatam animarum Zelo scientiam, festinatâ
beneficentiâ renumerari voluit, & recens
egressum ex arena Theologica pugilem con-

tra animarum hostes in campum prodire
mandavit, eo successu, quem triginta an-
norum indefessi veréque Apostolici labores
& fructus uberrimi nobilitârunt: sive cùm
in sacro tribunali reos innumeros à crimi-
num vinculis absolutos in libertatem filio-
rum DEI assereres: sive cùm infirmos diu
noctûque sanctissimis mysteriis procurares:
sive cùm Verbi Divini invicto gladio in
vicia pugnares, eâ verborum & exempli
energîâ, ut ambiguos relinqueres eos, qui
Te viderant, & audierant, verbóne an
exemplo vis major inesset ad persuadendum,
& hominum salutem feliciter promovendum.

Ita nimirum hoc ipsum, quod legendum
exhibet libellus hic noster, dudum alii Tua
legebant in vita, artem scilicet manudu-
cendi animas in paradisum. Cujus magi-
sterium artis tum pæcipuè exercuisti, cùm
per decennium insigni ad S. Stephanum
Curia præfuisi dignissimus Rector & sa-
pientissimus Chori Magister. Quo in mu-
nere certamen quoddam iniisse videtur li-
beralitas Divina & Tua: utrùm ipsa lar-
giùs suppeditaret facultates humanas, an
IN

*Tu munificentius erogares. Testes appello
(ut egentium turbam dissimulem, qui Pa-
trem pauperum Te ex merito indignant)
illos imprimis, quos velut à teneris educa-
tos, & scientia & virtute Tibi consimiles
efficere studebas, nullis parcendo sumptibus,
donec aspiceres operarios ad vineam Do-
mini excolendam non minùs idoneos, quàm
indefessos. Pelicani indolem imitatus es,
qui semetipsum eviscerans proprio sanguine
pullos alit, eo discrimine Tuam inter & ad-
mirandæ volucris charitatem: quòd hæc
tantum vigoris amittat, quantum pullis in-
spirat; Te verò tua charitas vegetet, vires
ad benefaciendum instauret, & quàm Tu li-
beralis in alios, tam liberalem in Te Di-
vinam providentiam experiaris. Cujus præ-
cipuum munus est illa de Tua doctrina, vir-
tute, prudentia, justitia cunctorum animis
inherens existimatio, tam præclara, ut
quidquid honorati muneris in Te unquam
collatum est, non Patronorum favoribus,
non majorum fumosis imaginibus, non im-
portunæ sollicitationi, sed indefessis ac Ze-
losis laboribus, sed congesto meritorum
cumulo*

cumulo æquissimum præmiũ adscripserint
omnes, quorum animos sincera Tui notitia,
& hujus individuus comes amor occupavit:
ut ferè major justitiæ laus pervenerit ad
conferentem, quàm honoris ornamentum
obtigerit accipienti.

Inde factum opinor, ut non minor in
Academia, quàm in Ecclesia nominis Tui
fama & gloria increbuerit, quæ per annos
duodecim in Collegio Rationum Tibi com-
parata, ad eum cumulati honoris splendo-
rem excrevit; ut honores Academici, qui
alios ornant, plus ornamenti à Te acce-
pisse, quàm Tibi contulisse videantur: quan-
do nunc Austriacæ Nationis Procurator, nunc
Theologicæ Facultatis Decanus, ac tandem
in supremo dignitatis Academicæ fastigio
collocatus, litterariæ nostræ reipublicæ
Princeps Rectorque Magnificus es nomina-
tus: liberis quidem suffragiis, suavem ta-
men violentiam intulisti, cum Academicum
sceptrum & purpuram sua sponte ad Te
festinantem tam egregiæ prerogativæ, tot
& tanta merita, imò & ipsa ad amabilem
majestatem formata vultus dignitas, ex-
pli-

*plicata frontis serenitas, masculus in senectâ
venerabili oculorum vigor, ut magnes fer-
rum, attraxerunt.*

*Quantùm verò in hoc sublimi fastigio
rursus eminuit indefessa multiplices inter
labores, ipsâsque febris sæpius redeuntis
molestias, invicti animi constantia, in confi-
liis dandis providentia, in dirimendis li-
tibus justitia, in excipiendis supplicibus af-
fabilitas, in sublevandis miseris benignitas,
in tractandis negotiis dexteritas? ut exi-
mium illum Antiquissimi hujus Athenæi
splendorem non modò conservâris; sed novo
etiam fulgore reddideris illustriorem.
Quidni igitur non solum Universitas Vien-
nensis, sed vel maximè quoque Sodalitas
nostra è quatuor inclytis Facultatibus con-
gregata, dignissimum Mariani hujus cor-
poris caput in Te veneretur? Atque ut
perpetuum debitæ Tibi observantiæ ac ve-
nerationis monumentum extet, communi
membrorum omnium consensu, & fausta cum
gratulatione, hunc Tibi libellum in Xenium
offerat, dedicer, consecrétque; munus qui-
dem*

dem tenue, si molem aspicias, magnum, si
si caelestem ipsius doctrinam, maximum, si
offerentis affectum: qui dum solvit, quod
debet, adhuc debere se fateatur, quod sol-
vit: cùmque debitum, quod agnoscit,
æquare solvendo non possit, ad vana se se
convertit, & unà cum anno ineunte,
aliorum longam seriem, cum omni dono-
rum caelestium affluxu precatur: cujus
exuberantia de Mariano capite in membra
quoque derivabitur à bonorum omnium
fonte, qui fausta omnia nos habere voluit
per Mariam.

Ita vovent

Reverendissimæ Peril-
lustri ac Magnificæ Do-
minationi TUÆ

Devinctissimi

Sodales, è 4. inclytis
Facultatibus con-
gregati.

PRÆFATIO AUTHORIS

Ad Lectorem.

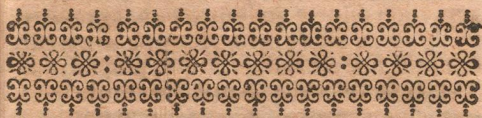
Duo sunt, quæ in vestibulo hujus mei libelli me tecum præfari oportet, Lector benevole. Nam primitus vereor, ne me aliqui impudentiæ, & temeritatis accusent. Quomodo enim, inquierent, ad cælum homines manuducere præsumis, ipse prorsus terræ affixus? Aut quâ fiduciâ describere virtutem aggredieris? cui præstandæ idoneus non es. Deinde, quid novi hâc tuâ nobis lucubratione proferis? Rem antiquam, ab innumeris penè Scriptoribus doctè & eleganter pertractatam, fastidiosa & rudi repetitione recantas: opesque alienas, tanquam tuas, superbô mendaciô ostentas.

Hæ sunt voces, quibus convellere studium meum nonnulli forsitan conabuntur. Sed primum me excusabo prudētis illius dicto: quia
fungor vice cotis, acutum

Reddere quæ ferrum valet, exors ipsa secandi;
&, ut alterius Sapientis verba usurpem: *Non sum tam improbus, ut curationes æger obeam, tanquam in eodem valetudinario jaceam; de cõmuni malo tecum colloquor; remedia cõmunico. Sic itaque me audi, tanquam mecum loquar: in secretũ te meum admitto.* Discentem discipulum, & meipsum erudientem, non docentem Magistrum, hîc me profiteor: nam mutuo ista fiunt; & dum docent homines, discunt.

Quod

Quod autem secundò locò objectum est, non aliter diluere possum, quàm ingenuè factendo pauca hìc de meo, pleraque aliena esse. Congessi huc plurima, vel quæ propriâ didici experientiâ, vel quæ mihi profutura intellexi, dum S. Patrum, & veterum Philosophorum scripta percurrerem. Sed, apum more, varia libamenta in unum saporem confudi, quædam admiscens propriis Auctorum verbis, quædam meo stylo: quem facilem esse volui, & sinè fucò; quia facere hìc doceo, non dicere. Habes hìc igitur omnium moralium institutionum, quas ad bene beatèque vivendum Sancti Patres tradiderunt, compendium quoddam, & breviarium: habes Senecæ, Epicteti, Antonini, aliorumque Sapientum, placita meliora. Placuit autem salutares admonitiones, quas efficaces esse in meis malis expertus sum, omisâ locorum citatione, è quibus eruuntur, breviter indicare: remedia enim hæc animæ sunt, non ingenii lenocinia: nec delectare hìc intendo, sed prodesse. Non quærit æger, quis potionem misceat; vel unde pharmaca accepta sint, dummodo sanent. Multa omisi, quæ dicere poteram: multa, quæ subtilius explicare. Magis enim prodest, paucis præcepta sapientiæ tenere, quæ in promptu semper & usu sunt, quàm multa discere, & illa ad manum non habere. Multum didicit, qui scit, quantum saluti satis est. Faxit Deus, ut hic meus qualiscunque labor omnibus plurimum proficit: sed mihi præcipuè, ne dicta mea factis deficientibus erubescant.

MANUDUCTIO
AD COELUM,
Medullam continens Sanctorum
Patrum, & veterum Philoso-
phorum.

CAPUT I.

*De fine ultimo hominis. Quam
malum sit, ab eo deflectere. Quibus
mediis, & quo ordine ad ipsum
perveniat.*

 AD Cœlum te manuduce-
re propositum mihi est,
quicumque hæc legis; ad
illud videlicet bonum,
quô adeptô, nihil possis ulterius de-
siderare. Hic est scopus, hæc meta,
ad quam omnium vota naturali pro-
pensione suspirant. Omnes beati
esse

A

esse

esse volunt. Sed ob culpam primæ parentis plerique obcæcati, relicto vero, & summo bono ad falsa & fucata quærenda se inutiliter applicaverunt. Et hi quidem, summum bonum existimantes, nullâ re indigere divitiis hoc nomen imponunt. Alii summum bonum in summa potentia constituentes, vel regnare ipsi volunt, vel regnantibus adhærere. Quidam verò usque ad sordida descendentes, felicissimum putant, voluptatibus diffluere, qui summi boni possessionem carne, & gulâ metuntur. Tanta apud istos beatitudinis vilitas est. Sic laborantes sinè fructu, ac veluti errantes in labyrintho, quò velociùs ad bonum properant, eò longiùs recedunt: & ideo infelices, quia suam non agnoscunt infelicitatem.

2. Hæc res est, quæ magnis te malis involvit, miserabilis homo, quòd beatè quidem vivere, & beatè mori

desideras ; sed ad videndum, quid sit beatitudo, & quomodo ad eam perveniatur, stultus & cæcus es, devio errore per varios anfractus incedens. Quicquid agis, quicquid cupis, quicquid moliris, contra te est. Non enim respicis illud bonum immensum, in quo sistere debet voluntas tua ; quia ultra summum non est locus : sed vagaris sine proposito, instar formicarum per arbusta repentium, quæ in summum cacumen, deinde in imum inanes aguntur. DEUS omnium conditor è nihilo te creavit, ut ipsum solum ames ; ipsi soli servias totâ mente, toto affectu. Sicut necessarium est illum esse, ita & esse ultimum finem. Serio cogita, quantam tuæ vitæ partem illi tribuas, cui te totum impendere debes. Errant studia & consilia tua, si ad ipsum non diriguntur. Sicut finis viæ tuæ locus est, quò tendis ; quò cum perveneris, quiesces :

sic finis vitæ tuæ DEUS est, ad quem referre debes quicquid cogitas, quicquid loqueris, quicquid agis, donec ipsò adeptò omnia vota compleantur. Ad æternum ducit interitum quicquid ab ultimo fine abducit.

3. Quemadmodum in navigatione subductò navigiò, si aquâ exieris, obiter in littore aut cochlear colliges, aut bulbum; animò autem in navim semper intentò sollicitus eris, ne gubernator vocet; ac tunc relictis omnibus ad navim properabis: sic tibi in vita agendum est. Mente semper in DEUM fixâ, ità rebus externis utere, ut cordi minimè inhæreant, nec te à proposito fine dimoveant. Serviunt illæ tibi, ut tu servias DEO. Alioquin à Divina deficiens unitate, ad plura non necessaria dispergeris; tótque colis idola, quot sunt creaturæ, quas inordinato affectu prosequeris. Hi sunt Dii tui, quibus non bovem, non

hircum, sed te ipsum, tuamque salutem turpi sacrilegiò immolas. Non patitur lex amoris quidpiam cum DEO amari, nisi in DEO, & propter DEUM. Summa perditio est, à summo bono deflectere, & converti ad creaturas.

4. Quod Princeps Medicorum de impuris corporibus ait; quò magis alantur, eò amplius lædi; id etiam de animis dicendum est. Nam qui à prava consuetudine ad meliorem statum transire incipiunt, malæ vitæ venenum priùs evomere debent; ac tum, animò expurgatò, solida virtutum percipere alimenta. Ipsa autem purgatio sic perficienda est, ut, quotquot admisisti peccata, expientur, tum omnis erga illa affectus exuatur: vitiosi habitus eradicentur: malæ propensiones, & appetitus immoderati sub rationis imperio coercantur; caro castigetur: quæ corpori sunt necessaria, ad justum mo-

6 M A N U D U C T I O

deramen redigantur : frænum linguæ ac sensibus imponatur : quæcumque ad arcem virtutis properanti moram injicere possunt, penitus exterminentur. Quid trepidas, viamque tibi ad beatitudinem difficilem fingis? Tu te ipsum facere beatum potes : eò vires suppeditante, qui principium tuum & finis est. A te autem debes exire, ut ad eum pervenias. Eò vicinior illi fies, quò à te ipso remotior fueris.

5. Proponendum est itaque primò, quid appetas, quò properes : tum, via circumspicienda, quâ summum illud bonum adipiscaris, intellecturus in ipso itinere, quantum quotidie proficias. Perlustra sedulo conscientiam tuam, & caligantes oculos aperiens solerter adverte, qualis debeas esse, dum alius fieri potes. Serò fraudem agnosces, cum vitare nequibis. Disce, quò remediò cupiditatum mansuescat Insania, quò

quò frænò timorum sævitia compe-
scatur. Discce terrena despiciere, &
ab his spontè discede, quæ diu te-
cum esse non possunt. Omnia re-
linque, antequam relinquaris, ut cùm
venerit mors, nihil in te reperiat,
quod possit abolere. Curam autem
præcipuam animæ impende; ut quæ
excellentiâ prior est, non sit cultu
posterior.

*Quid prodest homini, si mundum universum
lucretur, animæ verò suæ detrimentum pa-
siatur? Nullum est lucrum, ubi salu-
tis est damnum.*

CAPUT II.

*Cupienti bene vivere, morum in-
structor eligendus est. Qualis hic esse
debeat. Officia discipuli.*

Nihil magis necessarium incipien-
ti servire DEO, quàm ut se re-
gi, & institui ab optimo præceptore
sinat. Quis enim iter ignotum sine
duce aggredietur? Quis difficilli-

mam artem ediscat sine magistro?
Paucos numerabis, qui seipso pro-
tulerint, qui sine ullius adjutorio ad
virtutem exierint. Quid universim
fieri oporteat, & mandari absenti-
bus potest, & posteris scribi. Quan-
do autem, & quemadmodum quid-
piam fieri debeat, ex longinquo ne-
mo suadebit: cum rebus ipsis deli-
berandum est. Non potest Medicus
per epistolam cibi aut pharmaci tem-
pus prescribere: vena tangenda est.
Ita etiam in curandis animi morbis
quaedam sunt, quae non nisi a praesen-
te monstrantur. Paulus futurus Do-
ctor gentium, postquam conversus
a Christo fuit, missus est ad Anani-
am, ut ab eo disceret viam vitae.
Durum & laboriosum negotium ag-
gressus es, malignitatem naturae vin-
cere, cum spiritualibus nequitias col-
luctari & ad virtutem te ipsum pro-
ducere inter tot obstantia & impe-
dientia. Quare aliquem invocare
opor-

oportet, qui manum porrigat adju-
tricem, qui ostendat pericula, insi-
dias detegat, & in ancipiti pugna
instruat ad victoriam. Sed dicis
mihi. Quem invocabo? Virum fi-
delem & sapientem, qui velit & pos-
sit tibi prodesse: cujus reverearis
occursum, non reformides: qui non
castiget errantem, sed emendet: cu-
jus vita plus oculis, quàm auribus
probetur. Malè imperat, qui præ-
cipit, & non facit.

2. Eum elige adiutorem, qui ne-
mini aduletur, qui se vulgi congres-
sibus non inferat, qui nec divitum
convivia, nec Principum ædes fre-
quentet, qui tale aliquid habeat in
vita, quale argentarius in pecunia:
qui possit dicere: Affer quamvis
drachmam, ego eam discernam; af-
fer quamvis affectionem, ego eam
dijudicabo; qui, tamquam probatus
medicus, internas ægritudines di-
gnoscat, qui apta præscribat reme-

dia ad omnes animi morbos depellendos. Talis sit, qui subtili examine omnium spirituum instinctus discernere, inter virtutes, & vitia discrimen ponere, omnium moribus servire sciat; qui omnes recessus & secreta mentis tuæ solerti consideratione perscrutetur: qui ab omni vitioso affectu immunis, lucro duntaxat spirituali intentus sit: qui in spiritu lenitatis errantem doceat atque alliciat: qui omnes diaboli versutias & stratagemata detegere, & eludere didicerit: cui denique non erubescas omnia mala tua pandere, omnia pectoris penetralia referare. Pars magna felicitatis tuæ erit, talem posse reperire.

3. Cum eo libenter sermonem habeas; quicquid pravæ propensionis, quicquid morbosæ qualitatis in te est, quicquid delinquis, quicquid etiam boni facis, quicquid cœlitus immisissum tibi existimas, prudenti ejus discuss-

cussioni committe. Sæpè illum deprecare, ut, si quem tibi notaverit turbulentum inhærere affectum, indicare ne gravetur; idque frequenter faciat, nec redarguendi verecundiâ impeditus vitia tua dissimulet. Quòd si negaverit se aliquid in te deprehendere censurâ dignum, ne te protinus credas inculpabilem evasisse. Tacet enim aut timens odium tuum, aut desperans emendationem. Tunc verò urge, & insta vehementiùs, & factis ostende, quantum proficere cupias, Incipe vitia apud illum deponere, ad ejus præscriptum mores exigere. Gaude fieri ab eo convitium tuæ pravitati, sempérque ab ipso vel sanior redeas, vel sanabilior. Inter tot mala aliquid est, velle sanari.

4. Hæc sunt docentis & discen-
tis mutua officia; ut ille prodesse
velit, hic proficere. Ne ille profit,
vix quidpiam impedit, nisi discipu-

li refractarium ingenium, doctrinæ impatiens, & curationis incapax. Quidam enim innixi prudentiæ suæ, alterius sequi ducatum detrectant. Hæc omnia, inquiunt, quæ tu doces, jam scio. Quid prodest aperta monstrare? plurimum. Interdum enim scis, & non attendis. Non docet admonitio, sed excitat memoriam, nec patitur elabi. Sæpe animus etiam aperta dissimulat: ingerenda itaque illi rerum notissimarum notitia. Nam virtus erigitur, cum tacta est, & impulsæ. Alios retrahit malus pudor, vitium puerile, & virô indignum. Alii quasi phrenetici, pertinaci silentiô mala intus premunt, & Medico curationi intento indignantur. Suadet nimirum hanc noxiam taciturnitatem tartareus hostis, sperans perniciem afferre, quamdiu latet. Et corporis quidem ulcera, tametsi pudibunda, omnium oculis exponere, ut curentur, non erubescis; ani-

mæ verò carcinomata studiosè tegis, ac si ea celare tollere sit; cùm vix tamen fieri possit, quin vel te repugnante ipsa se prodant. Qui vulnus tegit, nunquam sanabitur.

5. Nunquid Medicus injuriam tibi facit, si tuum tibi morbum demonstrat, si periclitanti dicit: Malè habes, febricitas: hodie tibi abstinendum à cibo est, hodie aqua potanda. Imò pro beneficio laudatur, gratiæ ei aguntur, & referuntur. Siquis autem dixerit; Appetitiones tuæ æstuant, opiniones vanæ sunt, affectus immoderati; protinùs exclamas: O facinus ferrò & sanguine vindicandum! ô contumeliam nullò modò ferendam! Infelix! Quid tibi damni aut mali infert tuæ salutis studiosus monitor & instructor? Id scilicet, quod speculum deformi. Te talem tibi ostendit, qualis es. Corrige ergò, quod ille arguit; compone mores., abluè sordes. Facile

cilè potes, si volueris omnium te
oculis irreprehensibilem exhibere.

C A P U T III.

*De purgatione à peccatis. Exuen-
dus erga illa affectus, & vitia extirpan-
da. Nullum efficacius vitiorum remedium,
quàm mortis & eternitatis consideratio.*

AB ultimo fine deviat homo, cum
peccatum committit, quod est
omnium malorum causa. Ab hoc
semine nascitur, quidquid cruciat:
hòc venenò totus Orbis inficitur.
Latet illud, dum fit, sed cum pa-
tratum fuerit, tunc intelliges, quàm
malum sit. Fuère, qui mortuorum
corpora vivis jungerent, ut fœtore
torquerentur. Similis est in peccan-
tes animadversio: alligatum est eis
supplicium; non inveniunt, quò eva-
dant, Nisi aliquid patiaris, ne ma-
lum facias; plurimum patieris, quia
fecisti. Vix concipitur prava actio,
& jam puerpera est suæ poenæ. In-
dè

de nata mors est, hinc succensa gehenna. Ab omnibus itaque flagitiis expianda conscientia, dolore, confessione, & satisfactione. Nec graviora duntaxat evitanda, sed minima quæque & leviora; quæ tamen si mortem non afferant, vires tamen sensim dissolvunt, & ad mortiferam labem disponunt. Quid autem interest ad naufragium, utrum navis uno fluctu operiatur: an guttatim subrepens aqua, & per incuriam spreta ipsam impleat, & submergat? Tantò majorem maculam ista inferunt moribus, quantò faciliùs poterant evitari. Quò hostis debilior est, eò gravior tibi ignominia erit, si ab illo vincaris.

2. Nunquam virtutes animo inferere poteris, & te in pristinum libertatis statum asserere, nisi exuas omnem affectum erga peccata, quantumvis minima; ne corpore in deserto, animò sis in Ægypto. Malè tecum

cum agitur, si post dimissam injuriam, post relictos turpes amores adhuc malignis colloctionibus præstas auditum, adhuc terrenâ specie delectaris. Vicia autem & pravi habitus, qui deletâ culpâ in te remanent, tanquam pessima peccati soboles, radicitus extirpandi debent. Si solos ramos præcideris, servata radix emerget, & novi ex ea succrescent ramusculi iniquitatis. Dicis, te velle vicia excindere. Falsum est: non enim claudis vitiis ostiû, sed opponis. Dicis, te offendi turpitudine vitæ tuæ. Hoc credo: quis enim non offenditur? Homines mali vicia sua oderunt simul & amant, atque etiam, dum peccant, detestantur. Quid prodest verbis mala rejicere, factis amplecti? Nemo est tam profligatæ conscientiæ, cui aliquando vicia sua nauseam non faciant: sed citò cum illis in gratiam redeunt. Qui

autem verè conversus, ad Deum est, ponit securim ad radicem, & ipsas minutissimas vitiorum fibras eradicat. Tum memor fragilitatis suæ omnes peccandi occasiones studiosissimè vitat: & ad quodlibet malæ rei objectum timore concussus resilit, & exhorrescit.

3. Quid frustrà tergiversaris & præcipienti Deo vitiorum exterminationem, opponis naturæ infirmitatem? Nemo magis virium tuarum mensuram novit, quàm qui ipsas largitus est. Quare ergò non statim obtemperas, cum non commodum quærat jubentis, sed tua utilitas? O cæcam & sceleratam temeritatem! Servili nequitiam in os Domini reclamare audes, & dicere, durum esse quod ille jubet; ac si mandata tibi imposuerit, quæ ferre non possis: ut videatur præcipiendo non tam salutem tuam quæsisse, quàm pœnam. Hæc est nimirum, humana
per-

perversitas, & malè de Deo mereri,
 & laborem sibi fingere in præcepto.
 Sed si volueris vires tuas experiri,
 videbis multò plura te posse, quàm
 putabas. Non quia difficilis est lucta,
 non audes; sed quia non audes,
 difficilis illa videtur. Multa priùs
 horrore habita, usus vertit in risum.
 Incipe, nec te ipsum contemnas.
 Non deserit Deus milites suos. Tan-
 tum virium habebis, quantum vo-
 lueris.

4. Omnia vitia facilè vinctes, si
 omnem tibi diem supremum illuxis-
 se credideris. Quid est, quod te alligat
 terræ? Quia nunquam cogitas,
 citò ab ea exeundum esse. Tran-
 seunt quotidie præter oculos tuos
 elata cadavera, quæ mortalitatis
 oblitum respicere cogunt ad mor-
 tem. Tu autem in media strage
 morientium, nihil minus, quàm mor-
 tem cogitas: & cum nihil frequen-
 tiùs videas, nihil citiùs obli-

visceris. Veniet tamen, qui te releuet dies, & ex contubernio olidi ventris educat. Discutietur ista caligo, & tunc in tenebris te vixisse cognosces, cum lucem aspexeris; Produc, si potes, ex tot elapsis annis vel unicum diem integræ virtutis testem, qui non fuerit aliquâ labe pollutus. Defloruit rudior ætas inter talos & nuces, inter ineptias & libidines adolescentia, inter scelera & flagitia præceps iuventus. Post omnes annos, qui à cunis ad canos defluerunt, nihil jam superest nisi dolor, & pravi fructus iniquitatis. Heu quales te apprehendent angustia, cum præterita pudori erunt, formidini futura! Quid tunc proderunt divitiæ, tot partæ sudoribus, tot curis quæsitæ? Quid carnis delicia, & probrosæ voluptates? Quid inania dignitatum nomina; quid purpura, quid coronæ? O si daretur reverti ad crepundia, &

te.

telam de novo exordiri; quàm meliori textu omnia concinnares! sed intempestiva, illò fatali momentò hæc vota erunt. Si vis tempore uti, nunc incipe: & ea desere, quæ tunc velles deseruisse. Minima res est, momentaneis renunciare, ut æterna consequaris.

5. Quære, si lubet, ex morituro, de antea acta vita, quid sentiat? vix unum reperies, qui non longè diversam proferat de opibus, dignitatibus, mundique vanitatibus sententiam, quàm vivens habuerit. Tunc res omnes æquiori lance pensantur, suisque momentis æstimantur. Et illis quidem sera sapientia in exitu est: tibi verò plurimum proderit, si ex alieno errore tuum corrigere didiceris. Potes nunc tutò navigare: quid expectas tempestatem? Potes te, rebus integris subducere calamitati: cur te reservas extremo periculo? Sera, dum mer-

geris, cautio est; sera Prudentia, cum jam peristi. Tot maximi & sanctissimi viri, relictis omnibus impedimentis, cum sibi & mundo valedixissent, hoc unum in extremam usque ætatem egerunt, ut vivere & mori scirent: plures tamen, nondum se scire professi, è vita abierunt. Adeò difficile est, hanc artem ediscere, Tu autem in senectutem sana differs consilia; & indè vitam vis inchoare, quò pauci perduxerunt? Stultitia magna est, tunc vivere incipere, cum desinendum est.

6. Quò te projicis, incautus homo! sic credis, & sic vivis; umbræ transitus est tempus tuum; punctum, vita tua, & si quid minus puncto esse potest. Vix natus, desinis esse. Siste vel unum diem; horam duntaxat, ne fluat, inhibe, brevem moram temporipone. Frustra conaris. nam te secum citiùs abripiet, quàm ut desinat velocissimè fluere, in tuum rerum-

rerúmque omnium exitium. Et huic momento æternitatem postponis, quæ finem non habet? ô stultitiam, ô cæcitatem! Corpori perituro non cessas, quæ ad ipsum pertinent, comparare, & non est finis acquisitionis tuæ: animæ verò, quæ nunquam moritur, nulla provides bona in futurum, ac si tua non foret? languet corpus; omne discrimen subire paratus es, ut sanetur: languet anima, & negligis, & non sentis? Quando dictum est tibi; naviga, ne moriaris, & distulisti? Sume amarissimum pharmacum, & recusasti? Levia DEUS jubet, ut vivas in æternum, & non vis obedire? Si tibi lis foret, omnis cogitatio tua, omnis sermocinatio circa illam occuparetur; nec subsidia parare cessares, ut pro te Judices sententiam ferrent: extremo autem judicio imminente, quo pendet æternitas, rides, nugaris, peceas, in æternum periturus.

Ah!

Ah! desine tandem insanire; & à vitiis emergens, sic forma quotidie animum, tanquam ad extremum ventum sit. Vera philosophia hæc est, quàm maximè fieri potest, hanc animam è corpore educere, & separare.

7. Hoc sit negotium tuum, hoc otium, hic labor, hæc quies, subducere te tempori, & immergere æternitati. Fixum semper & immobile stat, quod in jura transit æternitatis. Avarus epulo aquæ stillam post tot sæcula adhuc petit; & perpetuo mugitu frustra rogabit. Æternitas est duratio semper præsens, nunquam sinè suspirio, & horrore nominanda: est rota, quæ semper volvitur: est juge, interminatum, semperque inchoans principium. Seria ejus cogitatio mundi deliciis miscet absynthia; lethalique mœrore attonitos homines, ac veluti sideratos, dejicit. Hæc animam rebellem

domat, & curis inanibus indormi-
 scentem excitat ad virtutem, hæc
 famem, & sitim condit: hæc omnes
 laborem facilem, jucundum omnes
 dolorem, omnem pœnam suavem
 & brevem esse persuadet. Implean-
 tur numericis notis ingentia ca-
 spatia, quacunque in immensum pro-
 tenduntur. Quis præter DEUM
 poterit hanc propemodùm infinitam
 numerorum seriem exprimere? Hæc
 tamen numeri innumerabiles nec
 initium quidem æternitatis sunt.
 Tot anni, tot sæcula labantur, quæ
 sunt in illis unitates; nondum aliquid
 quid de æternitate decessit. Non
 dum pervenerunt ad desperatissimum
 æternitatis initium infelicissimi mor-
 tales, qui perpetuò inferni incendii
 cruciantur. Ad hanc consideratio-
 nem si non horrescis, si vitam seri-
 non emendas, quòvis saxò durior
 es.

CAPUT IV.

De Gula. Ejus mala, & remedia.

Quæ sint Indicia deviæ Gulæ.

I. **P**rimum tibi certamen adver-
sus gulæ vitium ineundum
est, quæ pabulum cæteris submini-
strat. Morti corporis & animæ nos
gula initiavit. Primi enim paren-
tes nostri, pomi interdicti esu omnes
homines, antequam gignerent, per-
emerunt. Nunc eâdem animarum
hostes utuntur; ut enervato omni
vigore nos proterant & conculcent.
Hinc stupor, languor, & tædium:
hinc scurrilitas, loquacitas, dissolu-
tio: hinc immunditia, rixæ, conten-
tiones: hinc mentis hebetudo, de-
structio omnium virtutum. Hinc
rei familiaris profusio: hinc egestas:
hinc longa morborum series, & ipsa
denique mors, graviore ciborum sar-
cinâ accelerata. Pauci sunt infirmi,
B quos

quos gula ad ægritudinem non aspergerit. Nam si noxiis humoribus ex nimio cibo, & potu congestis, occurrat corpus, tentari quidem à morbo, sed non subigi posset. *Plures dicitur gula, quàm gladius.*

2. O vilissimam ventris servitutem, ô inexplebilem cupiditatem! Modicum tibi corpus natura prœbuit, vinctes tamen vastissimorum & edacissimorum animalium avilitatem. Taurus paucorum jugerum pascuis impletur: una silva plures nutrit elephantos: tibi angustus Orbis; non sufficit ventri quicquid volat in aëre, quicquid natat in undis, quicquid latet in silvis. Aspice potentium culinas, & cœsus cursantes inter tot ignes coquebunt vide servorum, & ancillarum sudorem cohortem: vide stragem animalium, & natantia vinò penatent observa, quantâ sollicitudine argentum ordinant pueri, quantâ arte illic

n asponunt fercula, inferunt patinas,
 tribuscindunt aves: quantâ celeritate dis-
 sis, occurrunt ad ministeria. Vix credes
 mounam esse domum, cui tot Consu-
 res Ilum, & Regnorum vina promuntur,
 cui mensæ tanto tumultu apparan-
 rvitur. Non præcipio, ut subtrahas
 tenventri alimenta: Contumax est;
 a pnon potest vinci, quotidianô indi-
 oruget cibô. Verùm latet hîc dolus,
 avi& subtilissimus concupiscentiæ la-
 geriqueus; quo sæpe anima irretitur,
 plurobtentu necessitatis, negotium ob-
 tusumbrans voluptatis. Vis scire,
 tuquàm parvô fames extinguatur?
 aidnTeipsum numera, metire corpus,
 a silytomachum consule. Scies, non es-
 x cose necessarium, quod mensuram ex-
 quocedit. Naturæ pauca sufficiunt, lu-
 sudakuriæ nihil.

n a 3. Fames non est ambitiosa: con-
 nuatenta desinere, quô desinat, non quæ-
 argeit. Elapsô momentaneô palati ju-
 arte lliciô, non suaviùs sapit pretiosum,
 B 2 quàm

quàm vile. Si esuris, edendum en
 si sitis, bibendum. Sed utrùm pa
 plebejus sit, an siligineus; utrùm
 qua ex proximo amne excepta, vis
 multâ nive refrigerata, nihil per
 net ad naturam. Hoc unum illa
 bet, sedari famem, sitim exting
 Pisces è supero, inferoque mar
 fluviis & lacubus evocati, detrac
 è cælo aves, ereptæ è silvis fer
 diversa vini genera, & omnia Api
 condimenta, infelicis luxuriæ to
 menta sunt. Epicurus sobrium
 ctum voluptatis gratiâ commenda
 nihil est enim tam lautum, qu
 nausea non reddat insipidum: ni
 tam insuave, quod delicatum n
 faciat fames. Vis omnem cibi
 potûs superfluam curam abjice
 exitum specta. Citò morieris,
 corpus istud, tanta epularum var
 tate nutritum, fædis vermibus pal
 lum erit. Considera, quali con
 vio te escam præpares; & sic cu
 ne

mem nutri, ne mentem opprimas.
 par Cibô utere, qui parabilis sit, & ubi-
 um que occurrens, nec patrimonio gra-
 a, vis, nec valetudini. Magna pars li-
 per bertatis est, bene moratus venter,
 illa & patiens contumeliæ. Multa,
 ing quàm supervacua essent, non intel-
 nat eximus, nisi cùm deesse cœperunt.
 trac Eget corpus alimoniâ, non cupediis,
 fer aut lautitiis.

4. Non est autem, quòd te laudes,
 i contempseris superflua. Tunc
 um audabilis eris, cùm contempseris
 enda necessaria: cùm tibi persuaseris,
 quæ sordidum panem ad victum, modi-
 e cum vinum & debile, vel aquâ de-
 m debilitatum, ad potum satis esse: cùm
 ibi dixeris, herbas non tantùm pecori,
 icet sed homini quoque nasci. Tunc te
 is, admirabor, cùm solam necessitatem,
 vat ac virium reparationem, Deique
 pat gloriam, in cibo sumendo spectabis:
 con cùm lautiores epulas, & magnatum
 c convivia contempseris: cùm invi-

tus ad mensam accedes, sicque a
 menta sumes, quemadmodum pha
 macum ægroti: cum voluptate
 gustûs, quia tolli non potest, con
 pescere & moderari studueris: cum
 tibi molestum fuerit, quidpiam de
 catus, valetudine exigente accip
 re: cum verâ denique mentis
 corporis puritate imbutus fuer
 Non enim in corporis attenuatio
 probatio abstinentiæ sita est, sed
 perfectione castitatis.

CAPUT V.

*De Luxuria. Quàm turpe sit
 vitium. Quam facilis in id lapsus, & quomodo
 evitandus: Voluptas animi sectanda
 que solida est:*

I. **N**ullum vitium istò turpi
 nullum, de quo magis e
 bescamus. Vel nudum ipsius
 men non carere ignominiâ edi
 Apostolus, præcipiens, ut quæ
 jusmodi sunt, nec nominentur

nobis. Hinc ille pudor, quò solent ingenui, ac probi homines affici, si semel admissum aliquod immunditiæ peccatum aliis innotuisse suspicentur. Hinc lubricos adolescentiæ errores quidam in secretissimo pœnitentiæ tribunali ministro Christi abscondunt, æterna potius tormenta, cum æterno dedecore, subire post mortem eligentes, quàm imaginariam hujus vitii infamiam in hac vita. Huic autem limo infixus vix emergit. Conclamata est ejus salus, quem hæc lues infecit. Quid enim possunt ad hoc humanæ vires? *Nemo potest esse continens, nisi DEUS det.*

2. Primum itaque hujus morbi remedium, fervens ad DEum oratio est, ut ipse te sanet & præservet, qui solus potest. Tum impuris cogitationibus resistere in ipso accessu oportet, eâ celeritate, quâ ignitum carbonem excutis à vestimento. Væ tibi, si te semel dimiseris

ad aliquid quantumvis minimum in
hoc genere deliberandum. Proxi-
ma deditio est arx, cujus governa-
tor incipit cum hoste miscere collo-
quia. Omnis item præcidendæ
pravitatis occasio ab otio, à gula
ab omni specie impura, à malorum
convictu, & societate: nec quicquam
quam in hac lucta negligendum
Sunt etiam injustis quædam hujus
viti reliquæ, omninò extirpandæ
est latens quidam serpentis sibilus
sunt quædam affectiunculæ; quæ
tamen si malæ non sint, sunt tamen
principia peccatis præludentia, quæ
bus sensim sine sensu fascinata mentes
nisi statim abrumpas, adhærebunt
Nunquam magnus eris, si hæc mini-
ma spreveris. Magna à parvis in-
tium sumunt.

3. Ante omnia cavendum, ne
nimia tui fiducia decipiat. Quis
quis non timuit, jam lapsus est
Quot & quales viri post confessio-

nes, & victorias; post signa & magnalia, incauto fœminæ aspectu, corruerunt? Non affero hic Samsonis, Davidis, & Salomonis, toties decantata exempla. Sunt alia recentiora, & quotidiana. Et ut desint aliena, habes tu ipse in te, unde erubescas; unde discas, non altùm sapere, sed timere. Nonne extremæ dementiæ est, inter tot omnium ætatum & gentium documenta adhuc aliquid audere, & non vitare discrimen? sed hæc est semper humanæ pervicaciæ incredulitas, ut nunquam credat alios cecidisse, nisi & se viderit interire. Facta est mulier à DEO adjutrix viri; sed dolô serpentis, personam sumpsit hostilem. Nihil in illa, nisi quod feriat, quod urat, quod interficiat. Nulla est hyæna, nullus basiliscus, qui cum illius voce & oculis conferri possit. Ah! fuge ejus aspectum; fuge colloquium, quicumque tuam optas salu-

lutem. Suum morem illa retinet, semper hominem expellit è paradiso.

4. Familiare hic est, multas prætexere excusationes necessitatis, consuetudinis, puræ intentionis, sed latitant sub specie boni ingenita mala. Iudè enim prosiliunt nocituræ libertates, incauta colloquia, gestus leviores, modestiæ neglectus, crebra munuscula, & quædam hilaritudines, quibus paulatim deponitur pudor, & tota demum exiit verecundia. Crescunt hæc per intervalla; & qui rubore suffusus, ad sola mulierum vestigia horrescebat, jam vultu constanti lascivientes oculos, nudatúmque pectus intuetur, & blando intus operante venenò prius damna patitur, quam periculum senserit. Sic paulatim rationis oculus caligare incipit, postea obæcatur. Sic anima cælo nata affigitur humi, immemor DEI, immemor sui, donec flamma concupiscen-

tia semper duraturo incendio absorbeatur. O miseri, quorum foedæ, & momentaneæ voluptates tam luctuoso exitu terminantur! omnes puto Sardonicis herbis saturos esse; moriuntur, & rident.

5. Quid quæris, stultus homo, inops proprii consilii, alieni desertor? Voluptates? DEus cælo æternas reposuit. Vis hujus sæculi fallaces, & excludi æternis? Ubi ratio, ubi prudentia? Cælum intuere, & omnes ejus beatissimos cives. Olim panem cum cinere, potum cum fletu miscabant. Vidisses eos in mundo angustiis undique oppressos, sordibus obscuratos, semper lacrymis madidos, semper vigiles in oratione, extra omnem mundi lætitiâ positos. Viâ sibi ad cælum equuleis, gladiis, & crucibus fecerunt. Respice infernum, & desperatam damnatorum turbam, ignibus, tenebrisque perpetuis sepultam. Hi falsa mundi gau-

dia, carnisque delicias & luxum olim
 amplexi, nunc serò cognoscunt,
 quantum sibi nocuerint voluptates.
 Hæc sedulò contemplare, & si cre-
 dis, exhorresce. Momentaneum est,
 quod delectat, æternum, quod cru-
 ciat.

6. Quòd si etiam in hac vita pla-
 cet voluptas; cur non magis solida
 vera, impolluta, immutabilis, qua
 ex animo benè composito venit, ut
 de tuo te ipsum oblectes? Carnis vo-
 luptas mollis est, caduca, fucata,
 semper merò & unguentò madens,
 & timens publicari. Ejus statio for-
 nices, popinæ, & loca censorem me-
 tuentia. Si foris nitet, introrsus mi-
 sera est. Cùm incipit, tum extingui-
 tur, & in ipso sui usu perit. Volup-
 tas verò animi tranquilla, excelsa,
 invicta, semper secura & stabilis, nec
 satietatem habet, nec poenitentiam.
 Nullus eam pudor comitatur, nul-
 lus sequitur mœror, nec suum un-

quàm

quàm possessorem destituit. Hâc si frui desideras, omnes carnis illecebræ vincendæ sunt. Vera enim voluptas est, omnem contemnere voluptatem.

CAPUT VI.

De Avaritia. Malitia ejus perstringitur: Collatio pauperis, & divitis.

Opum fallacia, & vanitas.

I. **H**Æc est Avaritia pessima fraus, quam prænoscere debes, ne decipiaris: occultat se; nec ullum reperies, qui se avarum confiteatur. ille divitias congregat, ut sibi & liberis prospiciat: hic ut pauperum indigentiaë consulat: alius, ut redimat piis operibus peccata sua. Sed congestum aurum nemo istorum erogat: imò nova semper quærentur, quæ addantur acervo; & dum quærendo teritur tempus, elabitur vita, cui opes quærebantur. Ut ægrorum sitim aqua non sedat, quam sitibundus

dus placido amne fluentem videt, &
 agitatur manu; nisi os admoveat, &
 gelidos hauriat latices: ita Avarus
 nullâ re satiari potest; quia menti
 ejus, in qua residet Avaritia, the-
 sauri, & pecuniæ non possunt illabi.
 Animam DEI capacem solus DEUS
 implere potest.

2. Congeratur in te Avare, quicquid
 quid omnes locupletes possederunt
 ultra Salomonis opulentiam fortuna
 na te provehat: terram marmoribus,
 auro parietes, gemmis laquearia
 abscondas. Non tantum habere
 re tibi liceat, sed calcare divitias.
 Accedant statuæ, & picturæ, & quicquid
 quid ars luxui serviens elaboravit
 majora cupere ab his disces. Naturalia
 desideria finem habent; ex
 falsa opinione nascentia infinita sunt.
 Quid refert, quantum tibi in arca,
 quantum in horreis lateat, si non
 computas acquisita, sed acquirenda.
 Totum eget mundo, cujus non explet

mun

mundus cupiditatem. Atque utinam considerares, quanta secum mala divitiæ afferant, quanta auferant bona! Invenires procul dubio, quàm vera sit Apostoli sententia; *Radix omnium malorum est cupiditas*. Indè germinant fraudes, indè consurgunt bella; hinc perjuria, hinc proditiones oriuntur. Tolle avaritiam & non est discordia; desinat avaritia, & cessat ambitio. Hæc terram latronibus complet, mare piratis, urbes tumultibus, domos insidiis, forum injustitiâ. Quædam nimirum societas, penè etiam nominis, est vitii & divitiis.

3. Confer, si placet, inter se pauperem & divitem: cerne vultum utriusque. Hic plenus sollicitudinum, tetricâ facie tristitiam animi prodit; ille serenâ fronte sincerum mentis gaudium ostendit. Hujus, inter ærumnas cor exedentes, bracteata felicitas est; illius mens, mœroris vacua,

cua, internæ pacis jucunditate perfruitur. Hic quærendi cupiditate anxius, amittendi metu miserrimus ad omnes fortunæ injurias expositus, quò plus habet, plus cupit. Ille in paupertate ditissimus: optat, quò satis est, nihil timens; quia nihil habet quod sibi adhæreat, quod sibi eripi possit. Quam lætos dies ducit pauper, quam placidas noctes. Dives autem, æger animi, morbum suum, quocunque pergit, secum trahit, spinis undique circumseptus. Sed lethalis est sopor, qui non sentit aculeos.

4. Audi, miser, cujus inexplabilis avaritia est. Omnibus licet locis recta tua resplendeant: licet immensos pecuniarum acervos possideas: quamvis ultra mare latifundia tua extendantur; veniet tamen veniet dies ab æterno statuta, quæ hæc omnia simul cum vita, amare & invitò animò deseres. Abibunt

peribunt hæc omnia ; propter quæ
pereundum tibi erit. Tunc demum
intelliges , quàm contemnenda mi-
reris ; simillimus pueris, quibus om-
ne ludicrum in pretio est. Illos re-
perti in littore calculi leves, & ali-
quid varietatis habentes delectant :
tu circa auri glebas, splendidósque
lapillos insanis carius ineptus. Non
dico, ut divitias non habeas, si te
DEUS divitem fecit; sed ut habeas,
nulli detractas, sine cujusquam in-
juria partas, sine sordidis quæstibus,
sine sollicitudine, & superflua cura.
In domum illas, non in animum re-
cipias, paratus his carere, cum DEUS
voluerit. Ille verè locuples est, qui
divitiis non eget. Ne expectes, ut
fur, vel casus eripiant tibi, quæ pos-
sides, occupa tu eorum vices, & au-
fer tibi ipsi animò circa exteriora
indifferenti, quidquid alii auferre
possunt. Tuus eris, si hæc tua non
erunt.

5. Disce

5. Disce à te removere pompam
 & cultum, victumque tuum non ad
 exempla compone, sed ut Christiani
 ni suadent mores. Potest pauper
 tas se in divitias convertere advo
 catâ fragilitate. Exiguum natur
 desiderat, non esurire, non sitire, non
 algere. Potes habitare sine ma
 morario fabro ; potes vestiri sine
 commercio Serûm. An non sitire
 extinguet poculum, nisi gemmeum
 aut crystallinum sit, quô simul bibas
 & timeas? Gladius non scindet pa
 nem, nisi ebur, & margaritæ in ca
 pulo niteant? Pelvis fictilis non ex
 cipiet manuum sordes? Nec lumen
 lucerna ministrabit, nisi sit aurifici
 opus? Auro servit, qui se aurô or
 nari putat. Quantò utilius foret
 veras amare divitias, quæ hominem
 meliorem faciunt ; quas nulla for
 tunæ iniquitas nec ipsa mors aufer
 re potest. Quid pauperiem times
 integrum Regnum ferens in corde

Regnum DEI intra te est. Absit, ut aliud bonum quæras. Quære bonum tuum. *Nemo bonus, nisi solus DEUS.* Hic tibi possessio & regnum sit, in quo sunt omnia bona, omnes thesauri. Cui DEUS totum est, huic mundus nihil est.

6. Quicquid nitidum, quicquid magnum in mundo apparet, inane est, fictitium est, nihil est. Quid miraris cum vides hominem aurô, & purpurâ indutum, & magnâ servorum catervâ stipatum? Pompa est. Ostenduntur hæc omnia, non possidentur: & dum placent, transeunt. Non capio hujus rei fidem à Lyceo, vel à Porticu, non à Cruce Christi, non ab æterna DEI Sapientia; sed ab ipso mundo, ab ipsis vanitatum mancipiis. Audi Amanum opibus, potentiâ honoribus super omnes tunc mortales eximium. Convocat auditores, & coacto cœtu omnia nihil esse pronuntiat. *Nihil, inquit,*

me

me habere puto ; & causam adjicit: Quamdiu video Mardocheum sedentem ante fores Regias. O ludibria ! ô cæcitate ! Sæpè legi, & audivi omnia nihil esse collata cum bonis, quæ virtus parit, quæ nutrit æternitas : sed vehementiùs depressa sunt ; coràm nihil visa, sunt nihil. Nihil igitur facis, si nihil spernis. Spernendum est aliquid, quod in te sit, quòd aliquid sit. Comprimenda cupiditas, ac veluti sub vinculis habenda : ut assuescas colere paupertatem, & usu rerum res ipsas metiri. Facile autem contemnes omnia, si semper cogites te moriturum.

CAPUT VII.

De Ira, Character irati ; Effectus, Causa & remedia Ira.

I. **I**Rasor iræ. Sola hæc ira justa est adversus monstrum rabidum & execrabile ; adversus affectum maximè implacidum, & tur-

bu-

bulentum : qui si semel invaserit hominem, vix in eo humanæ naturæ vestigia relinquit. Ira brevis insania est, sui impotens, armorum, sanguinis, & suppliciorum avida; decoris oblita, necessitudinum immemor, in ipsa irruens tela, ut alteri noceat; ruinis simillima, quæ super id, quod oppresserunt franguntur. Linqvit decor omnis iratos. Flagrant & micant oculi, tumescunt venæ, horrent capilli, quatiuntur labia, strident dentes, spumant ora, rabida vocis eruptio colla distendit. Non est ullius affectûs facies turbatior. Fœdatur vultus, contrahitur frons, nutat caput, vacillant pedes, agitantur manus, & totum corpus indecorâ jactatione huc illuc circumfertur. Adjice minaces gestus, complosas manus, pulsatam humum, percussum pectus, evulsos crines, scissa vestimenta, & sanguinem ab imis præcordiis exæstantem. Qualem,

lem, putas, intus esse animum, cujus
 externa imago tam foeda est? Qualis
 Poëtae inferni monstra finxere, igni-
 bus ardentia, succincta serpentibus
 diroque mugitu perstreptentia; talis
 est irati habitus, turpis, cruentus,
 æstuans, crudelis, & in ferinam ra-
 biam degenerans. Cætera vitia li-
 cet abscondere, & in abdito alere
 ira se profert, & in faciem exit, ac
 veluti ignis omnia corripit: quan-
 toque studiosius eam tegere conaris
 eò amplius effervescent. Modi non
 scius est, nec frænum patitur, quem
 ira possedit.

2. Reliqua item vitia certis qui-
 busdam finibus coërcentur, iræ ni-
 hil intactum, nihil est inaccessible
 cælum ipsum petimus iracundi-
 Hinc blasphemiarum; hinc quærimo-
 niarum adversus DEum; hinc de eju-
 providentia motarum ab impiis contro-
 versiarum. Nec his duntaxat irascimur
 à quibus nos læsos existimamus

sed futuræ etiam injuriæ cogitatione offendimur, & qui facturus esse injuriam, falsâ plerumque imaginatione, creditur, jam fecit: adeo ingeniosi in vitiis sumus. Sæpe nescimus, quibus irascamur, irascimur tamen: & si alius desit, in quo impetus ille frangatur, contra nos ipsos excandescimus. Ut verò scias non ex sola injuria nasci hunc affectum, iræ etiam nostræ sentiunt rabiem, qui nec offendere nos possunt, nec contumeliâ afficere. Sic vestimenta sæpe scindimus, vasa projicimus, frangimus calamum, lacera-
mus chartam, eum his uti ex animi sententia non valemus. Sic in furorem sæpe nos agit aut versus calix, aut mensa negligentius posita, aut parùm agilis puer, aut tracti sub-
sellii stridor, & alia multa, quæ iram nostram nec meruerunt, nec sentiunt. Sic refractarius equus & contumax; sic canis oblatrans, & per-
stre-

strepentes aviculæ; sic importuna
 muscarum volatus, aut culicun-
 morsus bilem concitant, & impati-
 entia nostræ pœnas luunt. Videtur
 quam demens sis. A rebus sensu
 carentibus, & à brutis animantibus
 exigis pœnas, quibus par esset tuam
 potius insaniam castigare.

3. Quòd si libeat iræ damna
 effectus intueri, nulla pestis huma-
 no generi pluris stetit. Videbis ca-
 des, & urbium clades, & totarum
 exitia gentium. Videbis pestilen-
 tiam manu factam, & magnam occi-
 sorum struem, fusique sanguinis
 vos flumina inficientes. Aspice no-
 bilissimarum civitatum fundamenta
 vix notabilia; has ira dejecit. Aspice
 ce solitudines sine habitatore deser-
 tas; has ira exhaustit. Aspice in-
 cendia domos concremantia, viola-
 tos fontes venenis, extinctas fami-
 lias; hæc scelera ira patravit.
 rarum conventum dixeris, non

unum, nisi quòd illæ inter se placidæ sunt, hi mutuâ laceratione se perimunt. Accedit huic vitio hæc pernicies, quòd hominem exuit similitudine DEI, cujus opera tranquilla sunt: mentem obcæcat, ne verum videat, ne aliorum monitis obsequatur: omnes animæ facultates turbat, & pervertit; cùmque pessimè totum hominem afficit, vix illi tamen ulla turpitudine inesse creditur: adeò vulgus, gloriosum existimat irasci. Sed præstat ad remedia accedere, quibus hæc prava affectio, si non tolli omnino, rationis saltem imperio subjici. & ad salutarem modum cogi possit.

4. Ante omnia optimum est, primum iræ irritamentum protinèspernere, & ipsis repugnare principiis: nam si cæperit ferre transversum, difficilis ad salutem recursus est. Faciet, quantum volet, non quantum permiseris. Dum hostis

C

por-

portis se intulit, modum à captivitate non accipit. Facilius enim est, non admittere pernicioſa, quàm admittere moderari. Pars superior mundi, quæ ordinatior, ac propinqua ſideribus, nec in nubem cogitur, nec in tempeſtatem impellitur, ſed caret omnino tumultu: inferiora ſunt, quæ fulmine cænant. Ità animus ſublimis, qui ſemper, & compoſitus, ac in ſtagnatione tranquilla collocatus, intra ſi mala premit, quibus ira contrahitur, & verbis ſuis minimum libertatem permittit: ſcit enim, cum iratus erit, mala non tolli; ſed fieri graviora. Sicut aves, dum viſcum trepidant, irascuntur, plumis omnibus illinunt: ſic omnis indignatio in tormentum ſuum proſicit. Plus nocet ira, quàm injuria. Qui irascitur, ſe ab hoc contemptum putat; verus autem æſtimator ſui non vindicat, quia ſentit. Ultio confeſſio doloris. Non eſt magnus animus, qui reptantem mordentem,

5. Auditâ voce maledicentis statim animadvertendum, non quid illud audire, sed quid te deceat loqui. Non tantum licere debet alienæ perversitati, ut serenitatem tuam obducat. DEUS, qui omnia potest, tot improbos homines suffert: tu, cæteris deterior, unum ferre non potueris? Ridiculum est, te non corrigere malitiam tuam, quod non potes; Si tot peccatorum reus es, quicquid pateris, nihil est in comparatione gehennæ, quam mereris. Quis es tu, cujus aures lædi nefas sit? Seipsum offendit, quia peccat, qui facit injuriam: tibi enim quid accidit? Id quod ab æterno decretum est pro tua salute. Audi, quid dicat DEUS: *Si dimiseritis, & ego dimittam vobis.* Ad hoc tonitru si non expergisceris, non dormis, sed mortuus es. Danda est alienis vitiis venia, ut tuis imperes.

6. Tollenda ex animo suspicio est,

fallacissimum iræ incitamentum. Cre
 le me parùm humanè salutavit, ille qu
 inchoatum sermonem citò abrupto
 illius vultus averfior visus est. Niqui
 deerunt suspitioni argumenta,
 conjecturæ; cùm semper ad malum de
 creduli simus. Major injuriæ pan
 constat vitio interpretantis. Quæ Tu
 simplicitas neecessaria est, & benignis.
 rerum æstimatio. Age contra te
 sentem causam: sitque tibi hoc
 tium suspectum; quòd, quæ invitati
 dimus, libenter credimus; & anteq
 quam judicemus, irascimur. De fidu
 dum semper est tempus: veritate tibi
 dies aperit. De parvula summa te r
 dicaturo res tibi sine teste non proqui
 baretur; amicum verò condemnari qui
 antequàm audias? Rebus, quæ res sine
 runtur, statim fidem adhibere, impu
 dentis hominis est. Multi mentis hil
 tur, ut decipiant; multi, quia decepti
 sunt. Qui aliquid clàm dicit, peccat
 non dicit. Quid iniquius, quàm
 am

cretò credere, palàm irasci? Denique non expedit omnia videre, omnia audire. Non accipit injuriam, Nequi nescit.

7. Cùm scis aliquem malè loqui de te, interroga conscientiam tuam, an ipse priùs de illo loquutus sis. Tum cogita, de quàm multis loquaris. Faciet te moderatiorem respectus tui, si te ipsum consulueris. Nam cur alienæ luxuriæ non ignoscis, qui nihil tuæ negasti? cur mendaciæ persequeris, ipse perjurus? cur ipse perfidus, fidei acerrimus exactor es? cur tibi licentiam in alios permittis, in te non vis? Succurrat, non tantùm quid patiaris, sed quid feceris. Quid quid in alio reprehendis, invenies in sinu tuo. Omnes mali sumus: communi vitio danda est venia. Etsi nihil tale fecisti, at potes facere. *Qui deest, videat, ne cadat.*

8. Quid novi sit, inimicus nocet, amicus offendit, filius labitur, servus

peccat? Hæc omnia ita consueti sunt, ut rosa vere, fructus æstate. Si aut properanti per frequentia urbana loca alicubi labi necesse est, alicubi retineri, alicubi respergi: ita in hominum vita actu dissipato, & vago multum incidunt querelæ, multa impedimenta. Cur indignaris à viro malè injuriam passus; Quod suum erat, fecit. Tu verò, si bonus es, boni viri munus exerce: cura, ut illum bonum facias. Hoc autem non fit ultione sed patientiâ, & beneficiis: & si non bonum, saltem benevolum reddet si neutrum, te procul dubio meliorem efficies. Ille detraxit de fama tua graviter tibi infensus est. Quid habes tu? Non credo. Si quid dixit, errore deceptus dixit, mente non male zelò bonò: prodesse voluit, aut certe læsus à me fuit. Non est injuria pati, quod prior feceris. Verè illam culpam admisi, reus sum; æquum est justitiæ cedere. At gratis impugno

& sine culpa. Quid inde? Christum imitabor, & dicam cum Propheta. *Obmutui, & non aperui os meum; quoniam tu fecisti.* Aliena dicta, aut facta, tibi mala non erunt, etsi revera mala sint, nisi malè eis utaris. Talia sunt, qualis usus eorum.

9. Quæ est causa offensionis? Opinio. Tolle damni opinionem, & nihil nocebit tibi. Nulla res attingit, aut movet animum, aut ad ipsum intrat; solus ipse se ipsum movet; & quale tulerit iudicium, talia fiunt ea, quæ accidunt. Nihil te lædet, nisi tu te ipsum læseris. At malus est, inquis, qui me persequitur. Expecta: dabit alteri pœnas, quas debet tibi; & jam sibi dedit, quia peccavit. At ratione præditus est; quare non emendat se? Et tu, qui ratione præditus es, cur non corrigis impatientiam tuam? cur non vincis in bono malû? Aliena vitia in oculis habes? à tergo tua sunt. Sed age, quisquis es, cui

dulce videtur ulcisci, datur tibi opta
 tæ ultionis facultas; cum hac tamen
 iustissima lege, ut à majori incipias
 Ordo injuriæ præscribat ultionem
 Graviorem omnium hostem iram
 tuam habes; hæc plùs te offendit
 ab ista auspicare vindictam. Non
 sunt quærendi in platea adversarii
 dum infensor domi latet. Plato ira
 tus in servum, manum, quam percussus
 furus sustulerat, suspendit, dicens
 Cæderem, nisi irascerer, priùs volui
 iracundiam flagellare, quàm servum
 digniorem flagris existimans domi
 num irascentem, quàm servum ne
 gligentem. Quò quisque honestior
 est, eò fortiùs iram comprimit.

10. Judices, & qui præ sunt popu
 lis, iram interdum ostendere debent,
 ac etiam exhibere; tamen, ut ratio
 nera non præveniat, sed quasi ancilla
 subsequatur, corrigendus est, qui peccat,
 & castigandus; sed sine ira. S
 vir bonus irasci turpiter factis debet

omnis illi per iracundiam vita transi-
bit. Quod enim momentum erit,
quò non videat improbanda? Defi-
ciet, si toties à se iram, quoties cau-
sa poscet, exegerit. Placidus itaque,
& æquus errantibus, talem affectum
erga illos habebit, qualem medicus
erga phreneticos. Sicut non com-
moveris ob algores, & fervores, qui
à tempestatibus suas vices obeunti-
bus inducuntur: ità nec irasci debes
propter injurias, quas improbi ho-
mines pro sua natura inferre solent.
Ægri intemperantes sunt, in quibus
nihil est sani. Satis acerba erga con-
tumeliosum vindicta est, nullam pe-
tere ab eo vindictam. Ille lædit, ut
doleas; si tu non doles, ipse dolebit,
videns ereptam sibi contumeliæ vo-
luptatem; adeò fructus injuriæ in
sensu, & indignatione patientis posi-
tus est. Convitia, si irascâre, agnita
videntur; spreta exolescunt. At
turpe est, inquis, contemni, læsúm-

que honorem non reparare. Imo turpe est timere contemni: non enim hoc timet, nisi qui contemni dignus est. Non respicit sapiens, quod homines turpe judicent; nihil illi turpe, nisi peccatum. Contemnorum ait, ab aliquo? Ipse viderit. Ego curabo, ne quid contemptu dignum agam, aut loquar. Odit me aliquis? Viderit. Ego omnibus ero placidus & benignus. Sic invictâ patientiâ improborum malitiam superat, & fatigat, DEUMQUE imitatur, qui ignoscit, qui patientissimus est, & scelerum nostra suis beneficiis vincit. Majoris animi est, non agnoscere injuriam, quàm ignoscere.

CAPUT VIII.

De Invidia, & Acedia. Ultriusque descriptio, & curatio.

I. **I**Nvidia sui vindex prius in propria sævit viscera, quàm in proximi bona. Alla vitia ultrix pœna

tergo sequitur ; huic etiam præire solet. Invidus enim alienam felicitatem suam facit tormentum, & de vicini pinguedine ipse macrescit. Simul peccat & plectitur, quem hæc pestis invasit. Cætera vitia certo alicui bono contraria sunt ; hoc omnium bonorum inimicum est, omnium rerum naturam pervertit. Adversatur divinæ bonitati, cui proprium est omnia bona sua communicare : adversatur statui Beatorum, qui aliorum felicitate, ut suam potiuntur : adversatur Christianæ charitati, quæ de bonis etiam inimicorum lætatur : adversatur denique legi naturæ, quæ nos omnia bona nostra aliis etiam optare jubet. Sicut oculus est morbo affectus, quem Ophthalmiam Medici vocant, splendidis omnibus offenditur : ita invidus aliorum virtute, & charitate cruciatur. Invidia dicitur ; quia alterius excellentiam nimis videt.

2. Invidet Satan, sed hominibus, sociorum nemini: tu verò, homo cum sis, hominibus invides; quod nec diabolus quidem facit. Hoc autem animi pusilli est, & propriò iudiciò se ad infima abjicientis: neque enim alteri invideres, nisi eum meliorem te, & superiorem arbitraris. Vis invidià carere? Sperne hujus mundi fugacia bona, & dilige æterna. Amor æternitatis, mors invidiæ est. Non potest mortalia bona aliis invidere, qui sola sempiterna concupiscit. Quis unquam Princeps futuri invidit, aut sarcinatori, artium suarum vilia servitia; Non se demittit ad hæc infima mens sublimioribus occupata. Nonne satis est propriis malis angi, quæ tam multa sunt, nisi & aliena bona te torqueant? Numquam eris felix, si te cruciat felicitas. An putas bona, quæ invides, alteri erepta, ad te posse transferri? Habet proximus tuus divitias, floret

Scienc

scientiâ, supereminet dignitate. Hæc omnia tua erunt, si ipsum amaveris. Plurimis abundat bonis, qui amat aliena.

3. Jungo invidiæ Acediam; quia utraque tristitia est: illa de alieno bono, hæc de proprio. Utraque ad pusillos spectat: nam *parvulum occidit invidia*; & Acedia vitium est languentis animi, bonorûmque spiritualium tædiô laborantis, qui rei magnitudine ac difficultate deterritus, nihil unquam homine dignum aggrediatur. *Vult, & non vult piger*; semper varius & inconstans, sibi gravis, aliis molestus, & continuô sui tædiô pœnæ incubans suæ. Similis est trocho, qui in orbem quidem agitur, sed non progreditur; atque ita per flagri vim movetur, ut tamê semper insistat. Voluisse eum aliquid deprehendes, sed non fecisse. Omnis ejus operatio insipida, & instar tepentis aquæ vomitum provocans

cans non hominibus tantum, sed & ipsi DEO. Frustra igitur salutem speras, nisi excusso torpore generosos assumas spiritus, & acrioribus stimulis ad magna te cogas. Ut avis ad volatum, ita homo nascitur ad laborem: & ut desint labores pro DEO assumpti, satis cuique poenarum imponit mundus. Quantum ille laborat, ut divitias consequatur? Quantum ille patitur, ut ad optatam perveniat dignitatem? Magna vitia coluntur. Quod si fugacia bona tanto sudore mercaris; cur non parem adhibes diligentiam, ad felicissimam aeternitatem comparanda? Ah! pudeat segnem esse in re tanti momenti. Brevissimus labor est; merces aeterna. Nihil est tam arduum, & tam difficile, quod mens humana, DEO duce, non vincat. Fortiter aude; & difficultatum spectra disparerunt. Quicquid sibi animus imperavit, obtinuit. Age, quod potes;

omnia poteris. Adjuvat facientem
DEUS,

CAPUT IX.

*De Superbia, Ambitione, & inani
Gloria. Icon superbi. Dignitatum vani-
tas, & pericula. Tumoris mala, &
alexipharmaca.*

I. **S**UPERBIA, ambitio, & inanis glo-
ria cognata sunt vitia; è qui-
bus, tanquam Oceano, omnium ma-
lorum flumina oriuntur. Nam cum
sibi pro fine propriam excellentiam
proposuit homo, huc omnia dirigit,
spreto DEI cultu, neglectâ hominum
reverentiâ. Et si illi aditus ad glo-
riam non patet, nisi per scelera; per
scelera ad gloriam ibit: viâque si-
bi ad præensum decus aperiet, per
dolos, & fraudes, proximique rui-
nam, & cædem. Superbus, DEO
odibilis, humano generi intolerabi-
lis, omnia studia, & opera sua ad cap-
tandam hominum laudem inflectit.

Se

Se gradu potiori dignum putat, sibi-
 que in illo maximè complacet. Ma-
 jora viribus temerè aggreditur, om-
 nibus negotiis se ultrò ingerit, se
 ipsum impudenter extollit, ceteros,
 aspernatur. Callidè simulat humili-
 tatem, ut à se removeat ambitionis
 suspicionem. De gradu dejectus,
 omnia querelis implet, suscitátque
 rixas, & odia. Ergà inferiores ferè
 se, & truculentum exhibet: ergà su-
 periores assentator est, quovis man-
 cipio timidior, & obsequentior. Bo-
 na, si quæ habet, non DEO, ut par-
 est, sed sibi arroganter attribuit. Af-
 fectat in omnibus videri; de que re-
 bus altissimis, quas ignorat, quasi ex
 propria experientia, subtiliter disse-
 rit. Aliorum facta curiosè inquirit,
 temerè judicat, severè damnat: au-
 get vitia, laudem imminuit. In ser-
 mone, & incessu fastum quemdam
 præ se fert, aliorumque contemptum.
 Odit correctionem; respuit consilia

monitis non acquiescit. Bona sibi opinatur adesse, quibus caret: & quæ habet, multò majora sibi fingit, quàm sint. Ideò indignatur, & ad pessima quæq; flagitia se dejicit, si cæteris tanquàm dignior non præferatur, si se, & sua negligi suspicetur. Fluctuat cor ejus perpetuis motibus; quia cùm honor, quem cupit, in aliena sit potestate, necesse est illum turbidis affectibus continuò agitari. *Initium omnis peccati est superbia.*

2. Pone in statera, si sapis, & compara cum minima æternæ felicitatis particula, quæcumque tibi optanda in hoc sæculo videntur, regna, imperia, Orbem denique totum; excutiet illa suo pondere mundum universum cum pompis suis, tanquàm folium, quod ventò rapitur. Erige te ergò ad æterna, & te dignum fac cœlò, cui natus es. Excute superbas tuæ excellentiæ cogitationes, & te veris bonis metire. Si te Cæsar ad-

optâs-

optâſſet in filium; quis ferret ſuper-
cilium tuum; Nunc autem DEI Fi-
lius es. Chriſti ſanguine redemptus.
Cur non cogitas originem tuam?
cur te abjicis ad terrena, tuo gene-
re prorsùs indigna? Ad cœli, & ſide-
rum dominatum te vocat Pater: ad
poſſeſſionem ſemper duraturam. Hic
ingentes ſume animos; hâc promiſ-
ſione extollere, ab hoc Patre nobi-
litem tuam jacta, ad ejus ſimilitu-
dinem mores tuos compone. Hæc
eſt via, quæ ad veram gloriam
perducit.

3. Quid ſunt ſceptra, quid coro-
næ? Fulgidæ compedes, & clara mi-
ſeria; quæ ſi plenè hominibus nota
eſſet, nunquam de folio litigarent.
Plura eſſent regna, quàm reges. Ma-
gna ſervitus eſt, magna fortuna. Iſti
quos vulgus beatos cenſet, longè a-
liter de ſe ſentiunt: nam gravior ipſi
incumbit felicitas, quæ graves illos
populo reddit. Tunc laudant otium

lenc

lene, & sui juris. Tunc odio est illis fulgor, quem priùs admirabantur. Tunc attoniti, & trementes de terrenorum vanitate philosophantur. Tunc mortem formidant, & tremendum Dei iudicium: ante cuius conspectum nihil proderit tanto studio quæsita dignitas, tot parta sudoribus, & empta sanguine. Sic igitur vive, ut securum te inveniat illud tribunal. Qui nunc humiliatur, tunc exaltabitur.

4. Infans, si te putas adeptâ dignitate securum & quietum fore. Quod olim licuit, jam non licebit: minor licentia in magnis est. Quò altior fueris, eò magis vitia tua apparebunt. Non latet, qui in fastigio est. Si qua tibi olim tranquillitas fuit, jam periit. Nullum tibi secretum liberum erit: nullum poteris diem ex arbitrio tuo disponere. Magni sunt ex alto casus. Frustrâ requiem ibi quæris, ubi omnes periculum, & laborem, multi

mi-

miserum vitæ exitum invenerunt. Non capiunt securas dapes regię mensæ. Aurô & gemmis bibuntur toxica. Quot Reges proprio sanguine solum purpurârunt? Lubrica in summo statio est; pendula omnia, & præcipitio proxima. Tutiùs itur per plana. Quàm magnus admirantium, & plaudentium numerus, tam magnus invidentium est. Quanti ibi insidiantium acervi, & oppugnantium quàm intuta omnia, & suspecta; Non servis fides, non amicis, non filio, non fratri. At humi jacentem domû non intrant scelera. Securus vivit, qui latet. Nullum timet, quem nemo timet.

5. Si equum videres, aut canem, inter cætera suæ speciei individua principatum assumere; nunquid risum cohibere posses? Tu verò majori cachinnô dignus es, si super reliquos homines te extollis; quòd ditior aliis, seu potentior sis. *Quid su*

per

perbis terra, & cinis? Nemo efferri potest, nisi ex proprio bono. Quid est autem tuum bonum, si omnia à Deo accepisti? Nihil tuum, nisi peccatum. Quòd si omnia accepisti, illi redde gloriam, qui tibi bona sua largitus est. Nunquid equus equo præfertur; quia multum pabuli habet, & multum hordei; quia frænum aureum, & gemmata ephippia? Nequaquam; sed qui celerior est, alium antecellit. Ità homo, nî stultus sit, gloriam ex eo non quæret, quod est extra se. Sed melior, inquis, sum, & nobilior cæteris. Si hoc dicis, omni honore indignus es; quia nemo dignè honoratur, nisi vir bonus, qui honorem spernit, & gloriam. Vera nobilitas nescit extolli; & ubi vitæ splendor est, ibi quoque modestia reperitur. Maxima sublimium gloria est, quàm maximè se submittere.

6. Cognosce conditionis tuæ imbecillitatem, metire corpusculum tuum:

tuum: multa reperies in te, ob quæ
deprimi debeas; nihil, quò possis ex-
tollì. Noli Geometras, & Philoso-
phos spernere: omnis terra punctum
est. Quàm miserè desipis, si regna in
puncto statuis, & dividis dominatio-
nes. In parvo nemo magnus. Hæc
terra, quam tumido incessu premis,
mox te premet: nec amplius ex ea
possidebis, quàm quod frigidis &
putrescentibus membris occupabis.
I. nunc, & in hoc nihilo magna & im-
mortalia ædifica. Hic furores tuos,
hïc elatâ exerce insolentiam. Dilata
hïc cupiditates tuas; hïc acies, hïc
bella molire. Cùm multùm insanie-
ris, serò tandè cognosces, quàm vana
dignitatum nomina, quàm fallaces
honorum tituli fuerint. Vitreum
est, quidquid hïc lucet: dum splen-
det, frangitur. Magnæ arbores diu
crescunt; unâ horâ extirpantur.

7. Magnum superbix irritamen-
tum præcidisti, lateas. Nemo occu-
tur,

lis suis lautus est, nec paucorum quidem, & familiarium; sed apparatus vitiorum suorum pro modo turbæ spectantis expandit. Quis eam, quam nulli ostenderet, induit purpuram? Quis posuit secretam in auro dapē? Quis sub umbra rusticæ arboris luxuriæ suæ pompam solus explicuit? Ambitio scenam desiderat: nec ulli bi potentiùs vires suas exerit, quàm inter hominum laudes. Apis si mel fecit, equus si cucurrit, arbor si fructum protulit, nihil ultrà quærunt; homo plausum desiderat, digitoque monstrari, & dici: Hic est. Sed si attentius consideraveris, qui sint isti, à quibus optas laudari; nihil faciliùs, quàm vulgi plausum, contemnes. Homines vani, & mutabiles sunt, quos sæpè dicis insanire, qui se omni horâ amentiaè damnant, & sua sæpè reprobant consilia. Brevis vita est & laudantis, & ejus qui laudatur, fitque id in angulo terræ, quæ
pun-

punctum est: ac ne ibi quidem omnes consentiunt; nec quispiam sibi ipsi. At magnum est laudari à posteritate: ab his nimirum, quos neque vidisti, nec unquam videbis. Cui non doles te non fuisse laudatum à his, qui ætatem tuam antecesserunt? Sed finge, immortales eos fore, qui tui recordantur, tuique futuram immortaliam memoriam: quid hoc tibi mortuo proderit? quid prodest vivo? Sæpè laudaris, ubi non es, & cruciaris, ubi es. Pretium cujusque rei ipsa est: nec melior fit, si laudetur, nec deterior, si laude careat. An sol, si desint spectatores, de luce quidpiam amittit? An carebit dulcedine ficus, flos venustate, gemma nitore, nisi encomiis celebrentur? Magnum argumentum est animi ad altiori sede venientis, laudes hominum aspernari, & seipso contentum esse. Laudes perdis, si desideras, nam quid laudabile in te est? quantum

est
qua
vus
qua
fro
ciff
tus
cav
ipse
abi
re:
tum
glor
quic

De
terio
inc

1. I
tant
ni sa

est fragilitas tua, quanta miseria, quanta salutis tuæ incertitudo? Servus inutilis es, etsi omnia feceris, quæ præstare teneris. Quâ verò fronte audebis dicere, te omnia fecisse, quæ debes? Time igitur, ne intus non sis, quod foris diceris: & cave, ne ea laudentur in te, ob quæ ipse displices tibi. Redde Deo, quæ ab ipso habes, esse, vivere, intelligere: nihil supererit tibi, nisi peccatum. Nihil ergò cùm sis, de nihilo gloriari non potes. Incipies esse aliquid, cùm te nihil esse cognosces.

CAPUT X.

De totius corporis, sensuumque exteriorum moderatione. Quantum corpori indulgendum. Castiganda oculorum licentia. Vestium luxus damnatur.

1. **H**anc sanam & salubrem vitæ formam teneto, ut corpori tantum tribuas, quantum valetudini satis est. Duriùs tractandum; ne
- D
- ani-

animo malè paret. Indulgendum
 illi, non serviendum. Cibus famem
 sedet, potio sitim extinguat, vestis
 arceat frigus, domus munimentum
 sit adversus injurias temporum: ad
 alia, quæ inutilis labor, veluti ad or-
 namentum, adjecit, subsiste pavidus
 & time; his enim insidiæ adversus
 animam parantur. Omne honestum
 vile est ei, cui nimis carum est cor-
 pus, qui pro illo nimiùm timet. Ma-
 jor es, & ad majora genitus, quam
 ut sis vile mancipium corporis tui
 quod equidem non aliter respicere
 debes, quàm ut vinculum animi, &
 libertatis. Vir probus & sapiens
 ejus curam habet: non, tanquam
 propter ipsum vivat; sed, quia sine
 illo non potest. Corpus instrumen-
 tum est animæ. Quis autem artifex
 neglectâ arte, in curandis instrumen-
 tis tempus terit? Hebetis ingenii est
 circa corporis ministeria occupari
 a. Quia per sensuum fenestram
 mo

mors in animam ingreditur ; stude illos à terrena vita ad cœlestem traducere : eòsque sensim abducito à nimia operis, quod exercent, attentione ; ne se avidiùs rerum terrenarum delectationibus immergant. Servire sensus debent, non imperare. Oculorum in primis castiganda licentia : nam cùm celerrimè videant, rerùmque plurimarum imagines ad phantasiam, & indè ad mentem transmittant ; gravium peccatorum semina in appetitu excitant, nisi firmâ custodiâ muniantur. Si exterioris oculi rectitudinem interioris puritas comitetur, Dei vestigia ubique impressa reperies : & cùm DEum in creaturis venerari didiceris, ex his suaviter attolles animum ad Divinæ Majestatis contemplationem. Mulier compta, elaborata luxuria est : nunquam in ea figas obtutum ; quia peribis. Comœdias, choreas, torneamenta, teatrales

ludos ne spectes : dissipant enim mentem, & ludicris occupant curis; ut se ad cœlum erigere nequeat. Ubi errat oculus, errat affectus.

3. Auditus, sensus est disciplinæ, per quem notio veritatis & sapientiæ, quasi per januam, mentem ingreditur. Sepi itaque aures providâ circumspectione; ne pro veritate mendacium, pro sapientia stultitia in penetralia cordis irrumpant. Claude illas oblocutionibus, claude susurris, claude nugis & rumoribus, claude otiosis narrationibus, omnique rei, quæ nihil ad animæ profectum confert. Sicut qui audit symphoniam, fert secum in auribus modulationem illam, & dulcedinem cantûs, etiam cùm discessit; ita magis sermo, quamvis non statim officiat, semina tamen in animo relinquit, quæ diutiùs hærent, & ex intervallo recurrunt. Deum intùs loquentem eò frequentiùs audies, quæ

rariùs homines audieris. Omnia odoramenta arte confecta effœminatorum sunt, & malè audientium. Ideò, rejecto omni odore, fac, ut bonis moribus suavissimam virtutum fragrantiam redoleas. Gustum verò castigabis abstinentiâ, & sobrietate; Tactum ciliciis, verberibus, duriori strato, aliisque asperitatibus. Satius est corpus affligere, & servare; quàm noxiis blanditiis, & ipsum, & animam perdere in æternum.

4. Cùm ex habitu cultùque corporis, internus animi status palàm fiat: ea procul à te sint, quæ solent indicium esse animi pravi & perturbati. Qui olim sapientes inter Ethnicos dicebantur, nec digitum quidem sine ratione exercere viro probò permiserunt. Tantam à te rectitudinem non exigo, sed opto: idque edico, ut abstineas à risu, à scurrilitate, à dissoluti hominis licentia, à manuum gesticulatione, à præpro-

pero incessu, ut nihil in te appareat, quod possit offendere intuentes: non sordes vestium, non frontis ruga, non motus incompoti, non signa contemptus, seu animi abalienati, non quidquid nauseam, vel fastidium parit. Multa possunt honestè fieri, quæ non possunt honestè videri.

5. Homo nudus creatus est, & non erubescere; non enim poterat rubore eum afficere nuditas ignorata, postquam verò peccavit, abjectâ innocentiae chlamyde, quæ satis eum tegebat, externa vestis pudori velando necessaria fuit. Sed quod olim in pœnam irrogatum fuit, nunc in dignitatis prærogativam transiit. Quærentur vestimenta, non quæ tegeant, sed quæ ornent, quæ alienis oculis ac libidini placeant. Index animi vestis est. Nimia ejus accuratio, totiùsque vultus de speculo & capsula, muliebris ingenii est. Pude-

bitcultûs exterioris, si cogitaveris, quid eo tegatur. Qui habet intûs ornamenta virtutum, non quærit externa. Ostentari virtus sine fuce gaudet: quidquid addideris, minus est illâ. Vanus hominum error est, fulgere purpurâ, mente sordescere. Quidam se catenis onerant; sed quia aureæ sunt, infamiam servitutis non metuunt. Aliquos non ligat aurum, sed figit: nam per vulnera infigitur auribus, è quibus sæpe patrimonia pendent; & quæ olim pœnarum nomina, nunc ambitionis sunt. Non paucos videbis inter pectinem & speculum diù occupatos, qui magis solliciti de capitis sui decore sunt, quàm de salute. Ità prævaluerunt stultorum hominum depravata iudicia, ut se rebus ornari putent, quas calcare deberent. Sit igitur vestis tua artis expers; non ad pompam, sed ad necessitatem, infra fastum, supra sordes, & ad vitæ conditionem tem-

perata. Auro te licet & margaritis exornes, sine Christi decore deformis es. Hic est decor, qui semper manet; qui non carnem morituram, sed teipsum intus exornat. Infans ambitio est, finum tegere auro.

C A P U T XI.

De Custodia linguae. Quanti momenti sit, & quam difficilis. Quid in sermone servandum; quid vitandum. Qualiter toleranda vitiosa aliorum lingua.

I. **T**Anti momenti est custodire linguam, ut majori curâ servanda sit, quam pupilla oculi; qui mors & vita in manibus linguae. Qui eam cohibere nequit, urbi patenti absque murorum ambitu comparatur. Vix tamen domari potest sine speciali Dei auxilio. Domat homo leonem, domat taurum, domat ursum, & non domat linguam suam. Inmensa est enim naturæ humanæ loquacitas; ut, quod cupit & concipit

statim proloqui gestiat. Tam lingua vicina est cerebro, os phantasæ; ut, quod illa cogitat, mox derivet ad os, & in verba effluat. Docuit te natura, quàm sit necessaria linguæ custodia, cùm duplex ei munimentum objecerit, dentium & labiorum. Sicut autem odor unguenti, pyxidis ore non obstructo, evanescit; ità patente oris janua, omnis animi vigor dissipatur. Malè sibi attendit, qui linguæ jugiter non attendit.

2. In omni locutione cautus esto, illam comprimens immoderatam affectiōem, quâ plerique impelluntur, ad sententiam vix conceptam temerè effutiendam, sine examine, & delectu. Fuge duplicitatem, & simulationem; sensusque animi, absque involucro & ambiguitate, purissimè profer. Data est tibi à Deo loquendi facultas; ut eâ res, sicuti sunt, verè & candidè enunties. Loquutus, ipse te consule, an ulla in te

exæstuet affectio immoderata ; nec quidquam linguæ permittas , donec commotio cesset : alioquin plura effundes , quæ te postea dixisse poenitebit . Facile silebis , si nulli perturbationum clamores in corde perstrepanant : si fuerit in anima solitudo & serenitas . Non potest esse alius sermoni , alius animo color . Si mens sana est , si temperans , si composita : sermo quoque siccus ac sobrius erit . Eâ vitiatâ , hic quoque afflatur . Cujus notæ quisque sit , indicium oratio est .

3. Nullus sit sermo otiosus . Sicut eligis , quo vescaris ; sic elige , quod loquaris . Cibum , per os ingressurum , examinas ; cur non verbum egressurum , quod sæpe in domo tua graviores tragœdias excitat , quàm cibus in tuo stomacho ? Assuesce plurimum tecum , minimum cum aliis loqui . Viros sapientes sæpè poenituit , locutos fuisse ; nunquam verò

tacuisse. Animalia, quæ sapientiora censentur, parùm quoque vocalia sunt. Garrulitas vitium puerorum, & mulierum est, quibus minùs rationis inest. Nihil virtutis in eo est, è cuius ore non nisi vana, & inutilia prodeunt. Si Deum amares, si tuæ salutis studiosus fores, omnia colloquia tua de Deo essent, de virtute & perfectione. Nescit amor mentiri: tegi non potest. Profunditur quisque in ea, quæ amat; & quæ amat, & quæ latent in mente, frequentiùs ad linguam recurrunt. Ideò minùs libenter de rebus divinis loqueris; quia nondum è fæce vitiorum emeristi. Accidit exigua lectio, & meditatio eorum, quæ pertinent ad salutem; ut etiam loqui volentem materia deficiat. *Ex abundantia cordis os loquitur.*

4. Omnis ferè sermocinatio in congressu hominum, de aliorum vita, moribus, & studiis est. Tot quis-

que iudices habet, quot sunt capita in civitate. Vix ullus est, qui oculos domi habeat. Cæcutimus plerique in propriis vitiis discernendis, erga aliena acutissimi. Convitia in proximum plenis valvis admittimus; laudibus vix rimæ patent. Hoc vitium quò communius est, eò studiosius vitandum. Satis tibi negotium cum vitiis tuis: ea carpe & emenda. Arcana tua, sive aliorum, quæ celare ex officio debes, nemini evulges. Plerosque contigit in perplexas incidisse quæstiones, quò imprudenter, quibus non oportuit, secreta crediderint. Sive uni, sive pluribus dixeris, idem est. Facile sermo ab uno ad alterum effluit: ab hoc ad omnes. Oritur hæc facilitas ex hoc præcipuè; quòd, cum plus iustò protrahitur sermo, sensim irrepit dulcedo quædam confabulationis, non aliter afficiens animum, quàm ebrietas: quare nullum secre-

tum tam abditum & sacrum est, quod non erumpat. Ille tibi arcana sua aperit, tu, veluti pignore fidei accepto, tua vicissim illi communicas. Sed tu forsitan audita retices: ille obvio cuique refert: & cum omnes palam ignorent, clam sciunt. Linguas diceres per omnium aures secretò volitare, donec tandem arcanum superfluit, & rumor fit. Quidquid mali sub cœlo est, aut lingua peperit, aut promovit. Ideò verbis tuis stateram fac, & frænum ori tuo; nihilque loquaris: quod tacuisse melius sit. Laudabilior est verborum parsimonia, quàm pecuniæ. Qui nummos prodigit, dum sibi nocet, aliis prodest; verborum prodigus, & sibi nocet, & aliis. Ad divinitatem propiùs accedit, qui multa audire scit, & pauca loqui.

§. Nihil linguæ inaccessum. Non sunt imunes à criminationibus Principes terræ, quos extra ferri metum

potentia collocavit : non viri sanctitate conspicui, quos censuræ subduxit innocentia. Ipse Christus, cum inter homines degeret, linguæ flagellum non evasit. Ad horum exempla erige patientiam tuam, Stimulus quidam virtutis est obtrectatio, & frænum, ne à recto tramite devies. Nullus capitalior vitiorum hostis, quàm censura. Cùm quis perperam de te loquitur, doceris, quid caveas. Vis venenatæ linguæ morsus evadere ? contemne. Nullum vulnus habebis, si tacueris, plus tribuens bonorum iudicio, quàm criminantis insolentiæ. Parùm refert, quid alii de te sentiant. Est intus in anima testis certior, & incorruptior. Conscientiam tuam interroga, & illi crede. Quid turpius, quàm ab insipientium sermone pendere, & propriam existimationem in aliorum iudiciis reponere ; Quidquid alii de te dicant, te oportet bonum esse

 ha
 rag
 car
 du
 va
 co
 sab
 qu
 lue
 qu
 eti
 nie
 om
 ri
 tur
 ce
 nih
 qu
 po
 be
 eu
 ca
 sen
 fe
 hau

haud aliter, quàm si aurum vel smaragdum dicerent ; Quidquid alii dicant ; me aurum esse , me smaragdum oportet, & colorem meum servare. Si quis dulci ac limpido fonti convitium faciat, an propterea cessabit puram aquam scaturire ? Et si quis lutum injiciat, nònne statim eluet ac dissipabit ? Ità nec tu tranquillum animi statum turbare debes, etiamsi mali te lacerent, & calumnientur. Exigua sui æstimatio est, ad omnem rumorem commoveri. Pueri os parentum feriunt; matris crines turbavit infans, momordit ubera, laceravit genas, & sputò aspersit : & nihil horum contumeliam dicimus ; quia, qui ferit, contemnere minimè potest. Quem itaque animum habent parentes adversùs pueros ; eundem habe adversùs eos, qui te calumniantur. Si te semel eò demiseris ; ut injuriâ movearis, eum, qui fecit, honorabis. Necesse est enim,
ut

ut ab eo suspici gaudeas, à quo contemni molestè fers. Hoc autem est vitium animi contrahentis se, & descendentis. Infelix semper eris, si te putas posse contemni.

C A P U T XII.

De sensibus internis. Usus opinionum. Bonis cogitationibus mens imbuenda.

De coërcendo appetitu sensitivo, ejusque pravis affectionibus: varia ad id præceptiones.

I. **I**N hoc præcipuus sapientiæ cardo vertitur, ut nulla opinio menti tuæ inseratur, quæ vel naturæ, vel rationi inconsequens sit. Quare omnibus rejectis adversus phantasiæ motus exerceri debes, sicut Diaboli adversus sophisticas captiones. Obiit filius. Non est hoc in nostra potestate; malum non est. Pater illum exhæredavit. Et hoc cum arbitrii nostri non sit, malum non est. At rem illam ægrè tulit.

Hoc

Hoc nostri arbitrii est ; ideò malum. Fortiter tulit. Nostri arbitrii est, & bonum. His si assueveris, proficies. Amicus in carcerem ductus est. Quid accidit? nihil, nisi quòd in carcerem ductus est. De suo autem quisque addit: malè cum illo actum esse. Corrige opinionem, & omnia tranquilla sunt. Sicut furiosum ligamus, ne cui noceat: ita coërcenda phantasia, ne falsis opinionibus obruat mentem. Hæc tanquam fera indomita proripit sese, & quocunque libuerit per summam licentiam divagatur, garrula, fugax, quietis impatiens, novitate rerum lætissima, nec agnoscens moderationem. Huic igitur studio, sedulam operam navare debes, ut eam teneas, & alliges, ac in uno figas; ne cogitationes tuæ, animique decreta semper ex opinione suspensa sint. Quæcumque sunt extra animum tuum, nihil pertinent ad te.

2. Quidquid se tibi cogitandum
of-

offert, examina diligenter; quò te-
cum ipse differere possis, quæ sit e-
jus rei nudæ, & ab omnibus aliis se-
paratæ natura, quæ proprietates,
quis finis, quæ circumstantiæ, quæ
utilitas: an ad te spectet, sitque in
tua potestate; necne: alioquin nul-
lum ei accessum præbeas, eique re-
pugna; quantum potes. Deus in-
timè præsens occultissima cordis tui
clarissimè perspicit, nihilque tam ab-
ditum est, quod oculis ejus pervium
non sit. Vide; ne coram ipso ea
volvas in mente, quæ coram hone-
sto viro loqui erubesceres. Sint co-
gitationes tuæ placidæ, simplices,
puræ, omnisque malitiæ expertes.
Tales sint, ut subitò interrogatus,
quid cogites; possis sine pudore pa-
lâm facere, quod intus latet in cor-
de. Pudeat cogitare; quod pudeat
loqui. Malis cogitationibus aditum
obstrues, si bonis semper occuperis.

3. Nihil æquè noxium animæ, ni-

hil magis contrarium,quàm inferior, brutalis,& sensitivus appetitus. Hic fons est omnium scelerum, & imperfectionum: hic hostis, quem semper timere,semper impugnare debes,donec rationis imperio, quantum in hac vita fieri potest, subjiciatur:nulla hîc requies, nullum otium datur. Sinè fine, & sinè modo pugnandum; quia nec finem, nec modum adversarius habet. Latet hic intra te: imò tu tibi hostis es, potentior; quàm Xerxis exercitus. Custodi à teipso animam tuam. Fortius est, te invadere, quàm urbes; tui potiri, quàm rerum. Non exigo, ut pravas affectiones omnino conteras, & ad nihilum redigas; sed ut eas regere discas. Satis præstiterit ratio, si eas compescat & moderetur. Iniqui fuêre Stoici, qui omnes affectus tanquam malos infamârunt. Mala non est, nec supervacua supellex naturæ. Tollit omnem virtutem, qui omnes

nes tollit affectiones. Nullæ sunt
victoriæ, ubi nullum certamen.

4. Difficilis sanè hæc lucta est, &
prælium anceps: affectus enim na-
scuntur nobiscum; & ratio multis
post annis subsequitur, quando illi
jam dominantur, & voluntas finè re-
pugnantia eis paret specie boni in-
niter delusa, donec ratio, successu
temporis & experientiâ, instauratis
viribus suum agnoscat dominantis
jus, & affectuum tyrannidi obistere
incipiat; & primi quidem naturæ mo-
tus inemendabiles sunt; sed atten-
dere tibi summâ vigiliantiâ debes,
& cum primùm te perturbari ani-
madvertis, tunc ratione, quasi fræ-
no, eam commotionem coërcere.
Facilius est inertiis resistere, quàm im-
petum gubernare. Brevi tempore
ad magnam animi tranquillitatem
pervenies, si casus omnes circum-
spexeris, antequam eveniant; ut te
paratum hostis aggrediatur. Ser-

animus ad remedia post pericula in-
struitur. Tum pauca agere & loqui
disce: nam si ex his, quæ plurima lo-
queris & facis, ea tollas, quæ neces-
saria non sunt; pauciores senties
animi perturbationes. Neque dicas;
hoc parum est, hoc nihil refert. Ma-
ximum enim est, licet minimum vi-
deatur, quod est initium virtutis &
perfectionis.

5. Homo vetus à peccatoris Adæ
infecto semine trahens originem, si
quasi quædam arbor consideretur,
habet pro radice amorem sui, pro
trunco propensionem ad malum, pro
ramis perturbationes, pro foliis vi-
tiosos habitus, pro fructibus opera,
verba, & cogitationes, quæ divinæ
legi adversantur. Ne igitur rami
pravaram affectionum in folia &
fructus erumpant, pone securim ad
radicem, & pessimum tui ipsius a-
morem extirpa. Si hunc sustuleris,
omnem inferioris appetitûs vitio-
sam

sam sobolem unico ictu excidisti
 Tolles autem & eradicabis, si te ip-
 sum spreveris : si verè credideris
 te unum esse ex millibus, nullâ do-
 te singulari præditum, omnique sci-
 entiâ & virtute destitutum : si dili-
 splicare hominibus, & ab illis sperari
 non metuas : si omni solatio, & com-
 modo libenter careas. Servabis
 te, si bene oderis : perdes, si male
 amaveris.

CAPUT XIII.

*De amore. Quæ sit ejus natura
 Quæ causa, qui effectus. De ejusdem
 remediis. Addita quedam de Odio.*

1. **A**mor, complacentia boni est
 illa scilicet prima impressio
 quâ afficitur appetitus, dum bonum
 cognitum ei placet. Hôc cohæret
 universus Orbis ; eoque subactum
 qui primùm inter affectus locum te-
 net, facilè reliqua turba debellabi-
 tur. Bonus amor illuc tendit, ut

de sumpfit originem; ad bonum accedit, quia à summo bono procedit. Discute vitam tuam, & in statera districti examinis appende cor tuum. Observa, quis in eo prævaleat amor: id enim, quod in lance dilectionis præponderat, hoc tibi Deus est, hoc idolum, quod colis. Ideò præcepit Deus, ut eum toto corde diligeres, præoccupare cupiens tuæ mentis affectus; quia quod diligis ex toto corde, hoc tanquam Deum adoras.

2. Impellunt ad amandum, præter bonitatem & pulchritudinem, sympathia quædam, & convenientia morum & animorum: modestia, item exterior, industria, nobilitas, doctrina, ingenii perspicacia, & alia ejusdem generis, corporis & animi ornamenta. Ipse amor magnes amoris est; cui si accedant beneficia, jam cogitur dilectionem rependere, qui nolebat impendere: sunt & quædam

dam naturaliter ad amandum provocantia ; nam quibus spiritus lucidiores sunt, cor calidius, subtilior sanguis, quique sunt facili ac mitis naturâ, ad amoré sunt procliviores.

3. Magna est amoris potentia in rem amatam transformat amantem. Quidam sui exitus amor est quædam à se peregrinatio, quæ dat spontanea mors. A se abest omnia qui amat ; nihil cogitat de se, nihil providet, nihil agit : & nisi ab amato suscipiatur, nullibi est. O quam infeliciter amat, qui Deum non amat ! Non enim potest in amato esse, qui diligit terrena, quæ animam fatiare nequeunt ; cum sint finita & vanitati ac morti subiecta. Qui verò Deum diligit, in Deo est ; & desinens vivere in se, in eo vivit, quo omnia vivunt, qui est centrum nostrum, & incommutabile bonum. Amor humanus, violentus & amarus est, divinus semper humilis,

tra
pia
tin
om
De
del
tes
mi
pro
eo
dit
dur
san
tut
car
tu
pul
mo
con
per
flux
&
quæ

tranquillus : illum cruciat zelotypia, in hoc nulla rivalitas est : ille timet, ne alius amet, hic optat, ut omnes ament. Ergo si te amas, Deum ama : nam, quòd ames, prodest tibi, non illi. Homo mutari potest, & perire : Deum nunquam amittis, nisi dimittis.

4. Ut amor, quò socium fortè prosequeris, sincerus sit ; omnes ab eo humanas causas ingenii, jucunditatis, similitudinis remove, & illas duntaxat quære, quæ in pietate & sanctitate consistunt. Pernicies virtutis est amor, quem Platonicum vocant : quò à formæ corporalis aspectu animam erigi fingunt ad divinæ pulchritudinis considerationē. Formosæ faciei obtutus ad tangendi concupiscentiam excitat ; & quod per oculos exit, sive lumen sit, sive fluxus quidam, hominem colliquat, & perdit. Melius est labi pedibus, quàm oculis. Sunt autem difficil-

lima amoris remedia: quia castiga- De
 tus magis premit; & nisi obstes prin- ad
 cipiis, ità sensim irrepit, ut te prius ea
 amare sentias, quàm instituas de a cor
 mando consilium. Sed si omnino pel
 initiis repugnes, facilis curatio erit, ner
 Aliis quoq; rebus occupanda mens, sce
 quæ curas ingerant, & memoriã nos
 rei amatæ dimoveant. Tum vitan 5
 da omnis admonitio dilecti corpo- tor
 ris; quia nihil facilius recrudescit, cop
 quàm amor; qui, si semel te inve- vol
 serit, adeò pertinaciter vexabit, ut bou
 non nisi lentò remediò temporis, & mor
 absentia submoveri queat, donec Sac
 scilicet, lassus expiret. Multos co- pitu
 ravit pudor, dum se digitò signati- nem
 vulgiquæ fabulam fieri doluerunt, sen
 & rei foeditatem plenam dedecore, cile
 plenam periculis, & pœnitentiæ ob- spic
 noxiam considerârunt. Aliis pro- met
 fuit attentè disquirere mala, & ita
 commoda rei amatæ, quæ ejus de- qua
 corem & amabilitatem iminuerent suas
 De

Demum juvabit, amorem ad Deum, ad virtutem, ad æterna præmia, ad ea nimirum, quæ verè amabilia sunt, convertere: ut bonus amor malum pellat amorem, & mens hominis generosa vilissimo terræ amore sordescere erubescat. Mali amores bonos mores inficiunt.

5. Omnia colligavit natura amatoriâ quâdam catenâ. Hæc cogit, & copulat stellarum choreas in cœlo, volucrum agmina in aëre, armenta boum in pratis, greges pecudum in montibus, turmas ferarum in silvis. Sacer autem hic nexus à solo rumpitur odio: ut enim amor ad unionem, ità odium, ad divisionem & dissolutionem tendit. Huic affectui facile subjacent ignavi, timidi, & suspiciosi, qui undecunque damnum metuunt. Sunt & quidam homines ità nati, ut oderint omnes, qui, tanquam diræ alites, tenebras quoque suas exosas habent. Si quis hujus

notæ occurrerit tibi ; non odiô illum, sed miseratione prosequere. Sicut in palæstra caves à collusione placidè, & sinè ira : ità in omni vita ab eo sinè odio declina, qui tibi contrarius est. Odium verò compescendo excitando animum ad amorem, per considerationem alicujus boni in eo quod odiô habetur. Nullus in te odio locus erit, si omnia in bonum interpretaris. Tum applicandum est odium ad ea, quæ verè illud merentur : quæ sunt deformitas peccati & æterna damnatio. Si ad alia ipsum vertis, non rem, quam odisti, sed te ipsum lædis, & perdis. Nam si etiam inimicos juberis diligere, quæ debes odisse ? Abeundum est tibi extra rerum municipium, ut invenias quem odisse liceat. Extra rerum naturam malum est, in quod solum jure exerceri odium potest. Quod si hominem odisse debes, neminem ita te : nemo enim tantum tibi nocuit quantum tu ipse.

CAPUT XIV.

De desiderio, & fuga. Quid desiderandum, quid fugiendum sit?

1. **F**elix est, qui subiectus est Deo, qui nihil impensè desiderat, qui se rebus accommodat; qui dicit: Vult me Deus incolumem esse? vult me ægrotare? vult me divitem, vel pauperem? vult me hinc migrare, vel hic morari? Ad utrumque paratus sum. Si semel dixeris: Quando illuc ibo? Quando illud habebō? miser eris. Nam si id concupiscis, quod extra te est, perpetuâ anxietate cruciaberis; & tanquam in orbiculari machina, semper sequêris, nunquam assequêris. In tua potestate sunt opiniones, cogitationes, affectiones, & quælibet actiones tuæ: extra eam corpus, divitiæ, gloria, dignitates, & quidquid ipse non agis. Illa nec prohiberi ab aliquo, nec impediri possunt; hæc aliena sunt, &

impedimentis obnoxia : quare ea omninò non appetes ; vel ità saltem ut scias ab aliorum arbitrio pendere & diu tecum esse non posse , quia sic exigit eorum conditio. Nulla res externa desiderabilis est ; *præterit enim figura hujus mundi.* Etsi omnia votis respondeant ; quidquid habueris dolens & invitus in morte relinques. Intrò respice : intùs est fons boni semper scaturiens, si semper fodias.

2. In hoc uno posita fuit quorundam veterum Philosophorum sapientia, qui fortunæ imperiò exempti inter ipsos corporis acerrimos cruciatus licet beatis mentibus de felicitate movebant. Nam cùm terminos potestatis homini à Deo concessæ contemplarentur, sibi plane persuadebant, nihil præter affectiones, & cogitationes suas ad se pertinere. Ideóque tam absolutum in eas imperium hujus meditationis ut su acquirebant, atque ità animi mo-

tus regebant, ut non sinè aliqua ratione se solos divites, solos potentes, solos felices jactarent. Assidua autem exercitatio necessaria est, ut res extra se positas, tanquàm nihil ad te spectantes, spernere discas. Id si fueris assequutus, nunquam doleris externa tibi deesse: sicut non doleris, quòd Rex Tartarorum non sis, aut quod alis careas ad volandum. Quæ extra nos, nihil ad nos.

3. Hòc frænò coërcenda sunt desideria, quibus si modum non imponas, nunquam explebitur inexplebilis animus; & quidquid illi congesferis, non erit finis cupiditatis, sed gradus, & irritatio. Nullus humor sufficit ei, cujus viscera ardenti æstu laborant: non enim sitis illa, sed morbus est. Ità accidit illis, qui desideria sua non ad rationem revocant, cujus certi sunt fines; sed ad vitium & luxum, quorum immensum est, & incomprehensibile arbitrium.

trium. Nulla incommoda senties, nec quidpiam tibi deerit, quod desideres, si te intra naturalem modum continebis: si modum excefferis, etiam in summis opibus pauper eris. Cupiditati nihil est satis, natura pauca sufficiunt,

4. Memento, sic in vita versandum esse, ut in convivio. Si quæ epulæ circumferantur, & ad te pervenerint, manu modestè extensa partem accipito. Si te prætereat, qui fert, ne eum detine. Si nondum pervenerit: ne longè appetitum extendas, sed expecta, donec accedat. Sic erga divitias, erga dignitates, & reliqua, quæ extrà sunt, si affectus fueris, dignus eris Sanctorum conviviô, eaque animi securitate fruëris, quæ te omnibus casibus superiorum faciet. Quòd si ea, quæ oblata fuerint, despexeris, & recusaveris; non solùm conviva Sanctorum, sed confors eris felicitatis eorum, eamque

que incipies prægustare in terra, quâ illi in cœlo perfruuntur. Arbitriô tuô potes te beatum facere ; si nihil desideres, quod extra te sit. Quis est beatus ? qui habet, quidquid vult. Habet autem quidquid vult, qui non vult, nisi, quod potest.

5. Multa fugimus & abominamur tanquàm noxia & adversa, quæ reverà utilia sunt. Fit enim plerumque, ut spiritui plurimùm profint, quæ appetitui adversantur. Quæ nocent, docent ; Mors, exilium, paupertas, ignominia, labor, ægritudo, & cætera ejusdem generis, quæ in tua potestate non sunt, nec mala sunt, nec pertinent ad te. His itaque non fugam, non abominationem opponere debes, sed conceptæ de illis opinionis neglectum. Hæc omnia Socrates larvas appositè nuncupabat. Nam ut pueris larvæ incutiunt metum, cùm nihil in illis præter eternam speciem horribile sit, ita in

rebus contingit ; quas non ut sunt, sed ut apparent, apprehendere soles. Mors quid est? Larva. Vide quam dulcis fuerit non solum Sanctis, & eximiâ virtute præditis viris, sed Socrati, & aliis sapientibus Ethnicis. Quid igitur terribile est in morte? Opinio. Timor mortis est horribilissimus, non ipsa mors. Idem in aliis rebus, quas soles abominari, apprehendes. Corrige opinionem, & nihil invenies, quod debeas abominari, præter peccatum.

CAPUT XV.

De Gaudio, & Tristitia. Qualiter vir bonus gaudere debeat? Non tristatur, qui omnia prævidet. Varia deioris antidota.

I. **I**Tà gaudere debes, ut in gaudio tuo modestia eluceat ; neque animus ità dissolvatur, quin possis liberè, si opus sit, à lætitia ad mœrorem transire. Christus Dominus optimus

timus rerum æstimator, non ridentes, beatos vocat, sed eos, qui lugent. Valde enim dedecet Christianum. hominem, qui se æterna sectari profitetur, inter tot pericula mentis & corporis, inter justissimas tristitiæ causas, stultorum more risu gestire, & de rebus perituris exultare. Fugit terrena voluptas; & quæ nos gaudia vocamus, sæpe initia tristitiæ sunt. Verum gaudium non nisi ex virtutum conscientia nascitur. Non potest gaudere, nisi justus, fortis, & temperans. Ut nunquam desit animo tuo lætitia, fac, ut tibi domi nascatur. Nascetur autem, si intra te ipsum fuerit. Cæteræ hilaritates leves sunt: non implent pectus; nec semper gaudet, qui ridet. Res severa est verum gaudium, oritur ex bona conscientia, & honestis consiliis, & rectis actionibus; ex contemptu voluptatum, placido illibatæ vitæ

tenore. Hæc est vera virtutis lex: ut verè gaudeas, diu lugendum.

2. Tristitia malum præsens vel re ipsâ, vel apprehensione, cum quadam perturbatione, & inquietudine execratur. Solemus autem ut plurimum non rebus, sed rerum opinionibus cruciari. Noli res indagare, quales sint, non servitia, non agros, non nummos, non negotia: considera potiùs, quæ tua de illis opinio sit. Quòd dedecore afficiaris, quòd spolieris pecuniâ, quòd vapules, arbitratus non est: at rectè de his sentire, non ea esse mala, sed sæpe utilia; penes te est. Nunquam doleris, si à præsentis molestia avulsam cogitationem illuc converteris, ubi vera sunt gaudia. Viro bono nihil accidit mali: non, quia non sentiat, sed quia vincit. Respicit enim omnem adversitatem, ut occasionem exercendi patientiam, ut instrumentum divinæ gratiæ, ut viam ad glo-

riam

riam in æternum duraturam. Potest vir bonus miser dici, esse non potest.

3. Quidquid fieri potest, quasi futurum prospice. Sic omnium malorum impetum molles: quæ ad præparatos nihil afferunt novi, securis, & omnia prospera expectantibus, grata eveniunt. Quid erit? si rerum tuarum dimidium auferat casus; quid si omnia? quid si ruat domus, comburantur segetes, deserant amici? quid si fama periclitetur, & de gradu per calumniam dejiciaris? Morbus, captivitas, ruina, ignis, nihil horum sapienti repentinum est. Futuras secum commentatur miseras, & dolorem, quem alii diu sustinendo, ipse diu meditando lenit. Cuius accidere potest, quod alicui accidit. Quæ sunt divitiæ? quas non fames à tergo, & mendicitas sequantur? Quæ dignitas? quam non sordes comitentur, & extrema contemptio? Quod regnum? cui non sit pa-

ratum excidium? Nónne gladiò carnificis regiam cervicem abscissam, idque jussu subditorum, inauditò exemplò hæc ætas vidit? Nec magnis ista intervallis divisa sunt: horæ momentum interest inter opes, & egestatem, inter aulam, & caulam, inter solium, & securim. Scito ergo, omnem conditionem versabilem esse; & quidquid in ullum incurrit, in te quoque incurrere posse. Adversam fortunam facilè sustinet, qui semper expectat.

4. Non se exerit virtus, cùm secundo cursu vita procedit. Tunc apparet, quanta sit, cùm, quid possit, patientia ostendit. *Spectaculum*, inquit Apostolus, *facti sumus Deo, Angelis, & hominibus*. Ecce autem spectaculum dignum, ad quod respiciat intentus operi suo Deus. Ecce par Deo dignum, vir fortis cum adversitate compositus, de se ipso, & de omni calamitate triumphans. Tranquil-

lum mare, & ventus obsequens, artem gubernatoris non ostendunt. *Qui non est tentatus, quid scit?* Dicit aliquis infelicem me, cui hoc acciderit; imò felicem te: quia licuit tibi experiri. Potuit enim tale quidpiam cuique accidere; sed non erat cujusque, similem casum sine dolore excipere. Ne itaque in sinistris eventibus te submiseris: contrà potiùs fige stabilem gradum; & quidquid oneris suprà cecidit, sustine. Nam primo impetu fracto, nihil in his horribile esse videbis, præter opinionem. Quæ à natura vim habent, eandem servant in omnibus: sed paupertatem, ignominiam, contumelias, & cætera, quæ mala vulgus nuncupat, multi patienter ferunt, multi nec sentiunt quidem: non ergo naturale est, in his moerore consumi; sed à perversa opinione procedit. Quid tibi ipsi mentiris. Levem omnem calamitatem, ferendo

do facere potes. Levis est omnis dolor, si nihil ei opinio adjecerit. Noli mala tua facere tibi per impatientiam graviora. Tam miser quisque est, quam se ipse existimat.

5. Omnis ægritudo, morâ tandem decrefcit; & licet contumaciffimum dolorem tempus adimit, & enervat. Visne igitur diem operiri, quò luctus te invito definat, an ipse illi finem imponere? Cur non id confilio præripis, quod allatura est diuturnitas? Quamvis ipse custodias mœrorem tuum, custodienti tamen elabitur. Nulla enim res citius in odium venit, quàm triftitia: quæ dum recens est, confolatorem invenit, inveterata deridetur. Quòd dolore calamitas vincitur, eat omnis inter luctus dies, noctem finè fomno mœftitia confumat, ingerantur peccatori manus, & feſe omni fœvitia genere profecturus dolor exercent. Sed, ſi lacrymæ inutiles ſunt, ſi nullæ

Actu adversitas mitigatur, disce te ipsum regere, & omni adversitati invictâ constantiâ obsiste. Turpis est navigii rector, cui gubernacula fluitus eripuit, qui fluctuantem navim tempestati permisit. At ille vel in naufragio laudandus, quem obruit mare clavum tenentem, & undis reluctantem.

CAPUT XVI.

De Spe, & Desperatione. Quomodo utramque moderari oporteat?

I. **S**pes vana, & mendax, & verè somnium vigilantis est, nisi in Deo collocetur, cujus solo nutu omnis difficultas vinci potest. Quid rei futuræ expectatione cruciaris, & in longinqua cogitationes extendis? Nihil sperabis, si nihil cupies, si omnia terrena despicias. Nemo sperat, quæ contemnit. Licet te nunquam sperata deceperint, licet non ex difficili petatur, quod speras; quamdiu

te spes aliqua proritat, sollicitus eris, & incertus tui, ac in ancipiti positus. Ut pedibus loca invia, & prærupta non petis; ità nec animò ea speranda, quæ in tua potestate non sunt. Omne miseræ momentum hoc est; defuisse voluntati quod speravit.

2. Sæpè admonendus est animus, ut quæcunque extra te, & circa te sunt, aspiciat, ut peritura, tenuique filò pendentia. Quid oblivisceris conditionis tuæ? Mortalis natus es, nihil tibi de hodierna die promittitur, nihil de hac hora. Instat à tergo mors, quidquid habes, mutuò accepisti. Usus fructus tuus est, cujus tempora summus omnium Arbiter temperat. Ad ejus nutum omnia sine quærela reddenda sunt. Pessimus est debitoris, creditori convitium facere. Nihil est ergo sub sole, quod debeas, aut possis sperare. Illa tantùm vera est spes, quæ de vero, & summo bono ritè concipitur.

3. Desperationem causant inertia, abjectio animi, nimia difficultatum apprehensio, vitiosa sui diffidentia, viriúmque & industriæ defectus. Vincitur, excitando animum eorum exemplò, qui etiam in gravioribus angustiis constituti, omnia obstantia generosè superârunt. Incipe, & propelle te ipsum, quia Deus facientes adjuvat; & quod arduum videbatur, facillimum fit, si falsa de illo opinio deponatur. Quidquid accidit tibi, id omne ab æterno destinatum est. Illud autem aut ità evenit, ut naturâ comparatus es ferre, aut secùs: si primum; ne despera, sed fer: sin aliteri nec tunc quidem desperandum, quidquid enim illud est, citò finem & ipsum habebit, & tibi imponet. Leve est, quod ferre potes, breve, quod non potes. Sed memento, in te situm esse, multa facere tolerabilia, si ea, ut utilia, & convenientia, apprehenderis. Calamitas, virtutis occasio est. CA.

CAPUT XVII.

De Timore. Quàm vanus sit, & quâ ratione vincatur. Audacia vitanda. Quædam iterum de Ira.

I. **M**agna pars mortalium, cum nec sit quidquam mali, nec pro certo futurum sit, æstuat tamen & discurrit, sibi que infortunium vel fingit, vel auget. Non tot reperitur cruciatus humana crudelitas, quot patitur animus, futuri anxius; qui sollicitus est, ne bona præsentia amittat, aut mala imminetia eveniant. Multa mala, quæ non essent, sunt, quia timemus. Quid prodest tibi ante tempus cruciari, & inaniter providentiâ occurrere ærumnis tuis? An ideò oportet te jam miserum esse, quia quandoque futurus es? Scultum est, dare se referentibus; nullisque apparentibus signis, quæ malum prænuntiant, falsis terreri imaginibus. Sæpe fallaci conjecturâ de-

ceptus, verbum dubiæ significationis detorques in pejus. Sæpè potentis offensam majorem putas, quàm verà sit; & cogitas, non quantum iratus sit ille, sed quantum liceat irato. Vani autem sunt hi metus; & ideò magis perturbant, quia vani sunt. Vera enim modum suum habent: quidquid ex incerto venit, conjecturæ & licentiæ paventis animi traditur. Parùm differt, patiaris adversa, an expectes; nisi quòd, qui modus est dolendi, non est timendi. Doles, quantum scis accidisse; times, quantum potest accidere.

2. Si vis omnem timorem exueri, quidquid vereris, ne eveniat, eventum propone, & illud malum tecum metire, metumque tuum taxa: intelliges profectò, non re ipsâ, sed opinione magnum esse, quod metuis. Num potest aliquid tibi durius accidere, quàm ut mittaris in exilium, ut ducaris in carcerem? Num quid-

piam

piam corpori ultrà timendum est
 quàm ne uratur, & pereat? Excute
 singula ista, & redige ad verum ti-
 morem tuum: multos invenies, et
 tiam infideles, qui hæc omnia con-
 temperunt. Stephanus inter lapides
 pacatò animò Deum precatur: Lau-
 rentius in flammis exultat, & insultat
 tyranno: se ultrò projicit in suc-
 censum rogam Apollonia Virgo: Ri-
 det ferreis malleis contusus in pila
 Anaxarchus: Socrates cicutæ po-
 culum gaudens exhaurit, & Critias
 propinat. Quid ignes metuis, &
 turbam carnificum circa te fremen-
 tium? sub ista pompa, quæ stultos
 territat, latet mors, quam tot pue-
 ri, tot puellæ, lætò animò amplexi
 sunt. Deme rebus tumultum, deme
 personam, redde singulis faciem su-
 am: nihil in illis terribile esse vide-
 bis, præter ipsum timorem. Id no-
 bis evenit grandioribus pueris, quod
 parvulis solet. Hi eos amant, qui-
 bus

bus asueverunt, cum quibus ludunt; si personatos vident, expavescunt. Tu verò pueris deterior, ad tantam ineptiam pervenisti, ut non solum dolore, sed doloris larvâ & panico terrore vexeris.

3. Abduc animum à privata causa ad communem. Dic, mortale tibi & fragile corpusculum esse, multisque morbis, ac tandem morti obnoxium. Dic tibi ipsi: Jam pridem sciebam multa mihi adversa imminere. Quid nunc ergò timeo? Ægrotabo? Proderit ad animæ salutem corporis ægritudo. Ad paupertatem redigar? Tutior mihi & tranquillior vita erit. Opes amittam? & cum illis curas multas, periculúmque perpetuum. Ignominiâ afficiar? si justa, ejus causam execrabor: si injustâ, meâ me conscientiam consolabor. Repulsam speratæ rei patiar? Nec Reges quidem omnia, quæ cupiunt assequuntur. In exilium mittar? Spontè ibo, erit-

eritque peregrinatio. Cæcus fiam
 Multis cupiditatibus via incidetur
 Malè de me loquentur homines? Pa-
 cient, quod mereor, quod solent
 Moriar? Hac conditione intravi, ut
 exirem. Sed peregrè moriar? Nu-
 la terra est aliena non habenti hanc
 permanentem civitatem. Moriar
 ante diem? Nemo nisi amens queri-
 tur, ante tempus absolvi vinculis
 & carcere relaxari. Mors, Exilium
 luctus, non sunt supplicia metuen-
 da, sed tributa nostræ mortalitatis
 Stultum est ea timere, quæ vitari
 non potes.

4. Fuge audaciam, nihilque time-
 re ultra vires aggredere: nemo enim
 celerius opprimitur, quàm qui ni-
 miùm de se præsumit. Exiguæ sunt
 vires nostræ sinè Dei præsidio, à quo
 omnis sufficientia, omne robur e-
 manat. Oritur audacia à propria
 virtutis nimia existimatione, à con-
 temptu adversariorum, à præcipit

ingenio, rebúsque gerendis minús exercitatio. Plús metuit, qui prudentior est: nam vires proprias metitur, solerter prospiciens, quid valeant, quid ferre recusent. Audaces, cum graviora, quàm antè conceperant, experti pericula fuerint, effuso primo impetu subsidunt, & torpent, serò agnoscentes, quàm vanæ cogitationes. Initium est futuræ calamitatis incauta securitas.

5. Nunquam tibi dominabitur ira, si opinionem existimatæ injuriæ tollas. Tu ipse dux flagitiorum tibi es, & incentor criminum: tu mala omnia tibi struis. Quid causam tuarum perturbationum in alios derivas, si tu te impellis, & præcipitas? Nemo læditur, nisi à se ipso. Quod dicunt pueris nutrices: Si non plores, accipies; id tu rectiùs dices animo tuo effervescenti: Noli urgere, & clamare; rectiùs fiet, quod volebas. Dies quosdam institue, quibus

proponas, in iram nunquam incidere
 quacunque ex causa : tum per unum
 vel duos menses eâdem ratione
 experire ; invenies successu tempo-
 ris, te adeò profecisse, ut ad risum
 provocent, quæ priùs iratum è statum
 mentis dejiciebant. Placidi more
 nemini eorum, cum quibus vivitur
 ità sunt grati, & jucundi, ut ei ipsi
 qui præditus illis est. Hoc boni ha-
 bet pacatus animus, semper gau-
 det, semper triumphat.

C A P U T XVIII.

*De Potentiis animæ rationalis.
 Continendus intellectus à curiositate. Quo-
 potissimum scientia incumbendum? Quam
 lum sit aliorum mores disquirere. Alio-
 rum judicia spernenda. De volun-
 tatis abnegatione.*

I. **D**ATA est tibi à Deo intelli-
 gendi facultas, ut ipsum
 gnosceres, & cognoscendo amares
 sed per peccatum duplici vulnerato

sauciata est, ignorantia, & cæcitate. Nam & in notione veritatis erras; & quid sit faciendum, vel fugiendum, plerumque ignoras. Quantâ ergo diligentia vel urbs in grassantis pestilentia metu, vel arx ab hostili exercitu obsessa custoditur, ne quis non planè cognitus intus obrepat; tantâ est curâ, multoque majori vigilandum, ne intellectus malæ rei, sibi à sensibus objectæ, aditum patefaciat. Rerum enim species sensus objiciunt, intellectus admittit, & ad iudicium defert; hoc voluntati proponit. Sed sensus offerunt bona & mala: mentis est, vel admittere, vel excludere.

2. Inprimis continendus est intellectus à curiositate. Cur per inania distrahis mentem, solidæ sapientia, & Deo natam? Res frugi, sapientia est. Sicut, qui gustat acornitum, ut qualitatem ejus scrutetur, prius perit, quàm saporem sentiat;

sic, qui ea rimantur, quæ ad se non
 spectant, prius se ipsos pessumdant
 quàm cognoverint, quod quærebant.
 Scire, quod non prodest, proximum
 est ignorantia. Qui verè sapiens esse
 se cupit, non opinioni discit, sed veritatis
 tæ: nec quærit in scientia oblecta-
 mentum animi, sed remedium. Non
 se gaudes stellarum vires? Inepties
 postquam sciveris, si ignores infir-
 mitatem tuam. Vis ornatè & ele-
 ganter loqui? Satius est, si discas te-
 cere. Scire nova cupis? Quid magis
 novum, quàm renovare te ipsum?
 Hoc discite. Errores alienos libere
 confutare? Cur non corrigis tuos?
 Juvat percurrere historias, & scire
 aliorum facta? Bene, si interim non
 ignores, quæ à te sunt faciendæ.
 Placita litigantium concordare de-
 lectat? Cur non & tuos affectus re-
 multuantes? Nisi quæreres super-
 sua, facilè invenires necessaria. Sci-
 entia autem necessaria illa est, quæ

te bonum potiùs,quàm doctum facit.

3. Quid in iis quæstionibus te torques, & maceras? quas subtilius sæpe est contempsisse, quàm solvere. Cur pertinaci studiò laboras, ut ea discas, quæ forent dediscenda, si scires? sed ut aliarum rerum, sic quoque literarum intemperantia nos vexat. Nullus librorum est finis, instruuntur Bibliothecæ ad spectaculum potiùs & ornamentum, quàm ad usum legentium. Vix librorum editorum indices totâ vitâ legere poteris, quamvis multos vixeris annos. Inter hos multi sunt noxii & perniciosi: multi indigni, qui legantur: multi vani & imperiti; quos cum diu perlegeris, nihil scies. Plures quidem à limine salutare tibi permittitur, ne aliquid in ipsis latere judices magni & secreti boni, sed paucis, & cum delectu insiliendum. Paucis ad bonam mentem libris, & literis indigemus.

4. O inanes mortalium cogitationes! Impallescimur chartis, & per innumeras artes, ac scientias ingenium extendimus, quasi nobis per multa sæcula vivendum sit: vitæ verò sempiternæ curam negligimus, quæ non scientiis, sed virtutibus comparatur. Quid prodest acta externorum Regum inquirere, & quæ passi invicem, ausique sunt populi magnis voluminibus describere? Quantò satiùs foret, tua mala extinguere, quàm aliena posteris tradere? docet te Geometria metiri latifundia: doceat potiùs, quomodo, quod tibi sufficiat, metiaris. Numerare docet Arithmetica, & avaritiæ commodare digitos: doceat potiùs ea spernere, & lætò animo amittere, quæ tantâ sollicitudine computantur. Monstrat musica, quomodo voces inter se consonent: ostendat potiùs, quomodo secundum mens concordet; nec disparem re-

dat

dant sonum sensus, & ratio. Monstrat, qui sint modi hilares, qui flebiles: ostendat, inter prospera non extolli, inter adversa non emittere flebilem vocem. Non damno harum rerum cognitionem; sed hæc, & alia utiliter scies, postquam sciveris te ipsum, & novissima tua. Nihil scis, quamvis omnia scias, si te ipsum ignoras.

5. Infame vitium, ac sordidissimū est, aliena facta observare, mores disquirere, & omnia temerè interpretari. Quis enim es tu, qui alienum judicas servum? *Domino suo stat, aut cadit.* Ipse est, qui judicat omnes, qui omne sibi judicium reservavit. Quā audaciā divinum tribunal præsumis invadere? Attende tibi, & latebras conscientiæ tuæ perscrutare. Vide ibi mala, quæ insunt, bona quæ desunt, & noli oculos ad aliorum vitam convertere. Satis uberem malorum copiam in te reperies, quā

acriori censurâ perstringas. Vix
 quidpiam justè fit, quod non possit
 pravum ingenium in malum detor-
 quere. Iplis Evangeliiis abutuntur
 hæretici: Christi actiones calum-
 niabantur Hebræi. Ut corpora me-
 lancholica & mali humoris, quid
 quid cibi sumpserint, in bilem ver-
 tunt; sic anima malè disposita, quid
 quid videt, quidquid audit, perpe-
 ram interpretatur. Bona, vel mala
 intentio sæpe res bonas, vel malas
 facit: hæc autem soli Deo nota est
 qui scrutatur renes, & corda. Quod
 si factum alienum nullâ potest ratio-
 ne defendi, quid ad te? Non eru-
 bescis, scœdissima quæque quasi è la-
 tibulis educere, ac publicè spectan-
 da proferre? Cur non te ipsum ob-
 servas, qui cæteris deterior es? In
 te exerce maledicentiam tuam: de
 te ipso tecum detrahe: accusa pra-
 vitatem tuam: & te ipsum dijudi-
 ca, Dei enim iudicium evades, si tui
 iudex severus fueris.

6. Ut ingeniosi in notandis aliorum factis plerique sumus, indè nobis prudentiæ famam perquirentes: ità facilè suspicamur, alios de nobis malè sentire, vel loqui, nos illis odiosos esse, & desperatos. Hoc vitium ut repellas, temperanda primò cupiditas est, quâ hominibus placere, & magni ab illis æstimari desideras. Tum danda est opera, ut vel ipsam cogitationem abjicias sciendi, quid alii de te sentiant, vel loquantur? cùm præsertim sæpe contingat, eos nec quidem de te cogitare, quos fingis perperam de te loqui, & te observare. Dic tibi cum Apostolo: *Si hominibus placerem, Christi servus non essem.* Dic ad alios: *Mihi pro minimo est, ut à vobis judicer, aut ab humano die.* Talis reverà es, qualis es apud Deum. Sensus, & loquela hominum nihil adjicit bonitati tuæ, nihil detrahit de malitia. Melius est, bonum esse, quàm videri.

7. Nihil tuæ voluntati contrarium eveniet, si eam penitus abnegaveris, & transfuderis in divinam. Sic mentis solidâ pace, sic verâ tranquillitate perfruêris. Vives, ut volles, si, quid velle debeas, didiceris. Debes autem velle, quod Deus vult. Hæc est unica vitæ hujus felicitas, velle, ut, quæ fiunt, ita fiant, sicut vult Deus, non ut volumus ipsi. Ducit te Deus ad finem, ad quem ab æterno destinatus es, per suavia & aspera, per prospera & adversa. Obsequere divinæ providentiæ, & sequere alacriter: nam, etsi repugnaveris, sequêris nihilominus, & impius eris. Ducit voluntatem Deus, nolentem trahit.

C A P U T XIX.

De statu proficientium. Varia profectûs adjumenta. Temporis æstimatio, & usus. Dei presentia necessaria.

I. **S**I bonus esse cupis; primum credito, te malum esse. Nunc

quod

quam proficies, si proficiendi depou-
ueris appetitum. Nolle proficere,
deficere est. Persevera igitur, ut
capisti; & quantum potes, propera,
quò citius frui emendatò animò, &
compositò possis. Argumentum ani-
mi in melius translatis est, si vitia tua
vides, quæ adhuc ignorabas. Sic
ægris gratulari solemus, cum se æ-
gros esse senserunt. Noli facilè tibi
credere; sed excute te, & observa,
tuique profectus experimentum ca-
pe animi firmitate, & cupiditatum
diminutione. In proficientium classe
te esse existimabis, cum in te ipsum
maximam habueris potestatem. In-
æstimabile bonum est, se possidere,
& unum esse. Vir probus, semper
idem, improbus, semper alius est.

2. Potes, si vis, una die ad culmen
sanctitatis pervenire, si toto corde
aversus à creaturis, ad Deum con-
vertaris. An verò vitam intus cum
Deo agas, ex his signis deprehendes:

Si tibi displiceant res transitoria, placeat solitudo, si cures, quod perfectius est, si opiniones, & iudicia hominum spernas. Magnum vero adjumentum ad omnem virtutem præbebit tibi vitæ, & passionis Christi assidua meditatio. Ipsa est liber vitæ, in quo solo, velut in divite, ac instructissima bibliotheca reperies, quod pertinet ad salutem, etsi omnes libri cum suis auctoribus interirent. Non tamen sufficit Christum scire & meditari, nisi etiam imiteris, atque ita vivas, sicut ipse docuit verbis, & exemplis. Nisi ad regulam, præva non corriges.

3. Præclare à quodam dictum est, eos qui proficere velint, ita vivere debere, ut perpetuò curentur. Multa enim sunt jugiter observanda, quæ ad arcem virtutis properanti mortem injiciunt. Cum nimirum amore inordinato vel te ipsum, vel aliquam creaturam prosequeris: cum rebus

ex-

externis ità afficeris, ut, si eas auferri, vel amitti contingat, iniquò animò laturus sis: cùm propriis commodis nimium studes in cibo, potu, colloquiis, evagationibus: cùm temporalibus te nimium immergis, tuòque iudicio, ac voluntati pertinaciter adhæres: cùm motus internos minimè observas, Deumque intus loquentem per secretas inspirationes, audire contemnis. Hæc sunt præcipua impedimenta, te in via detinentia; quæ, ut removeas, sedulò vigiabis, & te operi viriliter accinges. Animet virtus, quidquid agis: animet finis perfectissimus, cum promptitudine & alacritate: animet pura intentio: atque ità operi insiste, ut prænotioni, quam habes de eisdem perfectione, penitus adæquetur. Non consistit profectus in multitudine exercitiorum; sed in his, quæ quotidie fiunt, perfectè obeundis. Non enim in factò laus est, sed in modo, quò res fit.

4. Volant dies, festinat tempus; & quod præteritum est, nemo tibi restituere potest. Non vivis, sed vitæ spectatur es: semper enim vita tua spectat in crastinum. Sic elabitur tibi vita, dum vitæ instrumenta conquiris: & interim senectus venit, venit mors, in quam incidis imparatus. Sicut iter facientes, quos meta tua decipit confabulatio, se prius ad metam pervenisse, quàm appropinquasse cognoscunt: ita hoc vitæ iter assiduum, quod vigilans & dormiens eodem gradu peragis, tibi occupato & distracto non nisi in fine apparebit. Quid igitur cunctaris, quid celsas? Pretium tempori pone, utere eò celeriter: æstima hunc diem, imò hanc horam; ejus enim jactura irreparabilis est. Prædia tua à nemine pateris occupari: si exigua de finibus contentio sit, ad lites & ad arma discurras: vitam verò & tempus tibi eripi à quocunque permittis, e-

ius rei profusissimus, cuius solius avaritia honesta est. Computa ætatem tuam, revoca ad calculum præteritos annos; quamvis centesimū excedat, videbis te pauciores habere, quam numeras. Quantum enim ex his diripuerunt somnus, gula, lites, amici, & otiosa discursatio? adijce, quod sinè usu jacuit, quod nihil agenti, aliudque agenti elapsum est, te non sentiente, quid perderes; intelliges, quàm exiguum tibi de tuo relictum sit, & te immaturum morti fateberis. Sæpe quæreris de transactis diebus, quos malè perdidisti: cur non eniteris sic præsens tempus transire, ut eò elapsò dicere possis: Non video, quò pactò illud meliùs potuerim collocare? Singuli tantum dies, & hi per momenta præsentes sunt. Cur hodiernum perdis, quod tuum est: & futurum disponis, quod tuum non est? Maximum vivendi impedimentum est dilatio. Vive hodie, cras vivere serū est. 5.

5. Deum semper in omni cogitatione, verbô, & opere, quocunque alio fine excluso, respice, & unicam ejus voluntatem sectare. Nunquam à recto tramite deviat, qui Deum sibi viæ ductorem proponit. Bonô locô res tuæ erunt, si omnia, quocunque facis, ad Dei gloriam dirigas, atque ità singula facias, ac si ipse spectet, qui videt omnia, omnia sustentat, omnibus providet. Ejus obtutum nunquam effugies: interest enim, non verbis tantùm & factis, sed intimis cogitationibus tuis. Cum fores obduxeris, & tenebras intus feceris, ne putes, te solùm esse; tecum Deus est, qui secretum tuum facere sanctius debet, cui nihil clausum est. In ipso vivimus, morimur, & sumus. Coram illo comede & bibere: cum illo ambula, cum eo tracta negotia tua, ad ipsum erige vitam tuam. Fac te dignum, in quem oculos figat, quem semper amabiliter

spe
sta
agi
viv
ter
jus
ber
luc
qu
pe
na
D
lor
I.
bu
re
ser
ter
spe

spectet. Magna tibi necessitas indicta est probitatis, cum ante oculos agis iudicis cuncta cernentis. Sic vive, ac si nemo in mundo sit, præter te solum, & Deum. Quidquid ejus providentia de te disposuerit, libens amplectere, sive prosperum illud fuerit, sive adversum. Deum quæris: hæc, an illâ viâ ad ipsum pervenias, quid refert? Atque, utinam aliquando! pervenias?

C A P U T XX.

De bono solitudinis. Fugienda maiorum societas. Mundi vitia quot, & quæ sint? Studium proficientis, acquisitio virtutum. Signa quedam obtenta virtutis.

I. **I**ngens argumentum est compositæ mentis, & à pravis affectibus emundatæ, secum posse consistere. Sicut Deus, se solo beatus in se semper moratur, ita ad Dei felicitatem proximè accedes, si tecum mane-

nere didiceris. Et quidem, si volue-
 ris, nunquam eris solitarius, si nun-
 quam à Christo separeris. Quòd si
 loquendi te corripit cacoëthes, te-
 cum loquere; sed cave, ne cum ma-
 lo homine loquaris. Vis autem sci-
 re, quid tecum colloqui possis? Id
 quod homines de aliis libentissimè
 faciunt: de te apud te malè loque-
 re. Produc vitia tua, & castiga, quid-
 quid in te animadversione dignum
 repereris. Nunquam deerit aliquan-
 do vitium, cui curatio adhibenda sit.
 Absconde te in otio; sed & otium
 tuum absconde. Gloriari solitudi-
 ne; iners ambitio est. Corporali
 autem solitudini internam junge,
 ut grata tibi, atque utilis sit. Subduc
 te vanis occupationibus; nec ab
 hominibus tantùm, sed à rebus etiã
 secede, quæ ad te non spectant. Esto
 liber ab omni creatura, & à corde
 tuo earum imagines exclude. Ab-
 jice omnes caducarum rerum soli-
 citu-

olue-
nun-
dòd
s, te-
n ma-
n sci-
? Id,
ffimè
que-
quid-
num
uan-
da sit
tium
tudi-
orali
nge,
bduc
c ab
etiã
Esto
orde
Ab-
soli-
citu-

itudines, omnes cogitationum ineptias ; & in abdito cordis recessu tibi soli, & Deo attende. In hoc mentis silentio, in hac rerum omnium oblivione & nuditate, vera cordis requies, vera tranquillitas est. Huc fuge, hic abscondere, huc semper intende : ibi enim reperitur Deus, ubi omnes creaturæ deseruntur.

2. Si vis bonus esse, fuge malorum consortium. Nihil tam damnosum bonis moribus, quàm se populo committere. Nunquam mores, quos intulisti, refers. Animus tener & parùm tenax recti, vitiorum impetum, tam magno comitatu venientium, ferre non potest. Facile transitur ad plures. Convictor delicatus paulatim enervat & emollit: vicinus dives cupiditatem irritat. Unicò exemplò luxuriæ, seu avaritiæ perire potes. Trahunt in pravum parentes, trahunt socii, trahunt servi. Plena omnia periculis, plena sunt

sunt laqueis. Statim ac editi in lucem sumus, in omni continuò pravitate, & in summa opinionum perveritate versamur. Vix ullus in mundo est, qui non aliquod vitium aut commendet, aut nescienti allinat. Continebis te aliquando inter domesticos lares, extra forum & commercium hominum: proh quàm suavi & optatâ fugâ! Omnia intus serena, omnia tranquilla, sinè nubibus & vento. Accedit casu, qui te evocet; sequeris, conjungunt se alii, fit corona, venit ad turbam, peccatur multiplici excessu; qui bonus exieras, pessimus regrederis. Vulnera autem animæ non deprehendis, nisi iterum solitarius. Recede ergò in te ipsum, quantum potes; ne suis erroribus mentem imbuat omnis undique ad vitia consentiens multitudo. Lætior est animus, qui in pauciora dstringitur.

3. Crede, te paulisper in celsi montis

in lu-
pra-
a per-
us in-
icium
i all-
inter
um &
quã
intu
nube
evo-
alli-
pec-
onus
Vul-
hen-
cede
tes ;
buat
ciens
, qui
non-
tis

tis verticem subduci: speculari in-
de miseriam mundi faciem. Hinc
disces ipsum odisse, & ab eo in soli-
tudinem elongari. Cernes itinera à
latronibus claudi, maria à prædoni-
bus obsideri, fremere undique bella,
& humano cruore madescere cam-
pos, abruptoque fræno vitia ubique
& scelera dominari. Videbis in oc-
culto penetrati ab impudicis ea fie-
ri, quæ nec ipsis quidem possunt pla-
cere, qui faciunt. Invenies tam indi-
gna, tam indecora; ut nemo dubi-
taturus sit, eos insanire, si cum pau-
rioribus insanirent; sed sanitatis pa-
trocinium est, insanientium turba.
Inter leges ipsas delinquitur; nec tu-
ta illic est innocentia, ubi defendi-
tur. Perit innocens, absolvitur reus:
minúsque crimine, quàm absolutio-
ne peccatur. Nullus legum metus
est: quod enim potest redimi, non
timetur. Amaræ sunt obloquentium
linguæ, subdola ora laudantium: in-
de

de sævit odium, hinc decipit mendac
 officium. Alius vinô madet, alius
 torpet inertia. Illum insatiabilis a
 varitia tenet, hunc defatigat ex
 alienis judiciis suspensa semper amb
 tio. Respice forum multitudine re
 fertum: tantundem isthic vitiorum
 esse fateberis, quot hominum. Pec
 cant omnes injuriis in proximum,
 in Deum contemptu, in res abusu
 omnia in suum congregant judicium
 omnium rei. Et quomodo tutum
 servare vestigium, vel ad te recur
 rere poteris? inter tot vitia omni ex
 parte urgentia, quæ resurgere cupi
 entem, & in altum attollere oculos,
 premunt, & mergunt. Innoxium ali
 quem esse, ubi regnant nocentium
 agmina, difficile est, nam si te immu
 tare non poterunt, saltem impedient.
 Una est firma tranquillitas, tot te
 malis excerpere, & in eam recede
 re stationem, è qua possis mundi lu
 em ab omni contagio liber intueri.

Insuperabilis est animus, qui externa deseruit, & sibi soli vacans arce suâ se vindicat. Huic mundus carcer est, & solitudo paradisus.

4. Vanum est ab hominibus secedere, nisi cogas animum intentum sibi esse, & virtutum exercitatione solerter incumbere. Nullum homini bonum est, si desit virtus; nulla quies, nulla felicitas, nisi ex virtute. Tria sunt, quæ sibi mutuo in Universo respondent. Inter omnia, & super omnia Deus; inter sensibilia lux, inter animi perfectiones virtus. Deus est lux, & virtus omnium: lux, virtus mundi, & imago Dei: virtus, lux animi, per quam filii Dei nominamur & sumus. Ad hanc purgationem animi accedere debes, si ad optatum perfectionis culmen pervenire desideras. Virtus enim perfectio hominis est, instauratrix innocentiae, omni plena jucunditate. Est supplementum naturæ, ad bonum superna-

naturale ex se ineptæ. Est facilitate
 boni operis, quâ rectè vivimus, quæ
 velut cæci illuminamur, quâ peccatis
 resistimus, quâ meritis cumulamur,
 quâ vitam æternam promeremur.
 In hoc studio necessarium est primò
 est, cuiusque virtutis naturam & actus præscire; quia nemini
 amat, quod ignorat. Tum ab adu-
 & exercitatione nunquam cessandum:
 dum: & si desint occasiones, militari
 imitari oportet, qui in media pacis
 sinè hoste decurrunt, fictisque vel
 tationibus se ad vera certamina parant.
 Finge tibi ingentia quæque scelera
 objici: puta te contumeliam proscindi,
 omnia, quæ possides, à te violenter
 auferri; & sic patientiam exerce,
 ac si res vera ageretur. Non trepidabis
 in ipsa re, si ante rem temerari-
 ità exercueris. Magnos ad pugnam
 spiritus adfert miles, qui sanguinem
 sæpe fudit.

5. Virtutum habitus non nisi longè

ga exercitatione comparantur. An
verò aliquam ex illis obtinueris, ex
his indiciis dignosces. Si nimirum
vitia virtuti opposita extincta sen-
tias, aut magna ex parte compressa.
Si pravarum affectionum motus sub
frano rationis legem pati, ac menti
parere facilè compellas. Si actus
virtutis absque difficultate, imò e-
tiam cum delectatione, exerceas. Si
tepidorum dicta contempnas, plenà-
que spiritùs libertate ad ea præstan-
da te exeras, quæ displicent imper-
fectis. Si pravos actus, ad quos an-
teà per habitum inclinabaris, conna-
turali quòdam fastidiò abomineris.
Si neque per somnium re aliquà tur-
pi delectari, aut quidpiam injustum
approbare videaris. Si ea satagas
imitari, quæ in aliis laudas, & admi-
raris; atque ab illis abstineas, quæ
reprehendis. Si nullam culpam exi-
guam putes, omnémque imperfe-
ctionem, quantumvis minimam, stu-

diosè vites, & observes. Si, cum vides, vel audis, æquales tuos divitiis, aut dignitatibus florere, nec invidias, nec perturberis. Si errores tuos ingenuè fatearis, cupiens omnibus corrigi & reprehendi. Si conscientiaè testimoniò contentus, bona opera in te ipso serves, & abscondas: rectè enim facti, fecisse præmium est. Si studio denique virtutis sinè intermissione incumbas, nam vera virtus nunquam torpet, sed semper in actu est.

CAPUT XXI.

De Virtutibus Theologicis. Fidei operibus comprobanda. In solo Deo ponenda fiducia. Motiva amoris erga Deum. Amor proximi beneficiis ostenditur. Hortatio ad Eleemosynam.

I. **B**ASIS cæterarum virtutum, & totius Christianæ vitæ fundamentum est Fides, sinè qua nemo potest placere Deo. Hæc est sapien-

tia, quæ domuit orbem, cui firmiter
 adhærendum, omni disquisitione, &
 curiositate rejectâ. Crede autem,
 & operare: quia fides sinè operibus
 mortua est. Sermo tuus, & professio
 tua jactitant fidem: cave, ne vita
 & mores prædicent infidelitatem.
 Credis Evangelium: cur non obe-
 dis Evangelio? Credis vitam æter-
 nam: cur brevissimum tempus in-
 terminabili præfers æternitati? Quid
 prodest credere vera, & bona, si tu
 falsus es, & mala operaris? Vix
 fieri potest, ut bene credat, qui ma-
 lè vivit: ille enim verè credit, qui
 exercet operando, quod credit.

2. Cùm certissimum sit, Dei pro-
 videntiâ omnia disponi, & governa-
 ri, adeò, ut nec passer de cœlo, nec
 folium ex arbore cadat absque ejus
 nutu & voluntate; ipsi te totum tra-
 de excelsô animô, & ingenti fiduciâ,
 nihil dubitans, quin opportunum ad-
 res omnes auxilium sis habiturus.

Scito, omnia humana consilia atque
 præsidia fallacia, & incerta esse; te
 que regi, & agi absque anxietate
 Deo sinas. Et si res accidant inopi
 natae, quibus actionum tuarum
 consiliorum tota series turbari
 præcidi videatur, vel moribus, ve
 falsis criminationibus, aliisque calu
 bus gravioribus; ne despondeas
 nimum, sed spe divina munitus, ejus
 te regimini subjice: nam per hoc
 casus, per hæc discrimina, ad illum
 finem te divina sapientia perducit
 quem tibi ab æterno destinavit. Non
 sentit malum præsens, qui futurum
 sperat bona. Tantum potest homo
 tantum habet, quantum sperat, & credit.

3. Charitas omnium virtutum forma,
 & Regina, & Deum respicit, &
 proximum. Et Deus quidem ex toto
 corde, ex tota anima, ex totis vir
 tibus, super omnia amabilia diligens
 est, pure propter se, & suam in
 finitam bonitatem. Quod es, quod

vivis, quòd moveris, quòd sentis, quòd intelligis, Dei gratia est. Ipse te à servitute diaboli redemit: ipse animam tuam innumeris prærogativis nobilitavit: ipse tibi vitam æternam, nullis præcedentibus meritis, præparavit. Cœlum, terra, aër, aqua, & omnia, quæ in eis sunt, magnis vocibus quotidie clamant, ut summo eum amore prosequaris, à quo propter te creata sunt. Cur per multa vagaris, quærendo bona animæ tuæ? Ama unum bonum, quod est omne bonum. Quære simplex bonum, quod est summum bonum: quò nihil majus, nihil amabilius potest excogitari. Solus amor est, quò mutuum Creatori vicem, quamvis non ex æquo, rependere potes. Amor autem non est otiosus, non quærit, quæ sua sunt, operatur magna, si est. Nulla amori impervia difficultas. Verus amator mori potest, vinci non potest.

4. Natura omnibus amoré indidit mutuum, & sociabiles fecit : omnes enim homines magni corporis membra sumus, ad eandem fidem & gloriam vocati. Non amat Deum, qui non diligit fratrem suum. Actus verò dilectionis erga proximum sunt: beneficia omnibus conferre, omnibus prodesse, omnes obsequiô, & amore prævenire. Beneficia autem lætô animô & promptô indigentibus conferes, nullâ intercedente morâ, nisi in accipientis verecundia. Sufficiat ad remedium, tristius quidpiâ passis, quòd eorum indigentiam scias. Molestum verbum, & onerosum est: Rogo. Si amici desiderium occupas, & antecedis, antequàm rogeris, multiplicas munus tuum. Non culit gratis, qui, cùm rogâisset, accepit. Si prævenire non potuisti, plura rogantis verba intercide, ne rogatus videaris, téque daturum, ipsa festinatione approba, etiam si non fuisset,

ses interpellatus. Tum bona verba bonis rebus adjice, nec quidquam triste misceas beneficio; non mœstiam, non tarditatem, non exprobrationem, non denique jactantiam. Res ipsa te silente loquetur, & qui videt in abscondito, reddet tibi.

5. Inter actus Christianæ beneficentiæ præcipuum tenet locum elemosyna, quâ fides probatur, redimuntur peccata, emitur cœlum. Cave ergo, ne despicias pauperem; qui, cum sibi egenus sit, te facere divitem potest. Peccatis tuis venundatus es, redime te pecuniâ tuâ: fac de instrumento avaritiæ, subsidium misericordiæ. Histrionem te ad risum provocans, plenus à te recedit; Christus offerens regnum cœlorum, nihil accipiet? Tributa Principi vel invitus solvis, etsi ex agris nihil perceperis; Christo Regi ex eo, quod superabundat, frustum panis denegabis? Cave, ne parcens pecuniis

tuis, reus sis sanguinis fratris tui. Si non pavisti, occidisti. Cogitas, quàm bene alii post te vivant; non cogitas, quàm malè tu moriaris. Satiùs est, deesse aliquid hæredibus tuis de patrimonio, quàm tibi de salute. Inspice rationes tuas. Vide, quid in æterna patria, quid hic possideas. Ex omnibus rebus tuis, id solùm in morte reperies, quod per manus pauperum in cœlum præmisisti. Argue infidelitatem tuam. Invadere domum hostis potest, cœlum non potest.

CAPUT XXII.

De Prudentia. Ejus necessitas, & difficultas. Officium viri prudentis.

I. **U**T architectis nullum opus rectè procedit sinè linea, & libra; ità nec nobis sinè prudètia. Hæc hæc norma cæterarum virtutum est, recta ratio agendorum, oculus animæ,

mæ, & ars vivendi. Non potest esse
jucunda vita, à qua absit prudentia.
Hanc artem difficillimam esse omnes
fatentur. Sed & obscura est: Oritur
ex eo difficultas; quòd intra conside-
rationis suæ ambitum res omnes
tam universas, quàm singulares
complectatur: ac deinde, quòd nul-
lus sit certus status rerum humanarum;
quæ cum sint variæ semper &
contingentes, atque à diversis pen-
deant circumstantiis, non est cujus-
que ingenii, certam in illis statuere
normam, & quæ non rarò repug-
nantia sunt, certò quòdam tempera-
mentò conjungere, & miscere. Ob-
scuritatem verò adfert caligo illa,
quæ rerum gerendarum causæ invol-
vuntur. Apparent quidem earum fa-
stigia; sed latent fundamenta. La-
tet etiam divinum decretum, de
prospero, vel infelici rerum eventu:
unde fit, ut paucorum sit ista vir-
tus. Pauci possunt, quid magis ex-

pediat, in quovis negotio prævidere.

2. Prudentiam gignunt usus, & memoria. Res enim singulares, quas illa regit, notæ homini fiunt per usum, & experientiam. Tutus eris, si tuo, & alieno credideris experimento; nec altiori rei te impones, in qua tibi tremendum, & unde cadendum sit. Ut verò omnia prudenter disponas, inspicere primùm debes te ipsum; deinde negotia, quæ adgrederis; tum eos, quorum causâ, vel cum quibus agendum est. Et te ipsum quidem accuratè æstimabis, ne plus, quàm potes, tibi posse videaris. Aliquis eloquentiæ fiduciâ prolapsus est: quidam patrimonio suo plus imperavit, quàm ferre queat: alius infirmum corpus laboriosò oppreffit officiò. Æstimanda sunt postea, quæ aggrederis, & vires tuæ cum rebus agendis comparandæ. Opprimunt onera, quæ ferente majora sunt. His quoque admovenda manus, quorum
finem

finem aut facere, aut certè sperare possis. Hominum deinde delectus habendus est, an digni sint, quibus partem vitæ tuæ impendas: eorum mores examinandi, ne tibi noceas, dum aliis prodesse studes. Denique considerandum est, utrùm natura tua rebus hujusmodi agendis idonea sit; & eò inclinandum, quò te vis ingenii defert. Reluctante naturâ irritus labor est.

3. Vir prudens nihil aggreditur, quamdiu aliquâ perturbatione agitur: non enim potest verum, & honestum discernere concussa mens, & pravæ affectionis præstigiis delusa. Multùm item prudentiæ adversatur præcipitatio, quæ in graves, ac inextricabiles casus plerosque induxit. Quare prudens nîl temerè agit, propriùmque judicium alieno consilio subjicit. Timidæ sunt hominum cogitationes, incertæ providentiæ, rerum exitus dubii, fallaces experien-

rientiæ. Ibi salus, ubi multa consilia. Spectat quoque ad prudentem, rem denudare, & acutè introspicere, sinè fucò, & integumentis, quæ decipere incautos solent. Sepone pecuniam, famam, dignitatem: intus rem ipsam scrutare: quære, quid sit, non quid vocetur. Stultum est, simulacris, & umbris falli. Tum debes veluti ex speculo, quicquid evenire potest, explorare; ne stultum illud quandoque dicendum sit: Non putâram. Ad id longa consultatio adhibenda, maturumque iudicium, & subtile examen; ne prava aliqua circumstantia actionem vitiet, ne prudentia degeneret in astutiam & calliditatem, & ne in tanta veri, ac fucati boni vicinia vitium pro virtute amplectaris. Peracta denique electione, omnem præcidè moram, statimque exequere, quod decrevisti. Nullus cunctationi locus est in bono consilio; quod non potest laudari, nisi peractum.

CAPUT XXIII.

*De Justitia, & Religione. Actus
utriusque. Quid sit pœnitentia, & in quo
consistat?*

I. **J**ustitia, suprema virtus, aliis na-
ta, non sibi, quicquid habet,
transfundit in proximos, nihil pe-
tens ex se, nisi usum sui. Hæc ho-
mines à mutuis injuriis avertit, &
mundum universum in pace consti-
tuit. Hæc tacita quædam naturæ
conventio est, & vinculum societa-
tis humanæ; nec quidquam sinè illa
laudabile esse potest. Vir justus ne-
minem lædit, alienum non vendicat,
omnibus prodest, bene de omnibus
sentit, & loquitur, dat unicuiq; quod
suum est, non impedit alterius bo-
num. Si præsit, justa præcipit, o-
mnibus patet, propriisque utilitati-
bus subditorum commoda præfert:
pœnis vitia coërcet, præmia bonis
largitur, & sic omnes continet in of-
ficio. Si subsit, servat concordiam,
le-

legibus paret, & jussis majorum, suoque statu contentus officia & dignitates nō appetit, nec se rebus ingerit, quæ ad se non spectant. Gratis autem justitiam colit; quia justæ actionis nullum majus præmium existimat, quàm justum esse.

2. Religio, moralium virtutum præstantissima, Deum immediatè respicit, ejusque cultum & honorem. Primus autem cultus est, ipsum credere & dignoscere: deinde, reddere illi majestatem suam, reddere bonitatem. Parum est, nōsse Deum, quod & dæmones faciunt, qui oderunt: amor insuper & cultus exigitur, his ex rebus constans; quæ utinam! tam bene implerentur, quàm sciuntur. Scis, Deum illum esse, qui præsidet mundo, qui humani generis tutelam gerit, qui universa moderatur. Ipsum solum potentem, solum altissimum confiteris: ab eo tanquam à summo bono, & tuo ultimo fine, per-

perpetuam beatitudinem expectas. Cur non igitur, ut par est, eum colis? cur non summam ei exhibes venerationem? cur vilissimam terræ glebulam ei præfers? Vana est religio tua, nisi factis comprobetur. Vis verè religiosus esse? Ambula coram Deo, & esto perfectus. Satis eum colit, qui imitatur. Vera Religio te Deo religat, Deum tibi. Custodi eam illibatam à negligentia, ab erroribus, à peccatis. Stultitia magna est, fidem linguâ, moribus infidelitatem prædicare. Hujus notæ homines irrisit olim celeberrimus inter Ethnicos Philosophus, dicens: nihil gloriosius esse Christianis, cum loquuntur: nihil miserabilius, cum operantur.

3. Divini juris læsi reparatrix est Pœnitentia, quæ ad peccati detestationem inclinat, cum efficaci voluntate Deo, per illud offenso, satisfaciendi. Hæc est enim pœnitentia,

tia, præterita peccata detestari, expiare, nec amplius in ea consentire. Præterit, quod delectat; restat, quod arguit, quod torquet, quod damnat. Quid prodest transactam fæditatem abscondere? Nemo nocens se iudice absolvitur. Tribunal quoddam à natura in ipsa mente humana constitutum est, ubi unusquisque sui sceleris accusator est, & testis, & iudex. Hic cogit animū & sensus tuos quotidie adesse ad reddendam rationem. Dic apud te causam, & quantum potes, te ipsum coargue. Totum diem tecum scrutare, omnia dicta, & facta tua, atque ipsasmet cogitationes remetire, nihil abscondens, nihil transiens. Si agnoscis iniquitatem tuam, ignoscit Deus: si fateris, mederis. Quid refert neminem scire vitium tuum, cum tu scias? An utilius tibi existimas, damnatum latere, quam palam absolvi? Ubicunque lateas, conscientia tecum

cum est; non potes eam effugere. Miserrimus es, si hanc aspernaris.

4. In tria tempora vita dividitur: quod est, quod fuit, & quod futurum est. Præsens, momentaneum est, antè desinens, quàm veniat: futurũ, nondum est, at præteriti dies aderunt omnes, cùm jusseris, & ad arbitrium tuum se inspicere patientur. Ne timeas memoriam tuam, ne erubescas te in præteritum retorquere, errorésque tuos tibi exprobrare. Quò frequentius id feceris, eò citius emendaberis. Ipse de te vindictam sume; nec ea iterum admittas, quæ fecisse te plangis. Plerique liberati à naufragio, exinde repudium & navis, & mari dicunt; Deique beneficium periculi memoriã honorant. Hanc bonam sollicitudinem in te esse cupio; ne iterum experiri velis, quod semel timuisti. Grande periculum evasisti: ne te iterum discrimini exponas. Toties pepercit Deus, quo.

quoties deliquisti: cave, ne idcirco deterior fias, quia Deus bonus est. Quid factururus sis, cogitas aliquando: cur non potius, quid feceris? Nam consilium futuri ex præterito venit. multi ad sapientiam pervenirent, nisi jam putarent, se pervenisse. Nisi te quotidie emendes, quotidie deterior eris.

C A P U T XXIV.

De Pietate, & Observantia. Obedientia commendatur, itémque Gratitude, Quomodo accipiendum, & reddendum sit beneficium?

x. **N**ulla vi verborum exprimi potest, quàm laudabile opus sit, posse hominem dicere: Parentibus meis cessi, & parvi semper eorum imperio, sive æquum, sive durum fuerit, obsequentem & submissum me præbui: bonum patriæ civem me semper exhibui: fratribus & consanguineis bene facere nunquam cessavi: omnes vincere beneficiis

ficiis conatus sum. Hæc sunt nimirum pietatis officia, quibus debitum tribuimus cultum patriæ, parentibus, fratribus, & aliis sanguine conjunctis. Quod verò pietas erga cognatos, id præstat observantia erga Prælatos, Principes, Præceptores, & alios, qui aliquò modò nos antecedunt dignitate, sapientiâ, ætate, religione, & sanctitate. Solemus enim coram illis assurgere, caput aperire, viâ decedere, equò, aut vehiculò desilire, ad genua provolvi, manus, aut vestes osculari, aliâque honoris signa pro more patriæ exhibere. Hæc autem omnia profusò, ac reverenti animò præstabis, si præcesserit in intellectu magna sublimitatis illorum æstimatio. Nam hinc orietur in voluntate fuga quædam, & motus, quò perculsus nimiam cum illis familiaritatem declinabis, atque ab eorù magnitudine in tuam quodammodò resilies parvitatem.

Om-

Omnis potestas à Deo est. Quicquid præstiteris majoribus tuis, infra debitum honorem erit, si Deum in illis consideraveris.

2. Ut ex primi parentis inobedientia, omnis calamitas exorta est, sic per obedientiam filii Dei, ad felicitatem reducti sumus, si & nos obedientiam servaverimus. Obedientia rerum omnium perfectio est, earumque cum suo principio firmissima connexio. A Deo enim in Deum admirabili circulo cuncta deducit. Hanc Christus præ cæteris virtutibus commendavit, qui, ne eam perderet, perdidit vitam. Hæc melior dicitur esse, quàm victimæ; quia per eam propria voluntas mactatur. Suscipiendum est autem superioris edictum, velut emissa divinitus vox, nullâ quæsitâ præcepti causâ, vel motivô. Nescit judicare, qui perfectè didicit obedire. Moneat superior, jubeat lex, dicat, quid me velit facere;

re ; non disputo , non excuso : sed simpliciter & velociter pareo , paratus ad omnia , seu facilia , seu ardua , pari gaudiô & promptitudine exequenda . Unum est , in quo refractarius & contumax esse potes , si quis nimirum à bono te retrahat , & adversùs Dei legem impellat . Cætera omnia constanter & sinè murmure exequi debes .

3. Gratitude debitum respicit ob acceptum beneficium . Nihil autem magis præstandum , quàm beneficii æstimatio ; si non ex rei magnitudine , saltem ex animo , & affectu donantis . Tum jugis benefacti memoria necessaria est , quæ semper animo hæreat . Gratiam referre nequit , nisi qui meminit : & qui meminit , jam refert . Hoc non exigit opes , non felicitatem ; in promptu omnibus est . Utut desint vires , nunquã deerit voluntas , quã rependere , etiam Regibus , potes . Cùm ab aliquo accipis bene-

beneficium, hilaris accipe, & gaudium profiteri, quod sit danti manifestum; ut muneris sui fructum capiat. Justa lætitiæ causa est, lætum amicum videre, justior, fecisse. Qui gratè beneficium accepit, qui libenter & benignè, primam ejus pensionem solvit. Nunquam voluit gratus esse, qui beneficium tam longè projecit, ut extra conspectum sit. Qui illud extollit, se negat gratiam referre posse, jam reddidit. Qui fastidiosè accipit & negligenter, parvi facere illud videtur. Qui vix indicat se sensisse, vix labia diducit, ingrator est, quàm si taceret. Vir bonus, dum accipit beneficium, de reddendo statim cogitat. Quid enim tam contra officium, quàm non reddere, quod acceperis? Nec mensurâ pari, sed uberiori reddendum; sicut terra suscepta semina majori cumulô restituit. Cave tamen, ne ingratiæ relatione nimum festines. Qui-

dam,

dam, cum aliquod munusculum mis-
sum est illis, aliud subinde intempe-
stivè remittunt, & se nihil debere
testantur. Rejiciendi hoc genus est,
cum munus munere subito expungis.

CAPUT XXV.

De Veritate, ejusque usu. Simplicitas laudatur. Actus fidelitatis.

1. **I**N omni sermone, gestu, & scrip-
tura, aliisque signis externis
veritas sit. Non decet Christianum
hominem labium mendax. Muliebre
vitium, & plebejum est, aliud pecto-
re claudere, aliud ore proferre. Vir
generosus res simpliciter enunciat,
prout sunt: non exaggerat, non am-
plificat, non decipit, non simulat,
verborumque ambages, & involucria
devitat. Simplicia verba veritas sim-
plex amat. Vult nuda videri, quia
innocens est. Qui verò mentitur, aut
fallit, rem duplici sermone obscurat,
ut lateat. Odit lucem, qui malè lo-
qui-

quitur, sicut qui malè agit. Caveita-
que, ne, ut vestitum, sic sententiam
habeas, aliam domesticam, aliam
forensem: ne in fronte ostentatio
sit, intus veritas occultetur. Ab hoc
vicio abhorret ipsa natura. Pueros
vide, nondum ratione utentes. Men-
dacium inter prima probra objici-
unt; & quamvis levitate quadam af-
sumant, tamen insita iudicii rectitu-
dine damnant. Qua in re Dei provi-
dentiam admirari oportet, quæ vir-
tutes animo inserit, sinè quibus vi-
ta, & societas stare non possunt. O-
mnium autem perniciosissimum est
mendacium vitæ. Nam si omnem
sermonis falsitatem abominaris, tan-
quam sublimi animò indignam; cur
ipse mendax esse, & vivere non
formidas? magna res est, unum ho-
minem agere.

2. Simplicitas, parùm hominibus
cognita virtus, tantæ est dignitatis,
ut eâ Deus magnopere delectetur:

nam

nam cum simplicibus sermocinatio ejus. Simplex enim ille, & integerrimus cum sit, simplices esse vult animas, quæ ad se conveniunt. Est autem simplex, qui in varia non abit: qui sine duplicitate, & hypocrisis talem se exterius exhibet, qualis interiùs est: qui proprios defectus, cum fert occasio, candidè & sincerè fatetur: qui malitiâ parvulus est, & omnem politicam agendi rationem detestatur: qui non exclusâ prudentiæ circumspeditione fidem in omnibus esse arbitratur, malum de nemine suspicatur: qui stultus apud homines videri non refugit, ut sit sapiens apud Deum: qui ab omni multiplicitate alienus, simplici intentione Deo placendi, cuncta operatur. Quid turbaris erga plurima, infelix astutia? Unum est necessarium; ut ad eum pervenias, qui unus, & simplicissimus est. Nunquam pertinges ad metam; si duplici graderis viâ.

H

3. Fi-

3. Fidelitas inter maxima, & præcipua humani generis bona, colenda est: hâc enim sublatâ tollitur usus commerciorum, dissolvitur amicitia, fœdera dissociantur, universa Respublica perturbatur. Rara tamen & ista est, ac ferè mundo incognita virtus. Passim accusant humanam perfidiam tot ad contractus adhibiti testes, tot stipulationum firmamenta, tot interpositæ industriæ, quæ nihilominus vix sufficiunt, ut firma maneant pacta, & conventa. Adeò plerique sordidi sunt, ut sanctior sit illis quæstus, quàm fides. O turpem humano generi, publicæ fraudis, ac nequitiaë confessionem! Nemini credimus sinè teste, sinè sponsore: & tutiùs in tabulis, quàm in animi sacrario, fidem custodiri arbitramur. Cæterùm vir fidelis quodcunque opus promissum constanter exequitur, commissa sibi secreta nemini pandit, datam fidem etiam

tiam hostibus servat, ipsamque re-
gnis, ac vitæ præfert. Tardè quidem
promittit, quia celeri sponsioni ce-
lerem incumbere pœnitentiam no-
vit: sed si semel spondit, non fal-
lit, non violat, nisi fortè rerum sta-
tus mutetur, aut peccandi pericu-
lum incidat. Neminem obligat
promissio, quæ non potest sinè sce-
lere adimplere.

CAPUT XXVI.

*De Amicitia. Quibus officiis sit co-
lenda? Præcepta quadam, ad mutuam
conversatiorem pertinentia.*

I. **N**ihil magis ad humanam vi-
tam necessarium, quàm a-
micitia; nihil commodius, nihil ju-
cundius. Ea est mutua duorum be-
nevolentia, in virtute fundata, &
bonorum communicationi conjun-
cta. Quantum hoc bonum est, ubi
præparata sunt pectora, in quæ tu-
tà secretum omne descendat: quo-
rum

rum sermo sollicitudinem leniat, ad
 sententia consilium expediat, hila- ru
 ritas tristitiam dissipet, conspectus lid
 ipse delectet? Quid dulcius, quàm
 hominem habere, cui confiteri non tio
 timeas, si quid deliqueris; cuius vel gu
 solus occurfus profit tibi? Minuta ed
 quædam animalia, cum mordent, non ple
 sentiuntur: adeò tenuis est illis, & eo
 fallens in periculum vis; tumor in- tia
 dicat morsum, idem tibi eveniet in- cuj
 boni amici conversatione, non de- per
 prehendes quemadmodum, & quan- mit
 do tibi profit; profuisse deprehen- hor
 des. Vera autem esse amicitia ne- tra
 quit, nisi reciprocus interveniat ut
 amor: sed amare principalius est, ab
 quàm amari; atque ideo benevo- rat
 lentia pro fundamento statuitur, re- sa p
 damatio connotatur. Vera item a- in i
 micitia est, & Christi glutinò copu- per
 lata, quàm non utilitas rei familia- do
 ris, non sola corporalis præsentia, rum
 non mendax obsequium, non fallax bui
 aqu-

adulatio, sed Dei timor, & divina-
rum studia litterarum conciliant. So-
lida in malo amicitia esse non potest.

2. In eligendo amico magna cau-
tio adhibenda, juxta illud, quod vul-
gus ait; multos salis modios simul
edendos esse, ut amicitia munus ex-
pletum sit. Sunt autem quatuor in
eo probanda, cum quo inire amici-
tiam cupis: *Fides*, res difficillima,
cujus sola ferè umbra in terris re-
peritur; ut te, & tua ei tutò com-
mittas. *Intentio*; ut amicitia finem
honestum habeat, & res divina non
transeat in turpitudinem. *Discretio*;
ut scias, quid præstandum illi, quid
ab eo petendum. *Patientia*; ut pa-
ratus sit animus, quæcunque adver-
sa pro amico sustinere. Hæc, cum
in illo probaveris, explorare insu-
per debes, prioribus amicis quomo-
do usus sit: nam talem in te futu-
rum sperabis, qualem cæteris se præ-
buit. *Fidus* amicus vivus thesau-
rus

rus est, magnâ servandus curâ ; magno, si pereat, fletu lugendus. Beatus es, si talem habes, qui te diligit, non tuas opes, non mensam, non ingenium : qui errantem corrigat, cadentem sublevet, currentem adhortetur. Similem illi non invenies, quâcunque cœli ambitus patet. Multi sunt, qui dicuntur amici : eorum, qui verè sunt, paucissimi numerantur. Nemo alterum gratis amat. Qui se spectat, qui res externas sibi pro fine proposuit, verus amicus non est. Tamdiu te diligit, quamdiu ei utilis fueris. Sublatâ mensâ deficit ; atque ut cœpit, sic desinet. Vera amicitia ibi maximè deest, ubi creditur abundare.

3. Sicut Medicus carissimum sibi ægotantem curaturus, nec ferro, nec igni parcit ; ita erga amicum correctione indigentem te gerere debes, liberrimè, audacter, constanter, nihil negligendo, aut dissimulando.

do. Damnabile est obsequium, per quod vitia foventur. Sit autem admonitio secreta, adsit ei omnis suavitas, careat omni verborum acerbitate. An aliquis tibi in amicitiam recipiendus sit, diu delibera: cū placuerit fieri, toto illum pectore admitte; tam liberè cum eo loquere, quàm tecum. Ità quidem vivere debes, ut nihil illi committas, nisi quod animo committere possis: sed quia interveniunt quædam, quæ consuetudo facit arcana, omnes curas cum amico, omnes cogitationes misce. Quidam, quæ solis amicis committenda sunt, obviis narrant, & in quaslibet aures, quidquid urit, exonerant: alii etiam carissimorum conscientiam reformidant, & intra pectus omne secretum premunt, nec sibi quidem credituri, si fieri posset. Utrumque vitium est; & omnibus credere, & nulli, sed alterum honestius, alterum tutius. Quòd si cu-

pis finè periculo cum omnibus loqui, id facilè assequêris; non occultando, quæ feceris, sed nihil faciendo, quod velis occultum esse.

4. Affinis amicitix est affabilitas, quæ humanam conversationem moderatur; in qua servanda modestia est, servandum silentium. Multa decet audire virum probum, pauca loqui. Vitiosum est velle potius sciri, quàm scire; cognosci, quàm alios cognoscere; proprias merces inutiliter prodigare, quàm sibi alienas comparare. Assuescere oportet eorum, cum quibus vivis, verbis & moribus incompositis: & quia multi multa loquuntur falsa, inepta, puerilia, nihilque ad rem pertinentia, hæc prudenter dissimulabis. Animi abjecti, ac muliebris est, cum iis duntaxat versari velle, qui cedant, applaudant, adulentur. De te, rebusque tuis parcius loquere: tuæ lentitix ne pertinaciter inhæreas, &

à ver-

à verbis elatis abſtine, quæ aucto-
ritatem & magiſterium ſapiant. Cùm
quidpiam contra decorem occurrit
tibi, in te reſſurus te ipſum in-
terroga, an & tu tali vitiò labores:
tum ex omnibus, quæ audis, vides,
aliquid ſemper ad tuum profectum
excerpe. Bene tecum agitur, ſi ex
alieno peccato tuum emendas.

§. Cùm tibi aliquid occurrit in-
ſolitum, inopinatum, & ab uſu tuæ
patriæ abhorrens, ne id continuo
reprehendas: nam levis animi indi-
cium eſt aliena mirari, & ridere, &
ſuo ſervire municipio. Res æſti-
mandæ, prout ſunt, non ut videntur.
Vulgus omnia æſtimat ex novitate,
difficultate, artificio, raritate, pom-
pa, rumore, & extrinſeco apparatu:
ſapiens intrinſecum rei pretium, &
honestatem reſpicit, eaque omnia
ſpernit, quæ plebs inſana admiratur.
Quidquid acciderit, penes te eſt, ut
fructum ex eo capias. Noli te co-
arcta-

arctare, & limitare proventum tuū. Licet tibi personam obducere, & actores fabulæ imitari. Illi, dum flent, non dolent; dum emunt, non possident; jubent sinè imperio, objurgantur sinè vindicta, objurgant sinè ira: agunt, scilicet, alienam vitam. Utinam & tu sic in aliorum societate te geras, sinè affectu, & proprietate! Magnum theatrum mundus est, in quo tot histriones, quot homines sunt. Cura autem, ut, quantum fieri potest, spectator sis, non actor fabulæ. Qui spectaculū sui in scena exhibent, laborant; qui spectant, rident & delectantur.

C A P U T XXVII.

De Liberalitate. Quid sit, & qualiter exercenda? Quomodo differat à Magnificentiā?

- I. **N**ON voco liberalem, pecuniæ suæ iratum, qui nec dare scit, nec servare; qui non donat, sed pro-

projicit. Liberalis est, qui rectè dat, & rationabiliter, & pro modo facultatum, quantum decet, impendit, quando & quibus oportet, non suū, sed alienum spectans emolumentum. Porrò liberalitas virtus est beneficiorum erogatrix, quæ circa pecuniarum largitionem & acceptionem versatur: sed largitio principaliter intenditur; quia præstantius est dare, quàm accipere. Sufficit autem voluntas, cum tribuendi facultas deest: imò hæc maximè attenditur, ut non solum prosis, sed velis prodesse. Nemo fluminibus, aut mari gratias agit, quòd navigia patiantur: neque arboribus, quòd fructus ferant: nec vento, quòd secundus aspiret: nam licèt hæc omnia beneficia sint, illis tamen deest benefaciendi voluntas. Quod verò alicui donandum est, pretium à celeritate sortitur. Sunt nonnulli, qui dum aliquid donant, gratiam omnem

corrumpunt, avertendo vultum, obducendo frontem, & in alterum dié differendo. Sic amicum dilatione lassant, torquent expectatione: cumque proprium sit libenter donantis citò dare, qui diu noluit, non ex animo largitus est. Properat omnis benignitas; & jucundum est munus, quò obviam venit.

2. Non potest quisquam beatè degere, qui se tantùm intuetur, qui omnia ad utilitatem suam convertit: alteri vivas, oportet, si tibi vivere optas. Quid tanquam tuo parcis? Procurator es: Omnia ista, quæ ferreis claustris custodis, quæ ex alieno sanguine rapta, tuo defendis, tua non sunt. Deposita apud te fuerunt, & jam ad alium dominum spectant. Aut hostis illa, aut hostilis animi successor invadet. Quæris, quomodo facias tua? Donando. Quid est hoc, quo te divitem putas? Domuncula, pecunia, agellus: si do-

naveris proximo, beneficium erit, qui tecum in æternum manebit. Tunc pretiosa est pecunia, cum usu largiendi desinit possideri.

3. Quia tenui impensâ fieri magna non possunt, ut mediocres sumptus liberalitas regit; ita splendidos & magnos Magnificencia. Hæc duæ virtutes, cæterum similes, hoc discrepant; quod illa etiam in parvis, hæc non nisi in magnis & luculentis apparet. Cui res augusta domi est, liberalis esse potest: laudem verò magnificentiæ ille solus assequitur, cujus opulentia spectabilis est. Hæc propriè in operis admirabilitate conspicitur. Si quis enim magni pretii gemmam in usum rei divinæ largiatur, eximiè potiùs liberalis, quàm magnificus dicendus erit: sed si pretiò gemmæ sacrarium, templum, aut aliud splendidum ac mirabile opus extruxerit; magnificus nuncupabitur. Operum verò no-

mine, in quæ magni sumptus conferri possunt, ea intelligantur, quæ pertinent ad publicam hilaritatem, & ad quædam hominis officia splendidè præstanda. In his decori ratio habenda est, respectu operantis, & facultatum. Non est magnificus, qui plura, quàm habeat, profundit: qui ære alieno se, & suos gravat; ut magnificentiæ laudem consequatur. Verè liberalis & magnificus ille est, qui, quod donat, & expendit, detrahit sibi.

CAPUT XXVIII.

De Fortitudine. Quæ sint ejus officia? Mortem à viro forti contemnendam esse.

I. **M**olles sunt hominum animi, debilisque natura; quam idcirco fortitudine armare oportet, ne periculis deterriti ab honestate recedamus. Duplex ejus officium est: unum, idque præcipuum, labo-

res,

res, atque pericula sustinere: alterum, eadem aggredi, cum oportet. Vir fortis non se temerè malis ingerit, sed advenientia constanter fert: non appetit formidabilia; sed spernit: ibi extollitur, ubi cæteri deprimuntur: ibi stat, ubi alii jacent: non illum subigit dedecus, non repulsa, non exilium, non injuriæ: non eum carcer, non tormenta, non ipsa mors exterrent: omnem luctum, omnem ægritudinem, omnes molestias magnitudine suâ elidit: non se minis, aut precibus à recto detorqueri permittit: non despondet animum, et si plura bene cœptis obstant impedimenta: non cedit oneri, nec officio semel suscepto luctatur; sed persistit, donec perficiat: stat actus sub quolibet pondere: nulla illum vis, nulla potentia, nullus terror minorem facit: periculis undique imminentibus non allidit virtutem, nec abscondit. Quò tendat, semper attendit, non quid patiatur.

2. Sicut secundò navigans ventò variis se subsidiis munit, quibus tempestatem excipiat: sic utile erit tibi, donec prospera est fortuna, quærere præsidia, quibus adversam fortiter feras. Finge tibi jam advenisse, quidquid sinistri contingere potest, orbitatem, naufragium, exilium, vulnera, tormenta, morbos, calumniam, contumeliam: atque ità te compara, ac si jam in discrimine versareris: ut hòc quasi præludiò excitatus, dicere possis in omni eventu: Hæc jam animò præcepi, jam prævidi, & contempsi. Ab æterno constitutum est, quid gaudeas, quid fleas: & quavis magna varietate singulorum vita distingui videatur; summa in unum venit. Accepimus peritura perituri. Quid indignaris? quid quæreris? etsi omnia tua pereant, nihil perit de tuo. Satiùs est dare, quod repetit Deus, quàm cogi ad solvendum. Virum sapientem etià in

in tormentis beatum fore ipsemet Epicurus edocuit. In Phalaridis, inquit, tauro si fuerit, dicet: Quàm suave est hoc, quàm hoc non curo! Magnum quidem effatum; sed nobis non incredibile, apud quos extant tot Martyrum exempla, quorum in pœnis constantia, in flammis alacritas tanta fuit, ut nullô modô sentire tormenta viderentur. Volenti, & Deum amanti, omnes pœnæ deliciæ sunt.

3. Nullibi clariùs fortitudinis præstantia elucet, quàm in mortis discrimine. Difficile est animum perdere ad contemptum vitæ; cuius amore ità plerique tenentur, ut nihil eâ felicius, nihil pretiosius æstiment. Sed si sapiens es, ut te esse oportet, defines inter mala numerare mortem, quæ finis malorum est, & initium vitæ. Equô animô exire debes, rediturus. Mors invictam necessitatem habet, eam timere demen-

mentis est : dubia enim sunt, quæ metuuntur, certa expectantur. Considera, nec pueros, nec mente lapsos timere mortem. Turpissimum est autem, si eam tibi securitatem ratio non præstat, ad quam stultitia perducit. Cum exceptione mortis data est vita, vivere noluit, qui mori non vult.

4. Gratificata est nobis natura, cum ad certum tempus usuram spectaculorum suorum concessit: jam exacto tempore discedendum est. Quis sapiens ad extremum spiritum redactus, si rursus ei vita concederetur, vellet iterum materni uteri ergastulum subire, resumere amentiam infantia, metus puerilitatis, iuventutis pericula, curas virilitatis, labores senectutis? nemo tam feliciter vixit, cui placeret iterum nasci. Attende igitur, quò properes, & à quibus discedas. Posses vitæ hujus exitum non timere, si alterius

in-

ingressum sperares. Hæc est causa timoris tui ; quia inanis bonorum es, quorum incipis in fine vitæ desiderio laborare. Alioquin non trepidares in limine æternæ felicitatis. Viro justo supplicium esset nasci, nisi mors sequeretur.

5. Nemo mortem lætus excepit, nisi qui ad illam se diu composuit. Effice eam tibi assiduâ cogitatione familiarem ; ut venientem alacri animo excipias. Ut vixeris, non dies faciunt, non anni ; sed animus exire gestiens, & ad originem suam revolare. Diu vixit, qui bene moritur. Bene moritur, qui bene vixit. Vis mortem tibi tranquillam parare ? Assvesce ex alto cuncta despiciere. Non potest mortem timere, qui jam plura sibi eripuit, quàm rapiat mors. Vis tibi vitam jucundam facere ? Omnem pro illa sollicitudinem depone : ad omne genus mortis paratus esto ; sive gladius vitam, sive fe-

febris abrumpat, nihil tuâ interfit; vitam sic instrue, ut liceat tibi quotidie dicere: Vixi. Ille securus vivit, & latus moritur, qui se singulis diebus effert; cui concessum est vivere vitâ peractâ. Non potes bene vivere, nisi quotidie moriaris.

C A P U T XXIX.

De Magnanimitate. Viri magnanimi descriptio.

1. **M**AGNUM aliquid ipso nomine sonat Magnanimitas, excelsa virtus; cujus robustissima vis est, sempérque tendens ad magna. Sinè hac irritus cadet omnis conatus reliquarum virtutum: nam cum multæ in earum exercitatione occurrant difficultates, adversùs eas mens erigi & contrà audentior ire debet: nec priùs abistere, quàm perruptis interpositis obicibus, ad boni sibi propositi adeptionem generosè pertingat. Hoc præstat ho-

mi-

mini Magnanimitas : quæ ad magna, & heroica opera semper inclinatur, Deique ope subnixæ, securè, ac promptè res quâsque difficiles aggreditur. Audendum est aliquid, si vis aliquid esse. Non potest parvò res magna constare. Magna res est homo, cùm verè est homo.

2. Magnus animus ad magna semper aspirat, eaque omnia velut minuta contemnit, quæ pro maximis vulgus optat. Opera quidem efficit, quæ multo honore sunt digna; sed ipsum honorem, & denegatum non ambit, & spernit oblatum, nisi aliter exigant Dei honor, & obedientia. Nihil ad ostentationem, omnia ad conscientiam refert: rectèque facti non ex populi sermone mercedem, sed ex facto petit. In edito stat semper, excelsus, insuperabilis, par sibi in omni rerum statu: nec locis altioribus se ingerit contentus magnitudine suâ. Super omnia eminent,

om-

omnium dominus, & ideò nulli se submittit; neminem rogat: quia extra se nullâ re indiget. Nihil est, quod ipsum terreat, aut incurvet. Se profert, & spectari vult non vanitatis studiô; sed attento gradu, in quo degit, & Dei donis, quibus resulget. Stat tamen cum his inconcussa humilitas summa coram Deo; quia omnia bona sua, omnémque gloriam in ipsum refundit, pro certo sciens, se ex se ipso nihil habere, nihil posse, nihil esse. Hoc est virtutis fines agnoscere, de se, suisque rebus humillimè sentire; iisdem tamen habitos honores salvâ modestiâ non repudiare. Sequi debet gloria, non appeti.

3. Excipit adverso pectore omnia adversantium tela, nihil reluctans; ut ad sumum virtutis fastigium perveniat. Cum viris mediocribus & infimis modestum se, ac moderatum exhibet: coram Principibus, & o-

lli se pulentis nec se projicit, nec adula-
a ex- tur, nec eorum potentiâ suam op-
est, primi sinit libertatem. Quæ odiô,
vet. vel amore digna sunt, apertè odit,
va- apertè amat : quæque palàm dici,
u, in vel fieri debent, liberè loquitur, &
s re- operatur; quia nihil timet, aut spe-
con- rat. Facit eadem, quæ cæteri ho-
Deo; minum, sed non eôdem modô; at-
que que ideò utitur dissimulatione in-
cer- vulgus, nec se facilè populo miscet,
ere, Non meminit injuriarum; & in his,
vir- quæ necessariò perferenda sunt, nec
sque querulus, nec supplex est. Paucos
n ta- laudat, nec ipse laudari optat; sed
ode- facere laude digna. Non vivit alte-
ebet rius nutu, nisi amici, & Superioris:
nnia neque facilè admiratur; quia nihil
ans; illi magnum, vel novum videtur.
per- In omni casu se ipso tutus, nullis re-
s & rum movetur eventibus. Motum
tum habet tardum, vocem gravem, ora-
z o- tionem stabilem, ac sedatam: non
pu- enim festinat, qui paucis rebus stu-
det;

det; nec vehementer contendit,
qui se ipso contentus est.

CAPUT XXX.

*De Patientia. Ejus occasiones, &
effectus. Indicia vera Patientiæ. Ad omnia
mala ferenda parænesis, & documenta.
Necessitas Perseverantia.*

I. **P**atientia est virtus, quâ mala
hujus sæculi æquô animô sus-
tinemus. Quia verò hæc mala plu-
rima sunt; varia sortitur nomina,
pro varietate malorum, in quibus
sustinendis versatur. *Patientia* pro-
priè dicitur, cum injurias fortiter
excipit: *Æquanimitas*, cum in feren-
da jacturâ bonorum exteriorum oc-
cupatur: *Longanimitas*, cum pectus
munit adversus rei expectatæ dila-
tionem: *Constantia*, cum firmat vo-
luntatem ad alia quæcunque mala,
propria, & aliena, privata, & publi-
ca, toleranda. Nulla est virtus, cu-
jus exercendæ crebriores incidant

occa-

occasiones. Tot enim irruunt ma-
 lorum agmina, tot nos obsident ad-
 versarii, ut rectè dictum sit: mili-
 tiam esse vitam hominis super ter-
 ram. Nullum penè momentum la-
 bitur, quò strenuè dimicandum non
 sit. Ut ut desint externi hostes, satis
 sibi quisque infestus est. Ex nobis,
 & in nobis nascuntur, quæ nos cru-
 ciant, & exercent. A fletu auspica-
 mur vitam, rudes ad omnia, nisi ad
 lacrymas. Hoc primum discimus;
 huic rei incumbimus usque ad mor-
 tem. Inveni plures sunt, qui non
 riserint; nemo, qui nunquam flevit.
 Patientia itaque necessaria est; ut
 pectus muniat, spiritum roboret, vir-
 tutes perficiat. Nemo potest co-
 gnoscere, quantum valeat, nisi tri-
 bulationibus exerceatur. Non est
 sapiens, qui non est patiens.

2. Malè est homini, qui nunquam
 adversam fortunam expertus est.
 Ajunt Medici, nihil magis metuen-
 dum,

dum, quàm nimis bonam habitudinem; sed & nautis nimia malacia suspecta est. Si te verberat & lacerat calamitas, non est sævitia, sed certamen. Nisi dimices, non vinces; nisi viceris, non triumphabis. Quòd si oportuit Christum pati, & ità intrare in gloriam suam; tu præsumes alienæ felicitatis particeps fieri absque ulla tribulatione? Erras totò cœlò, si aliam tibi viam fingis, quàm migres ad cœlum. Virtutis Sacramenta hæc sunt: bona facere, & mala pati. Indicia verò jam adeptæ patientiæ sunt: aliena mala æquanimiter ferre, inter flagella Dei non murmurare, eorum, qui mala inferunt, confortium non fugere, inter contumelias ab odio custodiri, divinæ voluntati, quæcunque nos angunt adscribere, in malis filere, mala inferentes diligere, illatas injurias soli Deo conqueri, seque illi paratum ad omnes ærumnas offerre cum gaudio, & gratia.

tiarum a^ctione. Denique verè pa-
tiens esse dignoscitur, qui erga proxi-
mi imperfectiones impatiens non est.

3. In bonorum externorum ja-
ctura magnum solatium est infidam
eorum conditionem perpendere.
Quidquid possides, quidquid amas,
naturalem retinet fugacitatem: apud
te est, tuum non est. Noli tibi ima-
ginariæ stabilitatis desiderio illude-
re. Nihil firmum infirmo, nihil fra-
gili æternum præter virtutem. Hoc
unum contingit immortale morta-
libus: cætera suam mortem secum
ferunt. Ergo quæcunque habes, eò
locò pone, ut magnum sit inter te,
& illa intervallum. Viro bono ni-
hil eripitur? quia nihil possidet tan-
quam suum. Cur gemis amisso num-
mulò, ablatò filiò, succensâ domò?
perditâ autem modestiâ, verecundiâ,
fortitudine, non ploras? Atqui hæc
bona tua sunt, & tui juris: illa nec
bona, nec tua sunt. Si doles, cum

ea amittis ; te dignum, qui amitteres, ostendis. Nihil te admisisse putares, si nihil inordinatè diligeres. Externa sapientem non angunt, quia non tangunt.

4. Opus aliquod aggressurus, omnia ejus adjuncta considera : plura invenies, quibus turbari mens tua poterit, si non fuerint prævisa. Puerum vocas ? fieri potest, ut præstò non sit, vel ut nihil agat ex animi tui sententia. Ad aliquem iturus es ? fieri potest, inclusus ut sit, ut occludantur tibi fores, ut ille te negligat. Hæc prævide, & omnia secunda tibi accident. Ille me hodie non admisit, cùm alios admitteret : sermonem meum averfatus est : me in imo collocavit : querelæ sunt nauseantis animi, in quas felices, & delicati, ac imprudentes incidunt. Non hæc observat, qui his non afficitur ; qui scit, hæc omnia vitæ hujus tributa esse. Optimum autem est pati,
quod

quod emendare non potes. Si cu-
jus malitiâ, vel impudentiâ offende-
ris; cogita, an fieri possit, ut nulli
sint in mundo improbi, & impuden-
tes. Quòd si hoc fieri nequit; quid
accidit novi, si vir malus, & impu-
dens more suo malè agit? Vide, ne
potiùs tu arguendus sis, qui non
prævideris hunc ità peccaturum.
Semper sibi constitit mundus: vitia
sunt, ubi sunt homines.

5. Cùm aliquâ afficeris poenâ,
attende, non quid patiaris, sed quid
feceris. Si verum tibi dixeris, acro-
ribus flagellis te dignum fateberis.
Deus est, quo auctore cuncta pro-
veniunt. Ipse te castigat, ut sanet,
ut exerceat, ut induret, & sibi præ-
paret. Futuris malis reservat eos,
quibus indulgere videtur. Unde
possum scire, quantum animi tibi sit
adversus paupertatem, si divitiis af-
fluis? Unde dignoscam, quantum
habeas constantiæ adversus igno-

miniam, & odium populi, si inter
 plausus senescis? Audivi te, cum alios
 in tribulationibus consolaris: opto te
 audire, consolantem te ipsum, & tibi
 ipsi imperantem, ne doleas. Si medico
 urenti, & membra secanti, & gratias
 habes, & mercedem resolvis; cur Dei
 medicina non acquiescis? Amentia est,
 putare damna, quæ sunt remedia. Si
 paupertas, si ægritudo, & cætera, quæ
 mala vocas, possent tecum verbis
 contendere, insultarent tibi, & dicerent:
 Quid mihi homo adversaris? Num
 aliquò bonò meâ culpâ privaris? Prudenti-
 ane, an justitiâ, an fortitudine? An non
 licet tecum lætò animò esse? Bona erunt,
 quæ mala putas, si super ea inconcussus
 emoueris. Magnum malum est, malum
 ferre non posse.

6. In alienis casibus potes aliquando
 constantiam dissimulare, nunquam autem
 in propriis. Sit tibi

bi fletus cōmunis cum miseris, non fletûs causa. Descende, & inclinate afflētis ; ut ipsos erigas. Nemo jacentem levabit , nisi se inflectat. Quia verò res omnes duplex manubrium habent, tolerabile unum, alterum intolerabile ; si quis tibi injuriam fecerit, non eâ parte ipsum prehende, quâ facit injuriam : hæc est enim ansa, quâ ferri non potest. Sed cogita, illum eodem Christi sanguine redemptum esse, ad eandem gloriam vocatū ; sic eum prehendes, quâ parte tolerabilis est. Et quia amicitia valdè exili voce prædita, est, ad liberas reprehensiones ; veritatem ab adversario audire semper studeas. Hic perpetuò vigilans, res tuas insensus explorat : réque faciliùs mala tua, quàm ipsum fatulent. Traducette per vicos & plateas, animique tui morbum, vel latentem, vel negligentem, ipse iratus commonstrabit. Ab hoc cape-

re utilitatem satage, & consule salutem tuam. Attentiùs se ipsum circumspicit, qui paratum sibi novum censorem, & adversarium.

7. Perseverantia virtutum omnium corona, & consummatio est. Inchoantibus præmium promittitur, sed datur perseverantibus. Ideò ante omnia hoc cura, ut constes tibi. Nihil tam utile est, quòd in transitu proficit: retrò relaberis, si ad ulteriora non contendis: & si incipis stare, descendis. Constitue, quid velis, & in eo usque ad exitum persevera. Inconstantis animi est, novas quotidie exercitationes assumere, novas subindè sibi quærere sedes. Non alibi sis oportet, sed alius. Planta quæ sæpiùs transfertur, tandem arescit: & remediorum crebra mutatio impedit sanitatem. Si Apostolus, vas electionis, non attendens quid antè fecisset, sed quid facere deberet, nequaquam se comprehen-

hendisse arbitratur: quid tibi faciendum erit? cui optabile foret, ut posses in fine tuo illius principio comparari. Ardor literarum nullâ ætate extinguitur: divitiarum amor insatiabilis est: expleri nescit honorum cupido. Res finem habituræ, finè fine quæruntur: divinam verò sapientiam si vel leviter degustaveris, continuò te saturum esse putabis? Aliter te ad perfectionem invitât, qui dixit: *Estote perfecti, sicut Pater vester cœlestis perfectus est.* Hæc meta tibi proponitur; ut locum semper superesse scias incremento virtutis tuæ.

C A P U T XXXI.

*De Temperantia. Quantum illi
conferat Verecundia. De Abstinentiâ,
& Castitate.*

I. **T**EMPERANTIA voluptatibus imperat, quæ ex gustu, & tactu percipiuntur: adscititias, & super-
fluas

fluas odit, & abigit; necessariis obsequitur, quantum recta ratio permittit. Ejus regula infallibilis est, solam necessitatem in his, quæ ad corpus spectant, pro mensura habere: nec unquam ad voluptates, propter ipsas accedere. Hæc virtute efficitur, ne ex homine in jumentum labaris. Ad eam plurimum confert Verecundia, frænum pravorum motuum, bonæ indolis index, custos puritatis, testis innocentia. Si mentem tuam illa possideat, docebit te omnem timere turpitudinem, ab omni actu illicito abstinere, Dei præsentiam venerari, te ipsum ubique revereri, eamque semper diligere intelligibilem pulchritudinem, quæ in operibus temperantiæ maximè elucet. Porro tunc verecundum te esse dignosces, cum vel ad ipsum intemperantiæ nomen expavesces, cum te parietes tui tegent, non abscondent: quos plerique circumda-

tos sibi credunt, non ut tutiùs vivant, sed ut peccent occultiùs. Quid autem prodest, recondere te, & oculos hominum aurésque vitare? Tecum semper est Deus, qui ubique te videt: tecum conscientia, quæ ubique te accusat.

2. Usus cibi, & potùs, Abstinencia, & Sobrietas; quæ verò ad tactum pertinent, Castitas, & Pudicitia moderantur. Et in usu quidem ciborum, difficillimum est extra metas necessitatis non abripi. Venter præcepta non audit: poscit, appellat, & quotidie tributum exigit. Sed quàm parvò dimitti possit, quàm modicâ stipe contentus sit, nemo recogitat. Cogimus vitiis servire naturam; famémque, & sitim, quæ naturalibus remediis facilè sedari possunt, variis eduliis, & potionibus irritamus. Castitas quoque ardua est inter tot libidinis incentiva; nisi ea compescat timor Dei, occasionum

fuga, sensuum custodia, & maxima sui ipsius reverentia. Qui seipsum non veretur, nec alios vereri poterit. Vis castus esse? contine oculos; ne invitus ames, quæ incauté aspexisti. Quid fugacem, & falsam creaturæ pulchritudinem admiraris? Expecta paulisper, & jam non erit. Serenam frontē squallentes arabunt rugæ, mœsta teget nubes oculorum faces, dentium ebur scaber obducet situs. Fuge etiam pravorum consortium, omnem molliciem vita, carnem jejuniis doma, & durius tracta. Perit, qui nimium est amans sui sepulchri.

CAPUT XXXII.

De Mansuetudine, & Clementia.

Utriusque officia, & præstantia.

I. **U**T iræ impetum mitiges, necessaria est mansuetudo; ne citra vel ultra recti limites hac in parte desectas. Telum naturæ est ira;

ira ; quô uti licet, cùm peccantes arguere, & castigare ex officio teneris : cùm dicat prudentia, tuam vel alienam injuriam debitô modô repellendam esse ; ne crescat ex impunitate reproborum licentia. Cru- delis est, tam qui nulli, quàm qui omnibus ignoscit. Cùm verò, justitiâ exigente, puniendi sunt rei ; mansuetudinis, & clementiæ memor esto. Descende ad pœnas tanquam invitus ; & talis esto erga peccantes, qualis extitit erga te Deus. Sicut ille sustinuit te, ut meliorem faceret : ità illos sustine, ut corrigantur. Despicias Medicum, si desperas ægrotum. Tam facilis est ægri sanitas, quanta Medici sapientia, & benignitas. Vir mitis, iracundiæ pelago velut scopus supereminet, fluctusque impingentes dissolvit ; nec pœnâ semper, sed sæpiùs pœnitentiâ contentus est. Clamat coacto coetu humani generis, Salvator mun-

di: *Venite omnes, & discite à me: non curare infirmos, non leprofos mundare, non cæcis lumen, aut mortuis vitam reddere. Sed quid? Discite* inquit, *à me, quia mitis sum.* Ad hoc redegisse videtur omnes thesauros sapientiæ, & scientiæ suæ; ab eo discamus mites esse. Tanta mansuetudinis præstantia est.

2. Ut mansuetudo iram, sic clementia punitionem moderatur. Illa ad omnes, hæc ad Principes, & Superiores pertinet. Ejus enim minus est, mitiorem pœnam, quàm iura exigant, irrogare: non ex timore, lucrô, amicitia, aliôve motivô; sed ex animi lenitate. Non opus est, latera montium abscindere, & in arduo collis vertice arces constituere: saluum Principem in aperto clementia præstabit. Hæc est munimentum inexpugnabile, quæ tutum reddit imperium. Malus Princeps invisus est; quia timetur: & timeri vult;

vult; quia invisus est. Quem verò metuunt subditi, oderunt; & quem quisque odit, perisse cupit. Vitæ Regum dominus est, quisquis suam contempnit. Frustrà se potentiâ munit, qui septus suorum benevolentiam non est. Turpia sunt Principi multa supplicia, sicut Medico multa funera. Si Rex continet vim suam, si omnes injurias, & offensiones supernè despicit, si quosdam alienæ iræ, neminem impendit suæ; tunc verè se Regem ostendit. Magni animi est, placidum esse, atque tranquillū.

CAPUT XXXIII.

De Modestia. Munus duplex Studiositatis. Quæ regula in usu Euterpelie servanda?

I. **M**odestia reliquas animi doctes mirabiliter exornat. Hæc forma honestatis est, & frænum vitiorum. Quamvis sermones taceas, habitu, & gestu te prodis. Ar-

gu-

gumentum virtutis ex minimis liceat capere. Vultus, risus, incessus, & flexus oculorum sæpe hominem ostendunt, qualis sit. Sic vive, ut omnes cognoscant, te ad consortiū Angelorum pertinere. Serva decorem in motu omnium membrorum, in gestu, voce, & aspectu; ne quid in his effœminatum, & molle sit, ne quid rusticum, aut durum. Vera modestia ab animo in corpus, ex interna morum gravitate in superficiem emanat; ut quasi suppellectilem suam mens foris inspiciat. Vir modestus vivum Dei simulacrum est: nam solus ejus aspectus intuentes componit. At hoc quàm bonum est, videri, & prodesse! Spectat quoque ad modestiam, tui statûs conditionem in vestibus, supellectili, ornatu domûs, & multitudine servorum non excedere; animi tui impedimenta hæc sunt: quibus non tu, sed, quæ sunt extra te, exornantur. Cur
igi-

igitur gaudes malô tuô ? cur inania miraris, & impedimentorum multitudine gloriaris ? Hanc servorum cohortem, quæ latus tuum cingit, rectè dixeris hostilem exercitum, à quo satis cavere non potes. Quid agas, nôsse volunt, non quid præcipias. Nihil humiliter eorum ingressu, nihil progressu insolentius, nihil odiosius egressu.

2. Studiositatis duo sunt munera: alterum, sciendi appetitum, qui plerumque justô major esse solet, temperare, & moderari: alterum, torporem excutere, animique industriam ad necessaria ediscenda excitare. Curiosum homini ingenium dedit natura; artisque suæ, ac pulchritudinis conscia, nos operum suorum spectatores genuit, perditura fructum sui, si tam magna, tam clara, tam subtiliter ducta solitudini ostenderet. Sed abutimur naturæ bono, ea curiosè investigantes, quæ utiliùs igno-

ignorarentur. Non ille sapit, quæ scit multa; sed qui sapit, quod facit ad rem. Ea primùm discenda, quæ pertinent ad salutem: cætera quò minùs legas, non deterreo, dummodo quidquid legeris, ad mores referas. Cave autem, ne lectio multorum librorum habeat aliquid vagum, & instabile. Certis ingeniis immorari oportet, & innutriri, si velis aliquid trahere, quod in animo fideliter sedeat. Lectio varia delectat, certa prodest.

3. Danda est aliquando remissio animi, & assiduo labori quies intermiscenda: non enim durabile est, quod caret alterna requie. Legum conditores dies aliquot instituerunt, quibus ad hilaritatem publicè homines cogentur, viresque reciperent, paululùm resoluti, & remissi. Animi verò relaxationem plurimæ actiones constituunt. Inambulatio scilicet in loco amœno, & aperto;

ut

ut cœlô liberô attollat se mens, & membra vegetentur: suburbana, ac rusticana secessio, procul ab urbium nidore, & tumultu: aucupium, & venatio, quæ statum tuum non dedeant; & piscatio, quæ innocen- tior est: læta studia, & mitiora, musicusque contentus, ludus aliquis honestus: joci demum innoxii, & urbanitates, à quibus absit omnis injuria, & indecentia. Sunt quidam nimium severi, osores hominum, suisque tenebris incubantes, à quibus hilaris sermo nunquam potest extorqueri. Alii joci semper dediti rebus seriis nunquam se applicent, nunquam se populo subducunt. Miscenda autem ista, & alternanda sunt; nam solitudo desiderium hominum faciet, frequentia tui tædium, eritque altera alterius remedium. Odium item laboris, sanabit remissio; tædium remissionis, labor. Sunt, & nonnulli, qui vires suas dispensare
ne-

nescientes, immoderatum in se imperium exercent. Modus illis deest. Nec intermittere studia sciunt, nec repetere. Cùm se ad labores concitant, junguntur dies noctibus; nec desinunt, nisi deficient. Rursus cùm se in lusus dimittunt, se ita resolvunt, ut ad priorem consuetudinem vix retrahi possint. Sic igitur dandum animo intervallum, ut remittatur, non resolvatur. Ad hoc necessaria Eutrapelia, quæ certos fines præscribat, quos prætergredi nefas sit. Optima quæque mala fiunt, cùm quis modum excedit.

CAPUT XXXIV.

De Humilitate. In quo consistat?

De cognitione sui. Veri humilis characterismus.

I. **A** Christo venit humilitas. Ipse eam verbò promulgavit, docuit exemplò. Hæc post virtutes Theologicas, & intellectuales, inter

cæteras primatum habet; removet enim superbiam, quæ est origo omnium malorum. Hæc nos amabiles Deo reddit; quia cum humilibus sermocinatio ejus. Sinè hac, quæ virtutum fundamentum est, quidquid in spirituali ædificio super extruitur, nec solidum erit, nec stabile. Quamvis autem ipso nomine quidpiam vile, & exiguum præ se ferre videatur; virtus tamen magnorum est: quoniam est virtus perfectorum, animùmque erigit ad altiora. Illustria aggreditur sinè tumoris periculo, ardua sinè metu difficultatis; excelsa, strenua, magnanima, eòdem semper tenore subsistens. Non consistit humilitas, ut vulgus putat, in mera sui despicientia, & abjectione; sed in ea moderata gloriæ, & honoris appetitione, quæ & excessum devitet, & à defectu recedat. Appetit humilis gloriam, tanquam stipendium virtutis,

ani-

animò directè in actionem intentò; non propter ostentationem, sed ob solam virtutem, & quantum ipsa de-
 poscit. Illegitimus est omnis ho-
 nor, quem virtus non parit. Quia
 verò humilis, quâ pollet mentis per-
 spiciaciâ, æquus sui æstimator est,
 omnem propè honorem meritò a-
 versatur: tum, quia novit, quàm sit
 exiguum, quod ipse de suo confert
 ad opera virtutis: tum quia timet,
 ne ex debiti honoris appetitu ad
 indebitum captandum prolabatur.
 Tutius est aspernari honorem: quem
 qui recusat, amplificat; qui spernit,
 auget.

2. Ideò humilis non es; quia te
 ipsum non cognoscis. Nulla est re-
 gio tam remota; de qua faciliùs
 credas falsa narrantibus. Quid est
 homo? Imbecille corpus & fragile,
 suapte naturâ inerme, alienæ opis
 indigens, & ad omnem temporum
 contumeliam projectum. Massa luti,

foe-

scœdum animal, ad omnia mala proclive, adeò perverso, & depravato sensu, ut terrena cœlestibus, caduca æternis præferat. *Universa vanitas, omnis homo vivens.* Nulli animali vita fragilior, nulli rabies acrior, nulli major libido. Unde igitur tibi superbia, miserabilis creatura, & omnium infelicissima? Attende miseriam tuam, considera probra, & dedecora tua, si qua in te superest rationis scintilla. Tunc perfectè humilis eris, cùm te ipsum nôsse didiceris.

3. Verus humilis se prorsùs despicit: neque humilis, sed vilis vult reputari: honorem sibi debitum in Deum refert, & in omnibus de se diffidit: gaudet contemptu sui, hœc solò superbus, quòd laudes spernit. Se ipsum considerat juxta ea, quæ ex se habet; alios verò secundùm ea, quæ habent ex Deo; & sic aliis se conferens, se omnibus deterior

rem

rem arbitratur: hoc est enim ingenium humilitatis, propria aliorum bonis comparare; ex quo vel quilibet perfectissimus potest sine mendacio se cæteris imperfectiorem existimare. Ad hæc verus humilis omni obedientiâ se subdit majori, propria desideria non perficit, defectus suos libenter detegit, omnem injuriam patienter sustinet, abjectiora quæque cum gaudio amplectitur, omnem fugit singularitatem, abstinet à multiloquio, latere desiderat, & nesciri; infra se omnia ponit; se infra omnia, séque totum intra nihilum claudit. Verecundus est, & circumspectus: non loquitur, nisi cogat necessitas. Idque modestè, & sinè risu, flere potiùs optans, quàm ridere. Cordis humilitatem corpore ostendit, defixis in terram oculis, gravi, & modesto Incessu, cernuo vultu, ad instar rei, qui jam debeat tremendo Dei judicio præsentari.

Con-

Consciū flagitiorū, quæ commisit, incertūque de gratiā, & dubiū de salute, non audet oculos in cœlum attollere; sed cum Publicano à longe stans, ferventi oratione peccatorum veniam deprecatur. Omnia denique opera sua veretur, omnia terræ bona despicit, omnem calcat mundi pompam: totum enim mundū nihil putat, qui se credit nihil esse.

CAPUT XXXV.

De Statu perfectorum. Imago viri perfecti. Finis vitæ perfectæ, unio cum Deo.

I. **P**erfectus ille dicitur, cui nihil deest. Quid autem potest illi deesse? qui purgatus à peccatis, emundatus à vitiis, ac virtutibus exornatus, Deo suo intimè adhæret, & unus cum eo efficitur spiritus in æternum. Hic est apex Christianæ perfectionis: hic finis ultimus, ad quem tendere debes. Cùm enim

K

enim

enim quælibet res tunc perfecta censetur, cum fini suo copulatur, finis autem tuus Deus sit; tunc demum te perfici necesse est, cum perfectè Deo adhærens ad eum redis, à quo exísti. Perfectus autem sine speciali Dei auxilio nemo est. Et quia pauci inter mortales ad singularem Dei illapsum recipiendum mentis apicem disponunt, ideo paucorum perfectio est. Paucos singula Sæcula protulerunt.

2. Virum perfectum illum esse diceres, quem videris interritum periculis, intactum cupiditatibus, inter adversa felicem, in ignominia beatum, in mediis tempestatibus placidum, quidquid cæteri timent optantque ridentem, omnia tanquam minora transeuntem, nullò bonò nisi suò nitentem, semper liberum; sibi semper constantem, sui semper similem, erectum, excelsum, vacuum sui, & plenum Deo: cui bona sua nul-

nulla vis excutit, qui mala in bonum vertit, qui nulla re frustratur, nullo læditur casu: qui pretia rebus non ex opinione, sed ex natura imponit: qui super omnia eminens, toti mundo se infert, & in omnes ejus actus contemplationem suam extendit, semper tranquillus, & inconcussus: qui majore sui parte illic perpetuò commoratur, unde descendit. Sicut radii solis, quamvis terram contingant, illic tamen sunt, unde mittuntur; sic vir perfectus nobiscum quidem conversatur, sed optimâ sui parte abest, & fini suo semper adhæret. Talis est animus ejus, qualis mundi status supra lunam: semper illic serenum est. Rerum defectus ignorat, varium animum nescit, omnia sæcula illi serviunt, æqualiter tanquam sol universa perlustrat, atque omni multiplicitate rejectâ, in simplicissima unitate quiescit. Nihil optat, nihil

quærit extra se, non habens necessesse longius arcessere felicitatem, quam corde inclusam gerit. Solum Deo operatur, solum Deo vivit, semper abire paratus. Hanc amissam adhibe vitæ tuæ: & intelliges, quàm procul absis à perfectione.

3. Res ista major, altiôrque est, quàm ut possis ad eam pertingere, nisi ille te sursum trahat, qui dixit: *Sine me nihil potestis facere.* Sed & præviæ dispositiones necessariae sunt. Finis vitæ perfectæ, intima cum Deo unio est: & quia ille habitat lucem inaccessibilem, ad eum nunquam accedes, nisi tenebras creaturarum à te expellas. Non potest homo divinæ cõsors naturæ fieri, nisi seipsum, & omnia creata, mente, & affectu transcendat. Omnis, vel minima cujuscunque rei adhæsiõ echeneidi, exiguo pisciculo, similis est; qui si navim mordeat, eam sistit, & detinet in medio cursu. Non
ali-

aliter plerisque animabus contingit; quæ velut naves, cœlestibus divitiis onustæ, beatæ unionis portum feliciter attingerent, nisi aliquâ vitiosâ affectione detinerentur. Deus unus, & simplicissimus est: nunquam poterit anima unioni apta esse, nisi una, & simplicissima efficiatur.

I N D E X.

Caput I. **D**E fine ultimo hominis. Quàm malum sit ab eo deflectere. Quibus mediis, & quo ordine ad ipsum perveniatur. pag. 1.

II. Cupienti benè vivere morum instructor eligendus est. Qualis hic esse debeat. Officia discipuli. 7.

III. De purgatione à peccatis. Exuendus erga illa affectus, & vitia extirpanda. Nullum efficacius vitiorum remedium, quàm mortis, & æternitatis consideratio. 14.

IV. De

I N D E X.

- IV. De Gula. *Ejus mala, & remedia.*
Quae sint indicia deviçtæ gulæ? 25.
- V. De Luxuria. *Quàm turpe fit hoc vitium. Quàm facilis in id lapsus: & quomodo evitandus. Voluptas animi se-
 ctanda, quæ solida est.* 30.
- VI. De Avaritia. *Malitia ejus per-
 stringitur. Collatio pauperis, & divitis.
 Opum fallacia, & vanitas.* 37.
- VII. De Ira. *Character irati, Esse-
 ctus, Cause, & remedia iræ.* 44.
- VIII. De Invidia, & Acedia. *Utrius-
 usque descriptio, & curatio.* 58.
- IX. De Superbia, Ambitione, & inani
 Gloria. *Icon Superbi. Dignitatum vani-
 tas, & pericula. Tamoris mala, & alexi-
 pharmaca.* 63.
- X. De totius corporis, sensuumque ex-
 teriorum moderatione. *Quantum corpori
 indulgendum. Castiganda oculorum licen-
 tia. Vestium luxus damnatur.* 73.
- XI. De Custodia linguae. *Quanti mo-
 menti sit, & quàm difficilis. Quid in
 sermone servandum, quid vitandum? Qua-
 liter*

INDEX.

liter toleranda vitiosa aliorum lingua. 80.

XII. *De Sensibus internis. Usus opinionum. Bonis cogitationibus mens imbuenda. De coercendo appetitu sensitivo, ejusque pravis affectibus. Varia ad id præceptiones.* 88.

XIII. *De amore. Quæ sit ejus natura, quæ causa, qui effectus. De ejusdem re mediis. Addita quædam de Odio.* 94.

XIV. *De Desiderio, & fuga. Quid desiderandum, quid fugiendum sit?* 101.

XV. *De Gaudio, & Tristitia. Qualiter vir bonus gaudere debeat? Non tristatur, qui omnia prævidet. Varia doloris antidota.* 106.

XVI. *De Spe, & desperatione. Quomodo utramque moderari oporteat?* 113.

XVII. *De Timore. Quàm vanus sit, & quàm ratione vincatur. Audacia vitanda. Quædam iterum de Ira.* 116.

XVIII. *De Potentiis animæ rationalis. Continendus intellectus à curiositate. Cui potissimum scientiis incumbendum? Quàm malum sit aliorum mores disquire-*

I N D E X.

re. Aliorum judicia spernenda. De voluntatis abnegatione. 122.

XIX. *De Statu Proficientium. Varia profectus adjumenta. Temporis æstimatio, & usus. Dei præsentia necessaria.* 130.

XX. *De bono solitudinis. Fugienda malorum societas. Mundi vitia quot, & quæ sint? Studium proficientis, acquisitio virtutum. Signa quædam obtentæ virtutis.* 137.

XXI. *De Virtutibus Theologicis. Fides operibus comprobanda. In solo Deo ponenda fiducia. Motiva amoris erga Deum. Amor proximi beneficiis ostenditur. Hortatio ad eleemosynam.* 146.

XXII. *De Prudentia. Ejus necessitas, & difficultas. Officium viri prudentis.* 152.

XXIII. *De Justitia, & Religione. Actus utriusque. Quid sit Pœnitentia, & in quo consistat?* 157.

XXIV. *De Pietate, & Observantia. Obedientia commendatur: itémque Grati-sudo, quomodo accipiendum, & reddendum sit beneficium.* 162.

XXV.

I N D E X.

XXV. De Veritate, ejusque usu. Sim-
plicitas laudatur. Actus fidelitatis. 167.

XXVI. De Amicitia. Quibus officiis sic
colenda? Præcepta quædam ad mutuam
conversationem pertinentia. 171.

XXVII. De Liberalitate. Quid sit, &
qualiter exercenda. Quomodo differat à ma-
gnificencia. 178.

XXVIII. De Fortitudine. Quæ sint e-
jus officia? Mortem à viro forti contem-
nendam esse. 182.

XXIX. De Magnanimitate. Viri ma-
gnanimi descriptio. 188.

XXX. De Patientia. Ejus occasiones,
& effectus. Judicia vere Patientiæ. Ad
omnia mala ferenda paranesis, & documen-
ta. Necessitas perseverantiæ. 192.

XXXI. De Temperantia. Quantum illi
conferat verecundia. De Abstinencia, &
Castitate. 201.

XXXII. De Mansuetudine, & Clomen-
tia. Utriusque officia, & præstantia. 204.

XXXIII.

I N D E X.

XXXIII. *De Modestia. Munus duplex studiositatis. Quae regula in usu Eurapelia servanda?* 207.

XXXIV. *De Humilitate. In quo consistat? De Cognitione sui. Veri humilitatis characterismus.* 212.

XXXV. *De Statu Perfectorum. Imago viri perfecti. Finis vitae perfectae, unio cum Deo.* 217.

Index Alphabeticus rerum notabilium.

A.

<i>Abſtinentia, Praeſidium Caſtita- tis.</i>	f. 203.
<i>Acedia cognata invidiae.</i>	61.
<i>Illius deſcriptio, & curatio.</i>	62.
<i>Affabilitas.</i>	176.
<i>Amicitia.</i>	171.
<i>Quibus officiis colenda.</i>	174.
<i>Amicae converſationis praecipua.</i>	176.

Amo

Rerum Notabilium.

plex	<i>Amoris natura.</i>	94.
delia	<i>Causæ.</i>	95.
07.	<i>Effectus.</i>	96.
con-	<i>Remedia.</i>	97.
nilis	<i>Amoris erga Deum motiva.</i>	148.
12.	<i>Amor proximi beneficiis comprobandus.</i>	150.
ma-	<i>Animæ rationalis potentiæ.</i>	122.
unio	<i>Audacia vitanda.</i>	116.
17.	<i>Avaritia, malum occultum.</i>	37.
	<i>Quanta ejus malitia.</i>	38.
	<i>Opum fallacia, & vanitas.</i>	40.
	<i>Pauperis, & divitis collatio.</i>	39.

B.

	<i>Beneficia quomodo accipienda, & reddenda.</i>	165.
--	--	------

C.

	<i>Castitatis præsidia.</i>	203.
03.	<i>Clementiæ officium.</i>	206.
61.	<i>Cogitationibus bonis mens imbuenda.</i>	89.
62.	<i>Cognitio sui quàm rara.</i>	214.
76.	<i>Quàm efficax contra superbiam.</i>	215.
71.	<i>Conversatio qualis esse debeat.</i>	177.
74.	<i>Curiositas intellectûs quàm noxia.</i>	123.
76.	<i>Corpori quid indulgendum.</i>	73.
imo		<i>Ejus</i>

Index.

<i>Ejus sensuum moderatio.</i>	74.
D.	
<i>Dei præsentia quàm necessaria ad salutem.</i>	136.
<i>Desideria quæ esse debeant.</i>	101.
<i>Desperatio.</i>	113.
<i>Quibus mediis arceatur.</i>	114.
<i>Dignitatum vanitas, & pericula.</i>	65.
<i>Discantis officium.</i>	10.
<i>Divinis, & pauperis collatio.</i>	39.
<i>Doloris remedia.</i>	112.
E.	
<i>Elemosyna quantum asserat lucrum.</i>	151.
<i>Eurapeliæ regule.</i>	210.
F.	
<i>Fidelitas, ejusque actus.</i>	170.
<i>Fides operibus probanda.</i>	147.
<i>Fiducia in solo Deo ponenda.</i>	148.
<i>Finis ultimus hominis.</i>	1.
<i>Quàm malum ab eo deflectere.</i>	2.
<i>Quibus mediis obtinendus.</i>	4. 5.
<i>Fortitudo, ejusque officium.</i>	182.
<i>Elucet in adversis.</i>	184.
<i>Præsertim in contemptu mortis.</i>	185.

Rerum Notabilium.

74.	<i>Fuga, seu quid fugere debeamus.</i>	105.
	G.	
	<i>Gaudium viri boni quale debeat esse.</i>	106.
36.	<i>Gratitudo commendatur.</i>	165.
01.	<i>Gula omnium primò superanda.</i>	25.
13.	<i>Ejus mala, & remedia.</i>	26. & 27.
14.	<i>Devictæ gulæ indicia.</i>	29.
65.	H.	
10.	<i>Humilis veri character.</i>	215.
39.	<i>Humilitas in quo consistat.</i>	212.
12.	I.	
	<i>Intellectus continendus à curiositate.</i>	123.
51.	<i>Invidiæ descriptio.</i>	58.
10.	<i>Ejus remedia.</i>	60.
	<i>Ira quàm noxia.</i>	44. & 121.
70.	<i>Character irati.</i>	46.
47.	<i>Effectus, causa, & remedia iræ.</i>	48.
48.	<i>Justitiæ actus.</i>	157.
1.	L.	
2.	<i>Liberalitas, quid, & qualiter exercenda.</i>	178.
4. 5.		178.
82.	<i>Ejus differentia à magnificentia.</i>	181.
84.	<i>Linguae custodia quàm necessaria.</i>	80.
85.	<i>Quanti momenti, & quàm difficilis sit.</i>	81.
Fr.	L.	Lin-

Index

<i>Lingua vitiosa aliorum quomodo ferenda.</i>	85.
<i>Luxuriae turpitudine.</i>	30. 31.
<i>Quam pronus in eam lapsus.</i>	32.
<i>Quomodo is evitandus.</i>	33.
<i>Excusationes ipsius frivole.</i>	34.
<i>Remedia.</i>	35.
<i>Voluptas animi querenda.</i>	36.
<i>Luxus vestium damnatur.</i>	77.

M.

<i>Magnanimitas necessaria.</i>	188.
<i>Magnanimi viri descriptio.</i>	189.
<i>Mala omnia ut facile ferantur, parenestis.</i>	195.
<i>Mansuetudo quam nobilis virtus.</i>	204.
<i>Ejus officium, & prestantia.</i>	205.
<i>Modestia commendatur.</i>	207.
<i>Morum magister, & dux vitæ eligendus.</i>	7.
<i>Qualis hic esse debeat.</i>	9.
<i>Mores aliorum disquirere quam noxium.</i>	127.
<i>Mortis, & aternitatis consideratio quam salubris.</i>	18.
<i>Mors contemnenda fori viri.</i>	185.
	Ob-

Rerum Notabilium,

O.

85.	<i>Obedientia commendatur.</i>	164.
31.	<i>Observantia erga maiores.</i>	163.
32.	<i>Oculorum licentia castiganda.</i>	74.
33.	<i>Odii passio quàm perniciofa.</i>	99.
34.	<i>Opinionum usus.</i>	88.
35.	<i>Opum fullacia, & vanitas.</i>	40.
36.		

P.

77.	<i>Patientia, & virtutes ipsi cognatae.</i>	162.
88.	<i>Ejus documenta occasiones, & effectus In-</i>	
89.	<i>dicia.</i>	196.
est.	<i>Persectorum status quàm felix.</i>	217.
95.	<i>Perfecti viri imago.</i>	218.
04.	<i>Perfectæ vitæ finis, unio cum Deo.</i>	220.
05.	<i>Perseverantiæ necessitas.</i>	200.
07.	<i>Pietatis officia quàm præstantia.</i>	162.
10.	<i>Penitentia vera in quo consistat.</i>	159.
7.	<i>Proficientium status.</i>	130.
9.	<i>Profectûs adjumenta.</i>	131.
um.	<i>Proficiendi studium.</i>	143.
27.	<i>Prudentiæ necessitas, & difficultas.</i>	152.
iam	<i>Prudentis viri officium.</i>	155.
18.	<i>Purgatio à peccatis necessarium vitæ Chri-</i>	
85.	<i>stianæ fundamentum.</i>	14.
160.		Re-

Index

R.

Religionis actus. 158

S.

Scientiæ cui maxime incumbendum. 127.

Sensuum externorum moderatio. 73.

Sensitivus appetitus frænandus. 90.

Variæ ad hoc præceptiones. 92.

Sensus interni quomodo gubernandi. 88.

Sermo noster quid observet, quid exites. 82.

Simplicitas commendatur. 186.

Societas malorum fugienda. 139.

Solitudinis bona. 137.

Spes vana. 113.

Quomodo moderanda. 114.

Superbia quantum malum. 63.

Superbi imago. 64.

Alexipharmaca. 69.

T.

Temperantiæ bona. 201.

Quantum ei conferat verecundia. 202.

Temporis æstimatio. 131.

Ejusdem usus. 132.

Timor vanus. 116.

Quomodo vincatur. 120.

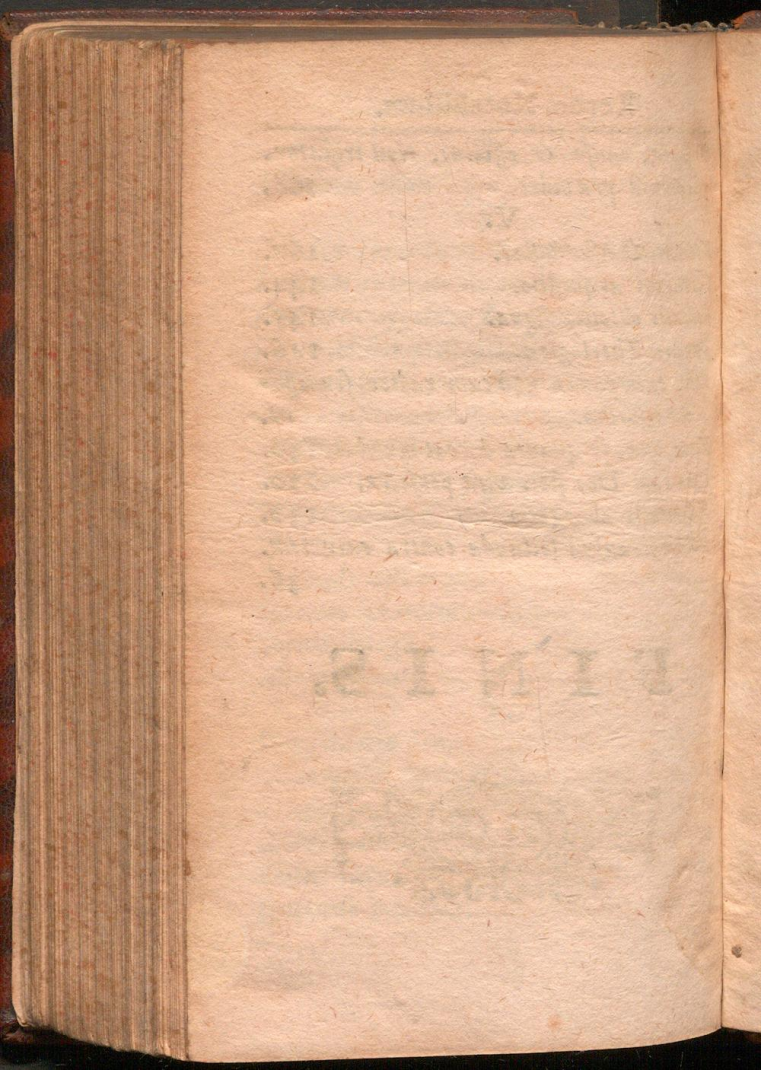
Tri

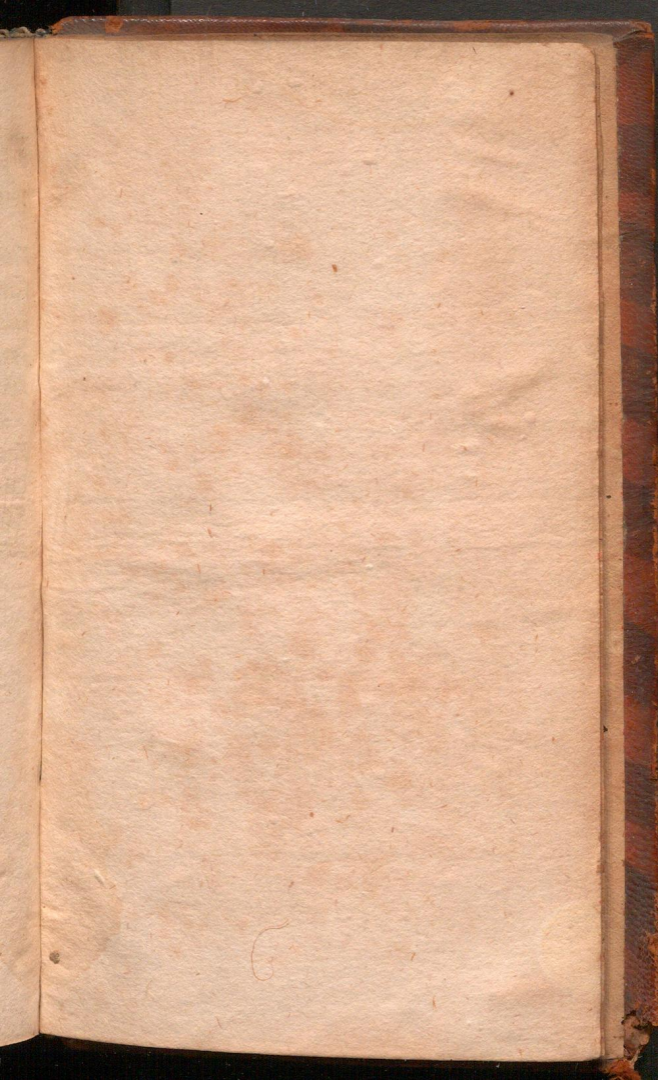
Rerum Notabilium.

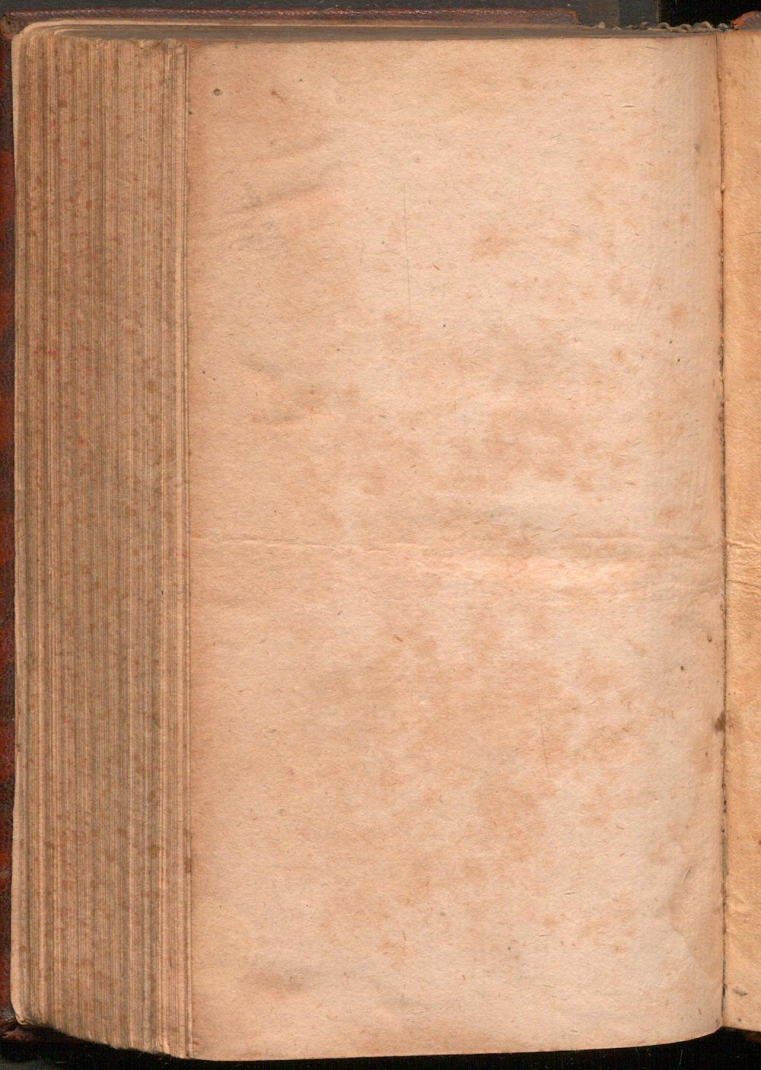
58.	<i>Tristitiæ, causæ, & effectus. Non tristatur,</i> <i>qui omnia prævidet.</i>	108.
	V.	
27.	<i>Veritas, & usus ipsius.</i>	167.
73.	<i>Virtutum acquisitio.</i>	144.
90.	<i>Virtutis obtentæ signa.</i>	145.
92.	<i>Virtutes Theologicæ.</i>	146.
88.	<i>Vitia extirpanda, unâ cum radice, seu affe-</i> <i>ctu ipsorum.</i>	17.
86.	<i>Vitia, quæ, & quanta doceat mundus.</i>	140.
39.	<i>Unio cum Deo finis vitæ perfectæ.</i>	220.
37.	<i>Voluntatis abnegatio.</i>	130.
3.	<i>Voluptas animi sectanda contra carnalem.</i>	36.

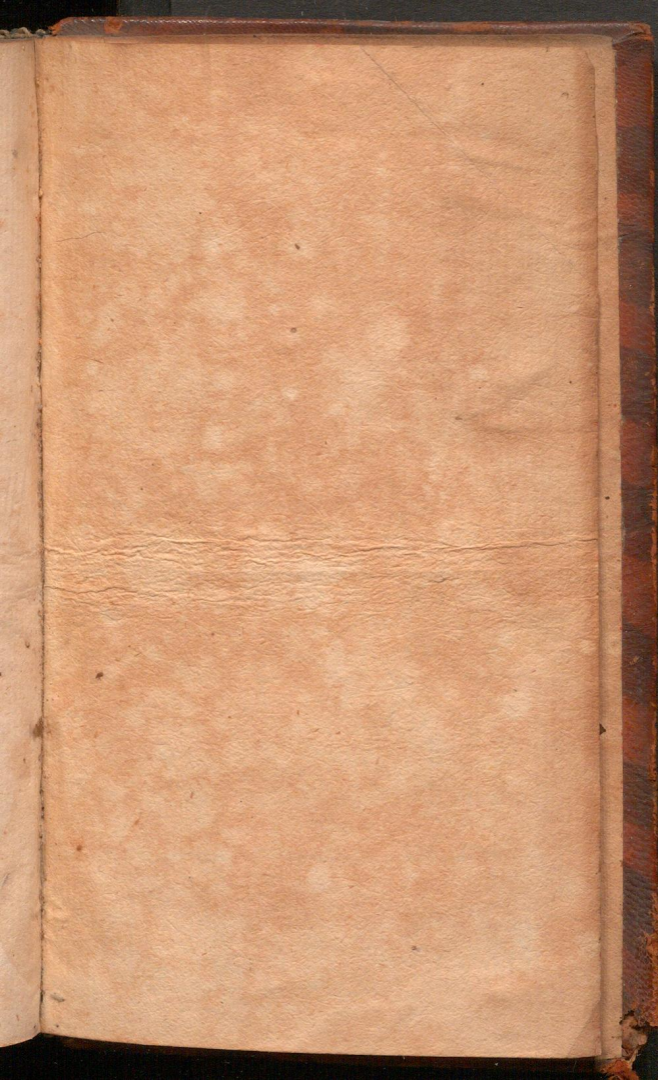
FINIS.

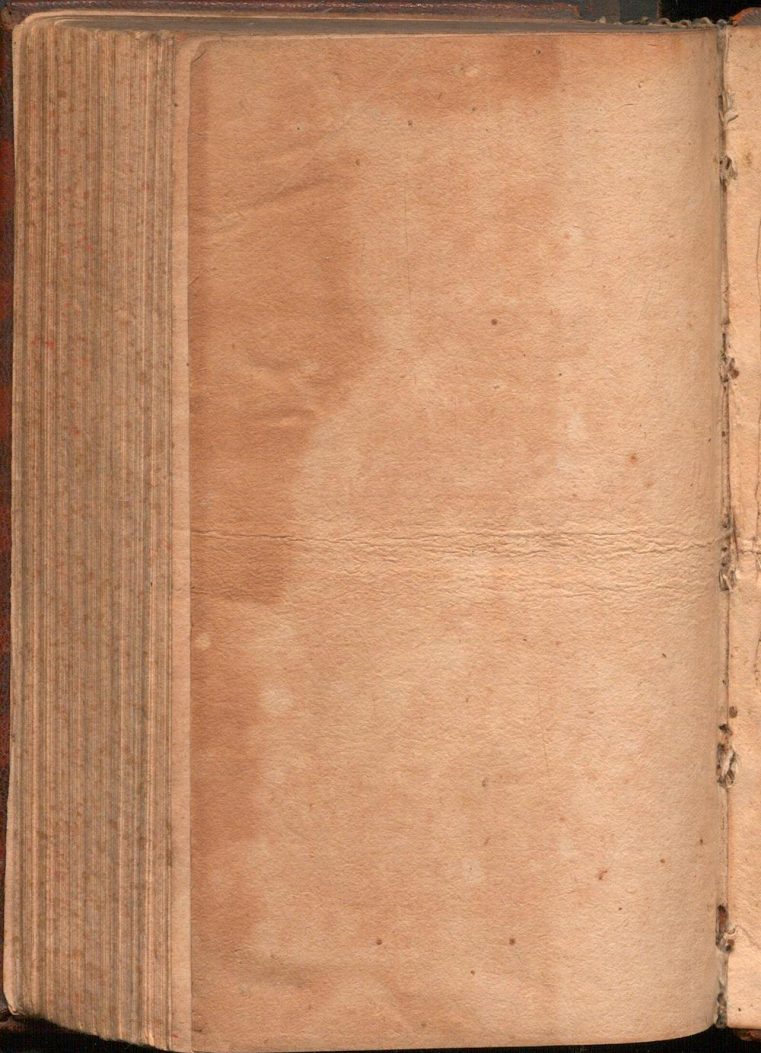

no 5 marz 853

11
TOL 853

